

Per 1366/2009

10038966,1

COBISS

GOSIŠKA KNJINICA

OGLAR

=št. 1-2; kpl.

glasilo Kulturnega društva Zavratac

UVODNIK - Tomaž Mivšek

AKTUALNO

- 4 KDO SMO OGLARJI?
6 GASILSKA MLADINA V LETU 2009 -
Mateja Lazar
8 ŽUPNIJSKI PASTORALNI SVET V LETU
2009 - Samo Čuk
9 ORATORIJSKI DAN - Tomaž Mivšek
10 CHARLES DARWIN - Barbara Leskovec
EKOLOGIJA
11 DRUŽBENO ODGOVORNA PODJETJA -
Kristina Bogataj
14 POMLADANSKA ČISTILNA AKCIJA -
Jasmina Kogovšek

KULTURA

- 14 KULTURNI PRAZNIK - Tomaž Mivšek
16 PREBUDIL SE JE KRALJ MATJAŽ - Darja
Kogovšek
17 UČENOST SALAMANKE - Tomaž Mivšek
18 MEDŽUGORJE - Tomaž Mivšek
MARKOM KRŽIŠNIKOM - Karmen Kogovšek
18 PRIMORSKA POJE - Jasmina Kogovšek
19 KRESOVANJE - Jože Lazar
20 ŠKOFLJEŠKI PASIJON - Boštjan Kogovšek
INTERVJU
21 BOGDAN MLINAR - Kristina Bogataj
ČEZ PLANKE
25 ZIMSKI POHOD NA BLEGOŠ - Mateja Lazar
26 MEDŽUGORJE - Tomaž Mivšek
NAŠA DEDIŠČINA
28 KOZOLEC ZNAMENJE NAŠE POKRAJINE
IN SLOVENSKEGA PODEŽELJA - Jože Lazar
30 DRAGA SVOBODA - Olga Vehar
ŽIVLJENJSKA ZGODBA
30 FRANC LAZAR - Jasmina Kogovšek
IZ ZGODOVINE
33 ETIMOLOGIJA SLOVENSkih KRAJEVNIH
IMEN - Tomaž Mivšek
35 O ZGODOVINI ZAVRATCA - Janko Rupnik
38 KO PRELETIMO PODATKE O NAŠI
ŽUPNIJI - Bernarda Kogovšek
POEZIJE
39 Olga Vehar
ŠOLSKE STRANI
40 INTEGRACIJA OTROK S POSEBNIMI
POTREBAMI - Darja Kogovšek
42 PODRUŽNICA ZAVRATEC PREJELA 1000
KNJIG - Učenci in učiteljici POŠ Zavratac
43 UČENEC ZA UČENCA - Mojca Miklavčič
44 SEZNAM DAROVALCEV
46 PO ČEM SI BOM ZAPOMNIL/-A TO
ŠOLSKO LETO
PEČEMO
47 MEDENA PITA - Mateja Lazar
47 RECEPT BREZ IMENA - Darja Kogovšek
RAZVEDRILLO IN PROSTI ČAS
48 KARAOKE V KAVERNAH - Metka Lazar
48 ŠALE, ANEKDOTA
ALI VESTE?

UVODNIK

Ko sem sprejemal mesto predsednika Kulturnega društva Zavratac, mi je bilo rečeno, da biti predsednik ni težko. Dvakrat greš v Idrjjo na kulturni sestanek, delovanje društva v Zavratacu pa da že dobro poznam. Pa ni bilo čisto tako.

V Idrjji sem bil kar nekajkrat, pa ne na sestankih društev, temveč zaradi iskanja kontaktov z ostalimi društvi in prinašanja projektov na občino. Še bolj zabavno je bilo v Zavratacu samem. Že po funkciji sem bil primoran navezovati stike skoraj z vsemi Zavračani. Z veseljem raznašanjem Oglarja sem pozvonil na vsakem hišnem zvoncu. Tako sem dobil veliko neposrednih pohval, pobud, pripomb, kaj bi v društvu še lahko storili.

Na sestankih upravnega odbora smo veselo, včasih burno razpravljali, kaj in kako bi bilo bolje, koga povabiti v goste. V večernih uricah sestankov sem velikokrat ugotavljal, kako smo si ožji člani društva med seboj različni v pogledih glede poudarkov v delovanju društva. Kaj je bolj pomembno, kako neko prireditev izpeljati? Kako uravnoteženo upoštevati naše talente, prosti čas in finančne omejitve? Včasih je bila prava mojstrovina krmariti med idejami in predlogi, da smo prišli do končne prave oblike, ali pa je ideja za nek projekt zorela več let.

Pregovor društev, da predsednik vleče društvo za seboj, zagotovo velja. Upam si trditi, da je društvo aktivno toliko, kolikor je aktiven predsednik. Sem dovolj ali premalo spodbujal, veste kulturniki in bralci Oglarja sami.

V preteklih letih so me seveda najbolj navduševali moji gledališčniki, ki niso napredovali samo v gledališkem izražanju, temveč sem jih imel priložnost nekaj let tudi osebno spremljati, kako iz otrok rastejo v mladostnike. Najbolj zanimiv občutek je bil ponavadi ob začetku gledališke sezone, ko so bili igralci za pet centimetrov večji kot na zadnjih gledaliških vajah. Seveda so me naslednje leto že prerasli.

Podobno opažam tudi na vodilnih mestih društva. Generacija, ki je ustanavljala društvo leta 2000, se je umaknila mlajši generaciji, ki prinaša svežino in nove ideje. Zato se veselimo prihodnosti društva!

Zadnja štiri leta so bila naporna, a tudi lepa. Hvala za pomoč pri projektih vsem pomagajočim Zavračanom. Skupaj smo ustvarjali glasilo Oglar in likovno kolonijo. Poizkušali pa smo tudi z nekaj novostmi, kot so gostovanja drugih društev, koledar, literarni večeri z gosti, medica iz čebelnjaka in ustvarjalne delavnice.

Svoji naslednici Kristini želim veliko delovnega elana in dobrih števil glasila Oglar. Vsekakor bomo kulturni Zavračani novim idejam predsednice znali prisluhniti.

Bralci Oglarja, želim vam pestro praznovanje Urhove nedelje!

Tomaž Mivšek

DT 38.966

2017

OGLAR, letnik 10, št. 1, julij 2009

Glasilo izdaja Kulturno društvo Zavratac dvakrat letno

Uredniški odbor: Kristina Bogataj (predsednica Kulturnega društva Zavratac in odgovorna urednica), Tomaž Mivšek, Barbara Leskovec, Darja Kogovšek, Robert Rijavec, Andreja Kogovšek, Andrej Mivšek, Jože Lazar, Z. 25, Jasmina Kogovšek, Jože Lazar, Z. 16
Jezikovna obdelava: Nataša Felc

Naslovna in zadnja stran: Andrej Mivšek / Fotografija: Robert Rijavec
Tisk in oblikovanje: ABC Merkur d.o.o. Idrjja / Naklada: 200 izvodov

KDO SMO OGLARJI?

ROBERT RIJAVEC

Robert je primorski priseljenc, ki je v Zavratac prinesel zelo dober moški bas (pevsko seveda). Prispeval je dve novi vaščanki, za katere se je izkazalo, da sta nadarjeni glasbenici (saj se ve, po kom). Zelo hitro so se ga prijele nekatere zavraške navade (zgodnje vstajanje, točnost...). Je zelo odličen »tišler«. Ima pa tudi slikarsko in fotografsko žilico (ste že lahko preverili). (Jože Lazar, Zavratac 25)

ANDREJ(K)A KOGOVŠEK

»Pa daj no, saj si dobro pospravila.«

»Čakaj, čakaj, samo še tole položim na svoje mesto.«

To je Andreja, deklet, ki je zelo natančna na vseh področjih. Rada bere. Je narodno zelo zavedna Slovenka, ki jo skrbi prihodnost slovenskega jezika, zato se je odločila, da ga bo podrobno naštudirala, da ga bo potem lahko dobro poučevala in s tem med otroki širila lepoto maternega jezika. Njena najljubša hrana je pica, ne mara pa makaronov. Dobra lastnost zelo, zelo, ampak res zelo trmastega dekleta je, da ne opravlja ljudi okrog sebe in se trudi v vsakem človeku poiskati dobro. Ljudi okrog sebe pa razveseljuje s svojo dobro voljo in iskrenim smehom. (Darja Kogovšek)

TOMAŽ MIVŠEK

Bivši predsednik je moj malo mlajši, manjši in lažji brat. Po poklicu je geograf. Sicer ni pedagog, a rad dela z ljudmi in se veliko ukvarja z otroki, tudi in predvsem z nečaki. Ko bo prišel teden oratorija za otroke, mu bom spet posojal barve in 'penzle' za kakšen plakat. Zanima ga vremensko dogajanje po svetu in klimatske spremembe, na področju športa najraje spremlja tenis prek teleteksta (meni ga še ni 'uspel vlečt u skale'). Vojske ni 'služu', kot se reče, ker bi ga pekla vest zraven puške. Rad ima glasbo – violine ne igra več, ponoči smrči, podnevi pa poje v pevskem zboru in v naši hiši, ko hodi 'ke pa sm'. Glede hrane in pijače nima posebnih razvad (je zmeren pri pitju, raje si postreže s kolerabo kot zeljem, ne mara lubenice). Hodi v katehetsko pastoralno šolo in mi tako včasih kaj pojasni v zvezi s krščanstvom. Je bolj zgovoren od mene, tako da ga kar 'vprašate kej', če vas zanima. (Andrej Mivšek)

KRISTINA BOGATAJ

V najbližji vasici Zavratac najdemo našo novo predsednico kulturnega društva Kristino. Je iskreno in odgovorno dekle, ki ji ne zmanjka volje do zabave. Obožuje dobre prijatelje in svojo Ibizco. Ne mara pa zahrbtnih in nesramnih ljudi. (Barbara Leskovec)

ANDREJ MIVŠEK

Andrej, nekdanj razpoznaven dolgolasec, še vedno pogosto drži v svojih rokah šop čopičev, pa tudi kak 'špohtl' in platno. Poleg profesure je od malih nog kazal navdušenje nad balvanskim plezanjem, zraven pa je ujel še kako potočno postrv. S 'karjolo' ni prevažal samo sveže pokošene trave, temveč tudi mlajšega brata, katerega je vreščanju navkljub zvrnil v bregu za hišo. Kot kulturnik se pogosto izkaže s svojo akademsko točnostjo, kar marsikateremu švicarskemu urarju ni po godu. Brez njega si težko predstavljamo likovno kolonijo v Zavratacu, saj se v družbi z likovniki sproščeno počuti in dobro znajde. Na sestankovanjih društva ne sili v ospredje in ponavadi počaka, da se razburkano morje poleže, in šele nato doda kako pametno. Kot sam pravi, je časa za kulturne projekte vedno dovolj, zlasti tik pred njihovimi izvedbami. Svojega talenta pa ne skriva tudi pred kaverniški gosti, kjer z njimi občasno kramlja o barvnih odtinkih in slikarskem navdihu. (Tomaž Mivšek)

DARJA KOGOVŠEK

Je človek s srcem. Človek, ki največje zadovoljstvo najde v tem, da pomaga drugim, pa naj bodo to otroci, malo večji otroci, starejši ali pa ljudje s posebnimi potrebami. Ker si želi tudi v prihodnosti pomagati drugim, dela na tem, da dokonča program razrednega pouka, potem pa še specialno in rehabilitacijsko pedagogiko.

Rada prepeva, bere in kuha, še posebej češpljeve cmoke, ki jih ima najraje.

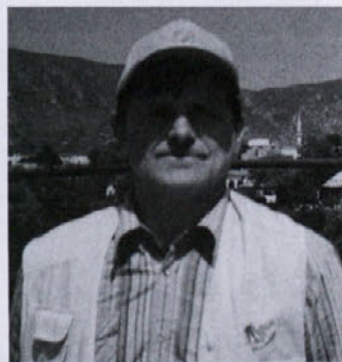
Je zelo prijazna, včasih pa se tudi razjezi, kar ni tako napačno, saj kot bodoča učiteljica samo s svojim nežnim glaskom ne bo mogla ukrotiti otrok, ki so dandanes »vseh muh« polni.

(Andreja Kogovšek)

JOŽE ČEBELAR LAZAR

Jože Lazar je navdušen čebelar in lastnik čudovitega čebelnjaka, katerega panjske končnice so poslikali številni umetniki. Je ljubitelj gora, pohodov in romarskih poti ter pristaš kulture, saj je že vrsto let član KD Zavratac. Poleg dela najde čas tudi za obiskovanje Katehetsko pastoralne šole, pridno piše seminarske in se uči za izpite.

(Jasmina Kogovšek)

BARBARA LESKOVEC

Barbara, Zavratačanka najširšega in najnalezlivejšega nasmeha, od marca pridno popisuje vse sestankarske pomenke in dogovore; sicer pa se njeno življenje bolj ali manj vrti okrog otrok: kadar ne posluša predavanj o njihovi vzgoji na pedagoški fakulteti, kjer zaključuje zadnji letnik, teorijo preliva v prakso v vrtcu ali pa jo najdemo med otroškimi smehom doma, zbirališču domačih in sosedovih

mulcev. Je srčna, rahločutna in topla oseba z nenavadno dobrim poznavanjem avtomobilskih delov. Rada je in dobro se počuti, še posebej kot poje Majda Sepe, med iskrenimi ljudmi, s katerimi ji zlepa ne zmanjka energije do veselja nad življenjem. Uživa v pohodništvu in kolesarjenju, zaenkrat še razmišlja o teku, rada smuča in plava. Ni ljubiteljica vstajanja v zgodnjih jutranjih urah, razvlečenih knjig in dolivanja olja v avto. (Kristina Bogataj)

JASMINA KOGOVŠEK, NAŠA JASMINICA

Malo je takih, ki znajo tako neposredno pričati življenje, njegove svetle in temačne plati. Za bralce Oglarja je med drugim Jasmina razkrila nekaj podrobnosti naših starejših občanov in predstavila njihovo življenje. Jasmina skrbi za telo in duha, ki ju vzdržuje na kolesarjenju in pohodih. V poletnih mesecih ji pridejo prav tudi grablje. Kot sama pravi, ne smuča, ker se boji, da bi v Ljubljani zmanjkalo mavca.

Veseli jo ljudje polni humorja, domači, ki jo obkrožajo, prijateljice in kolegi – ljubezen. Z veseljem prepeva v zboru, solističnih vložkov se sicer raje izogiba, skupaj bereva tudi berilo. Nekega dne bo tudi potegnila črto in šla okoli sveta. V teh sanjah vidi tudi konec in kako srečna bo, ko pride nazaj in bo živela svoje življenje na najlepšem koščku sveta. Je optimistka, želi si dolgega življenja. Ob sedanjem napredu medicine ji je mogoče doseči 100 let. (Jože Lazar, Zavratac 16)

JOŽE LAZAR 25

Jožeta vsi dobro poznamo. Kako ga še posebej opisati? No, naj poskusim takole: Jože se je rodil...

A, brez veze, tega ne vem.

Mogoče drugače.

Če pogledate Jožeta,

boste nemara opazili, da je le redko slabe volje (ali pa dobro skriva). Kadarkoli in vsepovsod je nasmijan. Mogoče zato, da pokaže svoje bele zobe, ali pač samo zaradi svoje vedre narave. Ne poznam ga še dolgo časa, ampak v teh petnajstih letih se verjetno ni kaj dosti spremenil.

Če rabiš pomoč pri kakršnem koli delu vprašaj njega – in on pride. Naj bo to košnja, čistilna akcija, betoniranje ali pa samo transport klavirja v drugi štuk po ozkih in zelo zavutih stopnicah skozi ozka vrata, čeprav se mu mudi na roditeljski sestanek v šolo. Verjetno je šel potem še enkrat pod tuš.

Jože tudi poje. In to bas. Veste zakaj? On pravi, da imajo ženske rade base, ker nizko prijemljejo. Takim in podobnim šalim se na vajah in tudi drugje v njegovi družbi pogosto nasmejemo. Ima jih kar veliko na zalogi – za vsak trenutek se najde prava! Njegov pristen in domač humor pospremi še s kakšno posebno kletvico. Krucenace!

Marsikaj bi lahko še povedal o Jožetu poleg tega, da vidiš povsod kjer se kaj dogaja- od gasilcev do kulture, vendar naj bo dovolj. Mogoče samo še to. Ko smo šli enkrat....ah, mogoče raje kdaj drugič povem.

A, ja skoraj bi pozabil! Jože je električar. Meni se ne zdi nič čudnega-poglejte sliko! (Robert Rijavec)

GASILSKA MLADINA V LETU 2009

Tudi v letošnjem letu so mladi gasilci zelo dejavni. Najprej so se udeležili rednega občnega zbora. Medse so povabili svoje vrstnike, ki doslej še niso stopili v gasilske vrste. Temu povabilu se je odzvalo kar nekaj otrok, tako da sedaj gasilska mladina skupaj šteje kar 27 pionirjev. Če bomo tako nadaljevali, se za prihodnost gasilskega društva Zavratac res ni treba bati.

Konec aprila je nato sledilo srečanje gasilske mladine GZ Idrija v Črmem Vrhu. Žal so se tega srečanja udeležili le trije naši pionirji gasilci.

Na Florjanovo nedeljo smo se udeležili procesije na Medvedjem Brdu. Povabilu so se odzvali skoraj vsi pionirji gasilci, kar je bilo zelo pohvalno, tudi s strani gospoda župnika.

V soboto, 30. maja 2009, je v Zavratacu potekalo občinsko gasilsko tekmovanje v orientacijskem teku za mlajše in starejše pionirje gasilce ter mladince. Tekmovanje je potekalo za vsa gasilska društva Gasilske zveze Idrija, organizatorji pa smo tokrat bili gasilci iz Prostovoljnega gasilskega društva Zavratac. Udeležilo se ga je 42 ekip iz PGD Idrija, PGD Sp. Idrija, PGD Dole, PGD Godovič, PGD Črni Vrh, PGD Ledine, PGD Vrsnik, PGD Zavratac ter pionirji gasilci iz gasilske desetine Vojsko. Vsako ekipo je spremljal mentor. Pionirji in mladinci so tekmovali v zbijanju tarče z vedrovko, preizkusili so se v znanju vezanja vozlov, reševali so teste iz prve pomoči in požarov v naravi, spajali so cevi na trojak, zvijali cevi, prenašali vodo, istočasno pa so se morali dokazati tudi v teku in poznavanju orientacije v naravi s pomočjo karte. Mlajšim pionirjem je bil za pomoč pri teku tudi mentor ekipe. Vse ekipe so delo uspešno opravile in za trud prejele diplomu za udeležbo, prve tri ekipe iz vsake kategorije pa tudi pokal.

V kategoriji mlajših pionirk je tretje mesto dosegla ekipa PGD Zavratac 3, drugo mesto ekipa PGD Ledine 1, prvo mesto pa ekipa PGD Dole.

Karmen, Lenča in Mojca so zasedle 3. mesto med mlajšimi pionirkami.
Foto Mateja Lazar

V kategoriji mlajših pionirjev je tretje mesto dosegla ekipa PGD Zavratac 2, drugo mesto ekipa PGD Idrija – desetina Vojsko, prvo mesto pa ekipa PGD Zavratac 1.

Mitja, Robi in Alen so med mlajšimi pionirji zasedli 3. mesto.
Foto Mateja Lazar

Andraž, Tadej in Aljaž so bili najboljši v kategoriji mlajših pionirjev.
Foto Mateja Lazar

V kategoriji starejših pionirk sta tekmovali samo dve ekipi, in sicer obe iz PGD Črni Vrh, tako da sta prejeli pokal za prvo in drugo mesto.

V kategoriji starejših pionirjev so vsi trije pokali ostali doma, saj so si prva tri mesta razdelile vse tri ekipe PGD Zavratac.

V kategoriji starejših pionirjev so si vsa prva tri mesta razdelile ekipe iz Zavrata: Anamarija, Metka, Miha, Blaž, Gašper, Damjan, Matej, Niko in Boštjan, bravo! Foto Mateja Lazar

V ekipi mladincev sta tekmovali dve ekipi, tako je drugo mesto pripadlo ekipi PGD Dole, prvo mesto pa ekipi PGD Črni Vrh.

Vsem ekipam in njihovim mentorjem iskrene čestitke, ekipe, ki so dosegle prvo in drugo mesto pa so že naslednjo soboto odšle na regijsko gasilsko tekmovanje v orientacijskem teku, ki je potekalo v Tolminu.

Vsi Zavraški orientirani tekači in tekačice. Foto Mateja Lazar

Iz našega društva so na regijsko gasilsko tekmovanje v orientacijskem teku odšle tri ekipe, in sicer ekipa mlajših pionirjev in dve ekipi starejših pionirjev. Tudi tam so se odlično odrezali, saj so dosegli odlične rezultate. Ekipa mlajših pionirjev je dosegla prvo mesto, ekipi starejših pionirjev pa prvo in tretje mesto. Tako bosta obe ekipi, ki sta dosegli prvo mesto, odšli na državno tekmovanje, ki bo potekalo septembra v Kranju. Že sedaj jim zaželimo veliko tekmovalne sreče.

Gasilska gasilcev na regijskem orientacijskem teku v Tolminu. Foto Mateja Lazar

Na koncu bi se rada zahvalila vsem, gasilcem in ostalim vaščanom Zavrata, ki so kakor koli pripomogli k uspešni izpeljavi orientacijskega teka v Zavrattu.

Mateja Lazar

ŽUPNIJSKI PASTORALNI SVET V LETU 2009

Župnija ostaja prvi prostor prenove mladinske pastorale in občestvo raste iz Božje besede in evharistije. To sta dve glavni temi, za kateri želi Župnijski pastoralni svet s skupnimi močmi poiskati skupne kazalce za prenovo mladinske pastorale, oblikovaje evharistije in približanje Božje besede vernikom. Glavna želja je približati Božjo besedo na tak način, da to ne bo dolgočasen obred, spomin nečesa, kar je zdavnaj minilo, ampak da je to skrivnostna navzočnost Vstalega, ki se nam pridružuje na poti naših razočaranj in skrbi, nas nagovarja s svojo besedo, razblinja našo temo in se nam vedno znova ob lomljenju kruh razodeva v čudoviti skrivnosti svojega poveljčanega obličja.

Za doseg te ciljev bo potrebno veliko naporov, dobre volje in iznajdljivosti. Predvsem pa bo potrebno nedeljske maše približati vernikom na tak način, da bodo imeli v sebi zavest, da so del občestva in da se čutijo povezane med seboj.

Poleg pastoralnega dela je preteklo polletje zaznamovano tudi z drugimi dogodki, ki jih je pomembno omeniti. Na praznik Sv. družine, 28. decembra 2008, je župnija obhajala okrogle obletnice porok. Odziv jubilatov in tudi ostalih prisotnih je bil zelo pozitiven in večina je izrazila upanje, da bi se obhajanje obletnic obdržalo tudi v prihodnjih letih.

Poteka obnova zakristije v Zavrattu. Obnova se bo izvedla v celoti, z obnovo stropa, elektrike, vodovoda. Zakristija naj bi postala prostor, ki je namenjen pripravi na sv. Mašo, in naj bi ustvarjala prijetno vzdušje duhovniku, ministrantom in drugim. Na obnovitev pa čakajo tudi notranja vhoda vrata cerkve, vendar bo s to investicijo zaradi izdelave idejnega projekta potrebno nekoliko počakati.

Zaključena so bila tudi določena vprašanja glede nedeljskih maš v Zavrattu in na Medvedjem Brdu. Sklep ŽPS je bil, da se na Medvedjem Brdu v tekočem letu daruje pet nedeljskih maš ter mašo s Florjanovo procesijo, ki se jo izvede prav tako na nedeljo. Vse maše se izvede v dopoldanskem času in se smatrajo

Sv. Urh. Vir internet

kot glavne nedeljske maše, kar pomeni, da v Zavrattu na te nedelje ni maše. Tudi v primeru pogrebne maše so nastale določene spremembe, in sicer v primeru pogreba na dan, ko je že bila oznanjena maša z drugim namenom, se le-to odpove. ŽPS je bil soglasen, da je primer pogrebne maše višja sila in ima prednost pred vsemi ostalimi mašami.

Ugotovljeno je bilo, da bo potrebno v Zavrattu pristopiti k obnovi neba, bander, zastav ter kipov svetnikov na glavnem in stranskem oltarju. Predvsem so precej dotrajani določeni svetniki na stranskih oltarjih, ki jih je dodobra načel zob časa. Ker je to precejšen finančni zalogaj, se bo obnova bander, zastav in kipov izvajala postopno v skladu s finančnimi zmožnostmi.

Obnove potrebna pa je tudi kapelica na parkirišču ob cerkvi v Zavrattu. Kapelico bo potrebno obnoviti v celoti. Kako pristopiti k obnovi in kdaj, pa bo vprašanje na nadaljnjih sejah ŽPS. Za konec je potrebno omeniti še dogodek oz. obletnico. Župnija Zavratac praznuje v letu 2009 220. obletnico duhovnije in prvega krsta. Za to obletnico se ne predvideva ničesar posebnega, je pa častitljiva in omembe vredna.

Samo Čuk

ORATORIJSKI DAN

Po letu dni premora smo animatorji zopet organizirali oratorijski dan za otroke. Zaradi bližajočega se poletnega oratorija, na katerem bomo podrobneje spoznali lik sv. Frančiška Asiškega, smo tudi oratorijski dan v marcu posvetili prav njemu.

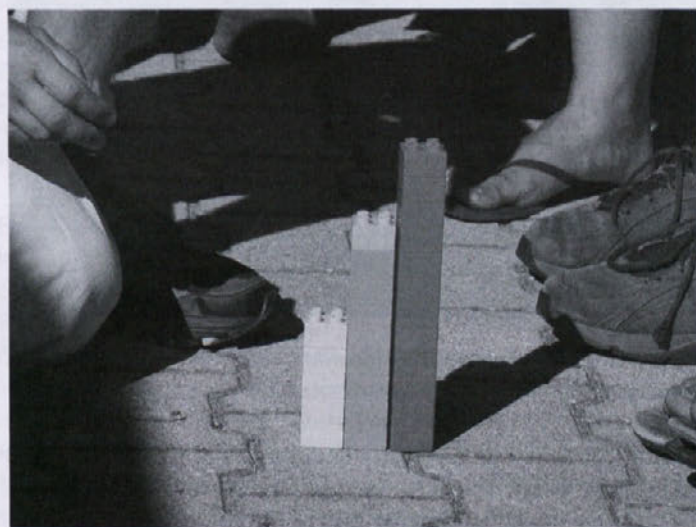
Les, žaga, papir, svinčnik in senca so med ključnimi dejavniki dobrih delavnic. Foto župnija Godovič

Kljub skromnejši udeležbi, zbralo se je nekaj nad trideset otrok, so bili vzdušje in vremenska stanja ugodni. Topel marčevski dan je dajal animatorjem potrebno energijo, v kolikor ni k temu svoje dodala jutranja molitev s čokoladnim dodatkom. Na dvorišču župnišča v Godoviču smo animatorji uprizorili veselo Frančiškovo mladost. Frančišek je bil bogate trgovske krvi z veliko prijatelji. Nadvse pa si je želel postati vitez. In to mu je tudi uspelo. Z očetovim denarjem si je kupil vso potrebno bojno opremo in se odpravil v boj s Peružani. Boj Asižanov in Peružanov smo preizkusili tudi na popoldanskih igrah.

Svoje viteške talente so otroci preizkusili v izdelovanju mečev in zaščitnih čelad. Vsak izmed vitezov si je izbral svoje viteško geslo,

s katerim bo uresničeval svoje poslanstvo. Deklice so svoje znanje iz umetnosti preizkusile v izdelovanju srednjeveškega nakita. Otroci so uživali v izdelovanju in praktični uporabi narejenega.

V katezezi smo spoznali, da so vitezi imeli svoje viteške zakone. Tudi v vsakdanjem življenju imamo zakone, ki se morajo upoštevati, da naša družba urejeno deluje. Podrobneje so otroci spoznali pomen nekaterih prometnih znakov in spregovorili o njihovi uporabi v cestnem prometu. Tudi Bog nam je dal svoje zakone, ki pomagajo, da lahko v miru živimo. Na tem mestu smo izpostavili Sveto pismo, Dekalog in največjo zapoved, ki pravi: »Ljubi svojega Boga z vsem srcem, vso dušo in vsem mišljenjem,« druga pa je tej enaka: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe.«

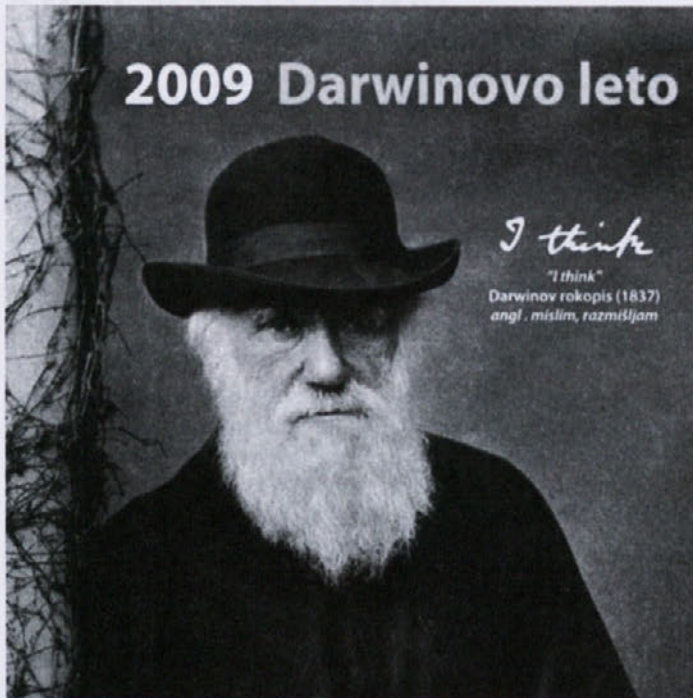

Animatorji na refleksiji preverijo uspeh dneva s statističnimi metodami. Foto župnija Godovič

Ob koncu smo zapeli himno in obljubili, da se poleti zopet srečamo na tedenskem oratoriju, ki bo letos med 17. in 22. avgustom v Godoviču. Geslo letošnjega oratorija bo *Nate računam!* Preko celotnega tedna bomo odkrivali, kakšne račune je imel Bog s Frančiškom in kakšne sadove je Frančišku prineslo sodelovanje z Bogom.

Tomaž Mivšek

CHARLES DARWIN

Leta 2009 praznujemo 200-letnico Darwinovega rojstva (12. februar 1809).

Charles Darwin je bil eden izmed največjih naravo-slovcev vseh časov. Za svoje znanstvene dosežke je leta 1864 prejel Copleyjevo medaljo Kraljeve družbe iz Londona. Po njem se poleg filozofske smeri imenuje več živalskih vrst, gora v Andih, naselje na Falklandih ...

Rodil se je v kraju Mount pri Shrewsburyju (grofija Shropshire) v Angliji kot peti od šestih otrok očetu Robertu Darwinu (1766–1848), premožnemu zdravniku in finančniku, ter materi Susannah Darwin, roj. Wedgwood (1765–1817). V mladosti se je zanimal za naravo, zbiral kamnine, živali in rastline.

Po končanem osnovnem šolanju se je kot 17-letni fant vpisal na medicino na Univerzi v Edinburghu. Zaradi dolgočasnih in zoprnih predavanj ter dejstva, da ni mogel prenesti pogleda na kri, se je po dveh letih šolanja izpisal. Leta 1828 se je ponovno vpisal na univerzo, tokrat na teološko. Oče, ki je bil sicer ateist, je menil, da se bo lahko njegov sin kot pastor hkrati ukvarjal še s proučevanjem narave. Pri 22 letih, leta 1831, je končal šolanje in postal duhovnik, vendar duhovniškega poklica ni opravljal. Raje se je prijavil na razpis Angleškega pomorskega ministrstva in vlade na raziskovalno-geodetsko popotovanje z ladjo Beagle. Pomorska odprava je imela nalogo raziskati in geografsko izmeriti obale in otoke Patagonije, Ognjene zemlje, Čila, Peruja in nekaterih pacifiških otokov. Popotovanje je trajalo dobra štiri leta.

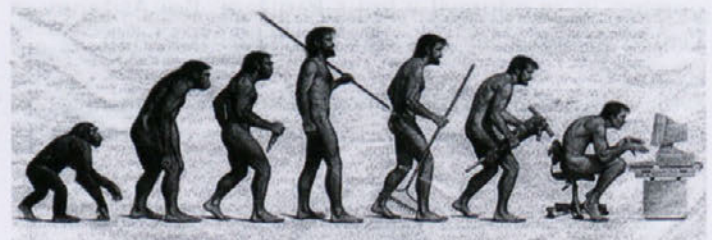
Na odpravah v notranjost dežele je vneto zbiral kamnine, okamnine, rastline in živali, opazoval pojave in si svoja opazovanja skrbno vpisoval v dnevnik. Posebej se mu je vtisnilo

v spomin živalstvo na otočju Galapagos. Do tedaj je bil še kreacionist. Šele poznejše primerjalno preučevanje ptic oponaševalk (vrsta ščinkavcev) z otočja Galapagos in želva velikank je Darwina napeljalo na misel o njihovem skupnem izvoru z južnoameriške celine. Ugotovil je, da se razen po obliki kljuna ne razlikujejo od južnoameriškega ščinkavca v Srednji in Južni Ameriki. Kmalu je ugotovil, zakaj je tako. Zaradi različnih vrst hrane (ptice so jedle tisto hrano, ki je bilo v izobilju) so se izoblikovale različne oblike kljunov, ki so se spreminjali iz roda v rod. Vsaka oblika kljuna je bila namenjena za drugo vrsto hrane. S prilagoditvami na različen način prehranjevanja so se iz izhodne vrste v daljšem obdobju oblikovale nove vrste. Se pravi, da vrste niso nespremenljive, temveč se spreminjajo v času in prostoru.

Tako je leta 1859 izšla njegova knjiga O izvoru vrst, v kateri je ovrgel stari nauk o stalnosti vrst, ki je temeljil na biblijskem zapisu o božjem stvarjenju sveta. Čeprav je njegov nauk bistveno spremenil naravoslovni pogled na razvoj živega sveta, pa so misli njegovega učenja segle tudi na družboslovno (filozofsko in sociološko) področje in pomembno vplivale na oblikovanje ustreznega materialističnega svetovnega nazora. Darwinizem je utemeljil sodobno znanstveno razumevanje nežive in žive narave.

Umrli je 19. aprila 1882.

Njegova najbolj znana dela so: Potovanje na ladji Beagle (The Voyage of the Beagle, izvorno Journal and Remarks) (1839); O izvoru vrst z naravnim izborom ali ohranjanje boljših pasem za obstanek (On the Origin of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life) (1859); The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex (1871); The Expression of Emotions in Man and Animals (1872); The Effects of Cross and Self Fertilisation in the Vegetable Kingdom (1876); The Power of Movement in Plants (1880)

Evolucija v informacijski dobi po Darwinovo. Vir internet

VIRI:

- <http://vedez.dzs.si/dokumenti/dokument.asp?id=1476>
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Charles_Darwin#Izbrana_dela
- <http://dbs.biologija.org/darwin/>
- <http://images.google.si/images>

Barbara Leskovec

DRUŽBENO ODGOVORNA PODJETJA

(Marketinško načrtovana) realnost ali fikcija?

Družbeno odgovorno oglaševanje

Družbeno odgovorno oglaševanje radi opredelimo kot praktično aplikacijo marketinških tehnik, ki so bile razvite s strani komercialno oglaševalske industrije z namenom ukvarjanja s socialnimi problemi.

Takšne oglaševalske akcije ali podjetniške drže naj bi obravnavale nadnacionalna vprašanja, ki vplivajo na vsakega posameznika, na primer vprašanja človekovih pravic, zdravja, ekologije, varnosti, strpnosti, zanemarjene ali ogrožene družbene skupine, enakopravnost žensk, otrok in druga vprašanja, ki si prizadevajo za spremembo stališč in vrednot v zvezi s spolnim, rasnim, verskim in političnim prepričanjem.

Dandanes je družbena odgovornost zelo pomembna, s strani koristi tako za gospodarstvo kot za družbo. S teoretičnega vidika imajo družbeno odgovorna podjetja koristi z vrste gospodarskih vidikov, kot so všečna zunanja podoba in ugled, povečanje prodaje in lojalnost strank.

Osnovna motivacija družbeno odgovornih oglaševalcev sta tako srce in razum. Z moralnimi in etičnimi vprašanji pa si mora največkrat sam na jasno priti vsak posameznik, ki dela ali si prizadeva za delo v oglaševanju in trženju podjetja. Če se ta razum in občutek prenese v poslovno dejavnost, lahko hitro in učinkovito pozitivno vpliva na podjetje in njegovo uspešnost poslovanja.

Glavni problem pri tem je sporno vprašanje, ali oziroma in kdaj podjetje za oglaševanje izdelkov in družbe ter podobo samega podjetja lahko (moralno nesporno) uporabi družbeno odgovorno oglaševanje. Takšne dejavnosti vedno poganja prodaja, masovna poraba in profiti, ki so na drugi strani tudi glavni razlog, da se veliko število socialnih problemov sploh ustvari. To vodi v začaran krog - podjetja, ki se oglašujejo kot družbeno odgovorna govorijo o problemih, ki so v glavnem proizvedena po njihovi primarni dejavnosti in funkcijah, - poslovođenju in profitabilnosti.

Etika in morala predstavljanja in oglaševanja podjetij kot družbeno odgovornih

Dandanes vsakdo želi biti družbeno, okoljsko in ekološko zaveden. Podjetja pri tem skoraj tekmujejo med seboj: kdo bo več recikliral, kdo bo uporabljal bolj biološko razgradljive materiale ali namenil več denarja za oglaševanje, kako družbeno odgovorno in zavedno je njihovo poslovanje.

Zagotovo obstaja močno pozitivna stran oglaševanja o družbeni odgovornosti kot načina vse večje ozaveščenosti. Nihče ne bo oporekal, da je kaj narobe z zavzemanjem za načela, kot so boj za čisto okolje, s tem da se poudarja negativne vidike onesnaževanja in globalnega segrevanja, ali obveščanje potrošnikov o različnih vidikih in pogojih njihovega življenja: od zdravja do bolezni, čistega in ohranjenega okolja, trajnostnega razvoja, človekovih pravic, o varnosti na cestah

in veliko drugih pomembnih dejstvih.

Na drugi strani nam podjetja, ki se oglašujejo kot družbeno odgovorna (s priljubljenimi frazami kot »ekološko«, »potrošniku ali zaposlenemu prijazno«) porajajo ogromno vprašanj. Pohvalno, da velika podjetja poskusijo nekaj storiti za planet in njegovo prebivalstvo, vprašanje pa je, kaj jih k temu žene, imajo v mislih sploh kaj drugega kot čisti profit? Gotovo je zagovorništvo varstva narave, trajnostnega razvoja in socialne odgovornosti zelo priljubljen trend v svetu v zadnjem desetletju in trgovci prav tako gotovo izkoristijo priložnost, da na temelju teh trendov tudi kaj zaslužijo.

Zakonodaja v Ameriki recimo določa, da morajo radijske in televizijske mreže predvajati določen odstotek oglasov v jasno dobro. Ker ne gre plačljive oglase, komunikacijske mreže to izkoriščajo tako, da jih vrtijo med najmanj priljubljenimi oziroma gledanimi urami, predvsem ponoči, kar dopušča najbolj gledane termine proste oglaševalcem z večjimi proračuni in pušča socialni marketing in njihove oglase nevidne.

Kakšna so merila za družbeno odgovorno poslovanje?

Evropska komisija opredeljuje koncept družbene odgovornosti kot "... koncept, po katerem se podjetja prostovoljno odločijo, da prispevajo k boljši družbi in čistejšemu okolju."

Podjetja naj bi pri tem podpirala in spoštovala mednarodne človekove pravice in se obvezala, da ne bodo podpirala njihovih kršitev. Okolje je potrebno obravnavati preventivno; podjetja morajo sodelovati v pobudi za večjo odgovornost do okolja in spodbujati razvoj in uporabo okolju prijaznih tehnologij. Mednarodna organizacija za standardizacijo pripravlja nov standard ISO 26000, ki bo vključeval smernice za družbeno odgovornost in opredeljeval ključna področja družbene odgovornosti podjetij. Ukrepi bodo razdeljeni na: okolje, človekove pravice in zaposlovanje, organizacije za upravljanje ter etična načela pri ravnanju z njimi, vprašanja, povezana s kupci/potrošniki ter vključenost v razvoj skupnosti in družbe.

Kako velik je prepad med družbeno odgovorno korporativno podobo in osnovnim kapitalističnim poslanstvom podjetij – ustvarjanje profita oziroma kako podjetja, ki se v javnosti predstavljajo kot družbeno odgovorna, delujejo v praksi?

V splošnem naj bi družbeno odgovorno ravnali vsi, od vladnih organizacij, torej ministrstev, agencij, vladnih služb in drugih vej oblasti do nevladnih institucij, med katere štejemo društva, združenja, organizacije, interesne skupine, lobije in inovatorje. Ker je namen socialnega marketinga dejansko naslov in predstavlja rešitev za družbene probleme s pomočjo marketinške tehnologije, bi takšno oglaševanje moralo biti v korist posameznika ali družbe kot celote in kot tako ločeno od komercialnega oglaševanja, zaradi njegove oblike in nepridobitnih namenov.

Če pogledamo nekaj praktičnih primerov, pa lahko hitro pridemo do zaključka, da je sedanje socialno oglaševanje bolj izkoriščano za oblikovanje podobe podjetja, ki prvenstveno nagovarja obveščene in zavednega potrošnika, kupca, ki ga skrbi za okolje, socialne in druge težave sodobne družbe, ki pa so v osnovi paradoks proizveden z množično proizvodnjo in potrošnjo.

Jedro definicije podjetja, kot pojma in subjekta, ki opravlja posle na globalnem trgu, bo treba prestrukturirati in ponovno opredeliti, saj se njegovo sedanje delo in dejavnosti, - kapitalistični interesi, dobiček in rast skozi izkoriščanje navadnega delavca, prekomerno potrošnja in posledično zapravljanje - ne prilegajo sliki družbene odgovornosti, niti ne prestanejo izziva, s katerim se sodobne družbe trenutno soočajo - propadanjem okolja, pritiski na svetovno gospodarsko krizo in moralno krizo socialne etike, morale in altruizma.

Za začetnika oglaševanja, ki združuje nekatera najbolj občutljiva (rasna, nacionalna in druga) vprašanja in gospodarsko oglaševanje blagovne znamke velja Benetton, družba, za katero se je dvigalo veliko prahu še pred pojavom oglaševalske akcije o duševno prizadetih otrocih. Prvič se je pojavilo vprašanje, ali je tako kontraverzno oglaševanje etično. Benettonovi oglasi so vzpodbudili sklicevanje na rasno, spolno, politično, versko in mnoge druge tolerančne vrednosti, povezane z njihovimi potencialnimi strankami (Benettonovo sporočilo je »univerzalnost ne glede na tolerančne vrednosti«).

Kljub poudarjeni družbeno odgovorni podobi Benettona v njihovih kampanjah, ki potekajo že desetletja, pa Benetton danes še vedno uporablja nedokončane proizvode, ki prihajajo iz držav, kjer so človekove pravice na delovnem mestu pogosto zlorabljene.

Benetton. Vir internet

Linija izdelkov za nego telesa in Dove Unileverjeva "kampanja za resnično lepoto", ki je osrednji del podobe blagovne znamke Dove, se je prav tako poslužila metod in videza socialne tržne kampanje. Cilj je bil, da se opozori na popačeno podobo žensk v industriji mode in lepote, naslavljajoč predvsem ozaveščene stranke, ki se ne strinjajo z izkoriščanjem žensk in njihovo izkrivljeno družbeno vlogo, ki je po prepričanju strokovnjakov glavni krivec za pojave sodobnih, s prehrano povezanih bolezni, kot anoreksija in bulimija. Zato je bila med potrošniki ustvarjena slika, da je uporaba Dove izdelkov družbeno odgovorna. Morala o tem, kaj se lahko izkoristi za dobiček ima očitno dva obraza: Unilever, vključno z njegovo linijo izdelkov Dove se uvršča na črno listo družb, ki še vedno okrutno preskušajo svoje izdelke na živali v kletkah.

Dove. Vir internet

- wrinkled?
- wonderful?

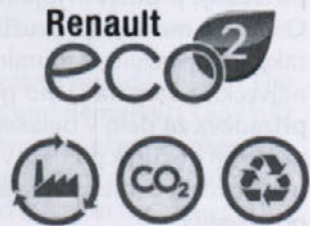
Will society ever accept 'old' can be beautiful? Join the beauty debate.

campaignforrealbeauty.co.uk | Dove

Avtomobilska industrija je eden od največjih onesnaževalcev na svetu, zato se je kar nekaj podjetij (bilo prisiljenih) obrnilo »v zeleno«, predvsem kar se tiče prizadevanj za zmanjšanje emisij CO2.

BMW Group se predstavlja kot družbeno in okoljsko odgovorno podjetje z novostmi, kot so BMW čista energijska tehnologija, ustvarjanje pionirskih tehnoloških motorjev, ki kot gorivo uporabljajo vodikove celice. V Sloveniji je bil uveden projekt »Zero Print CO2«, v okviru katerega je bilo, da bi tako rekoč izničili emisije CO2 zasajenih toliko dreves kot je bilo prodanih avtomobilov. BMW trenutno oglašuje svoje avtomobile 116d s sloganom »Manj emisij. Več voznških užitek«, kar je moralno zelo vprašljivo, saj z odločitvijo za nakup novega avtomobila okolju le težko pripomoremo, pa čeprav v zameno zasadimo drevo. Akcija je sicer spodbudna, vendar stanje le amortizira, inovativnih rešitev pa ne uvaja, navsezadnje pa od avtomobilistov niti ne moremo pričakovati, da bodo potencialnim kupcem svetovali prevoz z javnimi sredstvi, zato lahko v primeru avtomobilske industrije govorimo o ekološki ozaveščenosti kot pretežnem načinu za ustvarjanje prednosti v očeh ozaveščenih kupcev.

Dober protiprimer je Renaultov model Renault Eco2, za katerega so značilne opaznejše okolju prijazne izboljšave: emisije CO2 so nižje od 140 g / km, vsebuje najmanj 5% recikliranih polimernih materialov, na koncu njegovega življenjskega kroga se 95% materialov lahko reciklira in ponovno uporabi ter proizvedeni so v proizvodni tovarni, ki deluje v skladu s certifikatom ISO 14001.

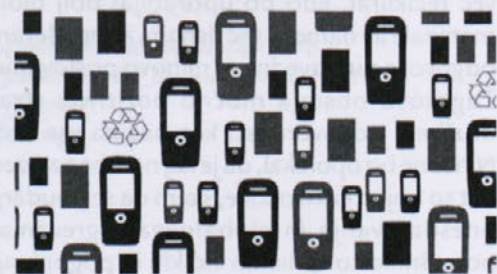

Renault Eco. Vir internet

Simobil okoljski projekt Re:misli izhaja iz koncepta 3 R-jev: ponovno uporabiti (ReUse), zmanjšati (ReDuce) in reciklirati (ReCycle). Projekt vključuje več različnih proizvodov, storitev in dejavnosti: zbiranje starih mobilnih telefonov, polnilnikov in baterij v Simobilovih trgovinah in omogočanje pravilne reciklaže le teh, ponudbo solarnih polnilnikov ali polnilnikov z avtomatskim zamaškom, ki porabijo 10-krat manj energije, če

Recikliraj
svoj stari telefon, polnilnik in baterijo

in prejmi
eko šik darilo.

ReMisli.
Vir internet

www.simobil.si/okolje

simobil
Pravna mreža podjetij

so priključeni na telefon tudi ko je baterija polna, zmanjšanje porabe vode in elektrike, zmanjšanje količine odpadkov, varčno uporabo ogrevanja in hlajenja v svojih pisarnah in trgovinah itd. Simobil se res predstavlja, in je družbeno in okoljsko odgovorno podjetje, vendar njihove akcije vendarle spodbujajo konstantno potrošnje mobilnih telefonov in storitev, z zmanjšanjem življenjskega obdobja mobilnega telefona (od časa njegovega nakupa do časa njegove nadomestitve) za samo 8 mesecev od že 32 mesecev.

Eden slovenskih najbolj poznanih in najuspešnejših podjetij, ki se zaveda svoje družbene odgovorne vloge in izvaja veliko okolju prijaznih dejavnosti je Mercator. Podjetje uporablja sodobne tehnologije v gradbeništvu, dodatno izolira svoje stavbe in senči steklene površine ter s tem ohranja energijo, na strehe svojih stavb montira sončne elektrarne. Vsako leto se njihove oglaševalske kampanje osredotočijo na eno vprašanje pri katerem podjetje poskuša pomagati kolikor lahko. Lani je naša največja trgovinska in prodajna družba izvedla celovito akcijo, spretno prepleteno z oglaševanjem za socialne cilje: skozi promocijo korporativne blagovne znamke so spretno izpostavili okoljski problem in pomen recikliranja. Z akcijskim sloganom "Ločujmo - varujmo!" je podjetje nagovarjalo vse bolj naraščujočo ekološko ozaveščeno skupino potrošnikov. Kljub temu Mercatorjev oddelek za odnose z javnostmi ne navaja, ali ločujejo odpadno embalažo tudi v Mercatorjevih trgovinah.

Letos so v Mercatorju svojim zvestim kupcem podarjali vrečke za ponovne nakupe, vendar pa v njihovih trgovinah še vedno ostajajo ekološko škodljive vrečke za sadje in zelenjavo, katerih raba je v nekaterih državah že prepovedana.

V praksi

Ne samo oglaševanje podjetja kot družbeno odgovornega, ampak izpostavljanje pomembnosti socialnih vzrokov, prizadevanje in borba za boj proti socialnim problemom naj bo način vodenja poslovanja. To naj bi podjetju predstavljalo naložbo za prihodnost, ne strošek, saj se njegov gospodarski pomen nahaja v socialno-ekonomski varnosti družbe.

Institucije primarne socializacije vedno bolj prepuščajo proces socializacije medijem, oni so tisti, ki v sodobnem času oskrbujejo posameznika z referenčnimi okvirji za njegovo vedenje. Zato funkcija medijev, poleg tega, da je vir informacij in zabave, vključuje tudi socializacijo in potrditev družbenega statusa. Starši, družina, šola, vrstniki in okolje – podporni stebri socializacije - dopuščajo naraščujoč delež socializacije medijem. Skozi proces lahko velik del te naloge opravijo udeleženci v kapitalizmu, podjetja, ki ob osvetljevanju družbenega problema naslavljajo svoje potencialne kupce skozi oglaševalsko akcijo ali podobo podjetja, ki načeloma tudi izobražuje potrošnike o načinu reševanja omenjenega problema. Potrošnik, ki želi sodelovati pri reševanju takega problema tako naj bi najbolje storil z nakupom izdelka.

Torej, če želite ločevati odpadke, kupite špecerijo v Mercatorju, če verjamete v enakopravnost vseh ras, nosite Benetton, če želite znižati CO2 odtis, vozite BMW, prispevajte k reševanju okoljskih kriz s Simobilom, in če menite, da modna industrija izkorišča in izkrivlja podobo ženske in se s tem ne strinjate, uporabljajte Dove izdelke.

Proizvodi, ki jih uporabljamo, vsekakor povedo mnogo o nas. Kakšno izjavo hočemo z njimi podati, pa je povsem v naših rokah.

Viri:

- Baage, Jay (2007): *Social Awareness Is The Top Online Marketing Trend for 2007*. On 19.04.2009 at <http://www.dmwmedia.com/news/2007/02/17/weekend-read-social-awareness-is-the-top-online-marketing-trend-for-2007>
- European Commission (2009): *Corporate Social Responsibility*. On 19.04.2009 at http://ec.europa.eu/enterprise/csr/index_en.htm
- International Standardization Organization (2008): *Social Responsibility*. On 20.04.2009 at <http://isotc.iso.org/livelink/livelink/fetch/2000/2122/830949/3934883/3935096/home.html>
- Van Gelder, Sicco (2003): *Global brand strategy*. Kogan Page Limited, London, UK
- Jowett, G. S., O'Donnell, W. (1992): *Propaganda and Persuasion*. Sage, London, UK
- Hart, Susan (2003): *Marketing Changes*. Thomson Learning, London, UK
- Bogataj, Kristina; Centrih, Lovro; Cvar, Gregor; Grašič Katja; Marić Natalia; Rakar Melanija (2009): *Socially responsible marketing*. FDV. Problem based learning.

Kristina Bogataj

Ločujmo, varujmo!

POMAGAJMO OTROKOM RAZVIJATI ČUT
IN ODGOVORNOST DO OKOLJA

OD 01. 02. 2007 DO 18. 06. 2007

PRISPEVAJTE V SKLAD LOČUJMO, VARUJMO!

Z NAKUPOM IZDELKOV, KI JIH NAJDETE NA POSEBEJ OZNAČENIH
POLICAH, OMOGOČITE IZBRANIM OSNOVNIM ŠOLAM NAKUP
ZBIRALNIKOV ZA LOČENO ZBIRANJE ODPADNE EMBALAŽE.

WWW.LOCUJMO-VARUJMO.SI

Mercator. Vir internet

POMLADANSKA ČISTILNA AKCIJA

Kot je znano so med 22. marcem, ko se obeležuje svetovni dan voda, in 22. aprilom, ko je svetovni dan Zemlje, v vseh delih Slovenije organizirane številne spomladanske čistilne akcije. Skrb za naravo smo pokazali tudi v našem kraju in se udeležili čistilne akcije.

Naša pomladanska čistilna akcija se je odvila 4. aprila. Pričela se je ob 9. uri na 3 lokacijah. Ena izmed skupin je očistila naravo od Loga do gasilskega doma, druga od 'Smuka' v Potoku do gasilskega doma in tretja z Veharš do gasilskega doma v Zavrattu. Obenem se je uredilo in očistilo tudi okolico in notranjost gasilskega doma. Čistilne akcije se je udeležilo nekaj odraslih in precej otrok, ki so bili pri svojem delu zelo temeljiti in uspešni. Za svojo ekološko osveščenost so bili nagrajeni z okrepčilom in pa seveda, kar je najvažneje, s čisto okolico.

Treba pa je poudariti, da pri čistilnih akcijah ne gre samo za odstranjevanje odpadkov in čistejše okolje, temveč predvsem za ustvarjanje nove kulture, odnosa do narave in zavedanje o pomembnosti varovanja okolja.

Skrb za čisto okolje je naloga vseh nas. S skupnimi močmi bomo lahko lažje in učinkoviteje obvestili več ljudi o pomenu skrbi za čisto okolje, saj se še vedno najdejo posamezniki, ki mislijo, da je narava odlagališče za smeti. Na žalost! Z našimi akcijami jim želimo povedati, da njihovo ravnanje ni pravilno. Starši ste svojim otrokom najboljši vzgled, zato se pri naslednjih akcijah nadejamo tudi večje podpore z vaše strani.

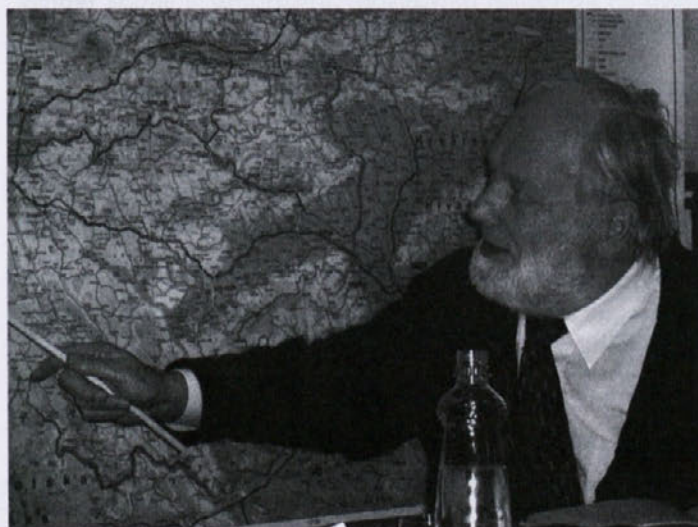
Zato, dragi vaščani, vljudno vabljeni, da prispevate svoj delež k čistejši okolici in da odstranjujete čim več odpadkov, ki ne sodijo v naravo, in se udeležite organiziranih čistilnih akcij, ki bodo organizirane v prihodnosti.

Jasmina Kogovšek

KULTURNI PRAZNIK

Ob letošnjem dnevu kulture smo medse povabili nam dobro znanega gosta Tomaža Pavšiča. Tokrat smo ga poprosili, da nam je podrobneje predstavil pokrajine slovenskih zamejcev v Italiji. V svojem predavanju se je gost osredotočil na Beneško Slovenijo, Kanalsko dolino in Rezijo.

Kulturno prireditev smo poimenovali s poetičnim naslovom Pogled med brate onkraj Kanina in Matajurja. Gost nam je podrobneje s pomočjo zemljevida prikazal geografski in kulturno političen položaj posameznih zamejskih pokrajin, ki so si zgodovinsko in kulturno dokaj raznolike.

Slovensko zamejstvo nam je približal profesor Tomaž Pavšič. Foto Kristina Bogataj

Kanalska dolina je dolina, ki je odprta proti Zgornjesavski dolini, Ziljski dolini v Avstriji in proti jugu v smeri Beneške Slovenije. Zgodovinsko je to območje do prve svetovne vojne pripadalo Habsburžanom. Največ je bilo Slovencev, Nemcev in Furlanov. Naselja nosijo slovenska imena (Ovčja Ves, Žabnica, Tabla, Višarje ...). Središče doline je Trbiž. Po prvi svetovni vojni se je pričelo močno romaniziranje prebivalstva z italijanske strani. Slovenščina je izginjala in še izginja še hitreje kot nemški jezik. V preteklosti so nacionalno zavest in jezik ohranjale Mohorjeve zbirke knjig iz Celovca.

Rezija je alpska dolina v severovzhodni Italiji. Njeno območje predstavlja tudi istoimensko občino v Videmski pokrajini. Rezija meji na slovenski občini Kobarid in Bovec. Po podatkih iz leta 2004 ima Rezija 1244 prebivalcev. Dolina obsega površino 119 km².

Rezijani predstavljajo slovenske prebivalce doline, ki so zaradi geografske lege doline razvili značilno rezijansko narečje in kulturo. H kulturni posebnosti je prispevala tudi naselitev prvih Slovencev v dolino s Koroške. Zaradi gospodarskih razmer se je prebivalstvo Rezije v preteklosti močno izseljevalo, kar ustvarja neugodno starostno strukturo prebivalstva. Rezijanski dialekt obvlada vse manj ljudi. K temu vpliva tudi italijanska

politična propaganda, da Rezijani sploh niso slovenske etnije. Zaradi tega je med samimi Rezijani nastal močan razdor. Predsednici rezijanskega kulturnega centra pa so celo verbalno grozili, naj ne poneumlja ljudi s svojimi lažmi o slovenstvu. Prvi zapis v rezijanščini je sicer Očenaš iz 18. stoletja. Rezijansko izročilo so uporabili slovenski skladatelji Alojz Srebotnjak, Jani Golob in Aldo Kumar. Vsakdo pozna tudi televizijsko serijo Zverinice iz Rezije.

Obiskovalci smo se iz srca nasmejali ponazoritvi različnih zamejskih narečij. Foto Kristina Bogataj

Beneška Slovenija, je pokrajina, katere ime izhaja iz časov Beneške republike. Domačini temu območju pravijo Benečija. Beneško Slovenijo sestavljajo Nadiške doline, Terske doline in tri vasi v Sloveniji (Livek, Breginj, Borjana). Slovanska plemena so prišla v te kraje v sedmem stoletju, ko je bilo vse ozemlje v rokah Langobardov. Ko je pozneje oblast prešla najprej na Oglejski patriarhat in nato na Beneško republiko, je bilo ozemlje na meji s Svetim rimskim cesarstvom strateške važnosti. V okviru Beneške republike (1445–1797) je bila Beneška Slovenija mejno območje, toda po padcu republike je ozemlje prešlo pod Habsburžane, ki niso potrebovali sodelovanja domačinov pri upravi dežele. Vsakršen dotedanji dogovor z oblastmi je zapadel in prebivalci današnje Benečije so izgubili vse privilegije. Prehod pod italijansko upravo (1866) ni spremenil življenjskih pogojev, nastop fašizma pa jih je še zaostрил. Režim ni priznaval jezikovnih manjšin, posebno ne takih, ki so bile v preteklosti na istih ozemljih samostojne. Ekonomski stiski se je pridružilo poitalijančevanje in prebivalstvo se je začelo izseljevati.

Najbolj znan predstavnik Beneških Slovencev je Ivan Trinko, ki je dodal svojemu imenu prilastek Zamejski (1863–1954). Bil je pesnik, glasbenik, filozof in pisatelj, predvsem pa neumoren buditelj slovenske narodne zavesti v Beneški Sloveniji. Istočasno je tudi pisal o svojih krajih v italijanskih knjigah in revijah. Po njegovih zaslugi so prebivalci Nadiških in Terskih dolin ohranili svoj jezik in se spoznali s slovenskim pripovedništvom.

Ponekod v Beneški Sloveniji so še danes živi nekateri običaji, ki izhajajo iz slovenske tradicije. Tako se v noči na 24. junij (»janezovo«) prižigajo kresovi v raznih vaseh, kar je stara slovenska navada; najbolj znani kresovi so v vaseh Trčmun (it. Tercimonte), Mašera (Masseris) in Matajur (Montemaggiore). V oktobru se v Mašeri, Trčmuni in Čeplesišču (Cepletischis) praznuje "burnjak", praznik kostanja. Posebej je treba omeniti, da je v Beneški Sloveniji veliko kozolcev, ki so povsem slični slovenskim. Največ jih je v občini Sovodnja (Savogna di Cividale) pri vaseh Jeronišče (Ieronizza), Mašera, Dus (Dus), Jelina (Iellina), Trčmun in Gabrovica (Gabrovizza).

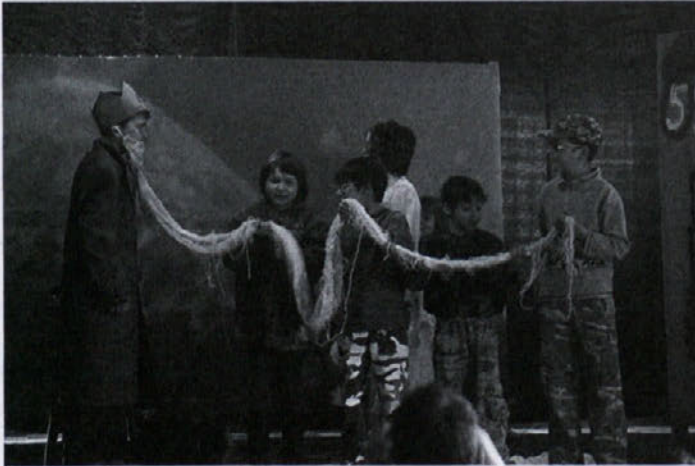
Danes je glasnik Beneških Slovencev tedenski časopis Novi Matajur, ki izhaja že od leta 1950. List vsebuje članke v slovenščini, italijanščini, nadiški govoric in rezijanščini. Vsebina je zelo pestra, od politike do kulture in stikov z bralci. Od vsega začetka si je časopis zastavil tri naloge, ki jih še vedno odlično izpolnjuje. Prva je prikaz domače stvarnosti v širših italijanskih in slovenskih krogih, druga pa posredovanje podatkov o lastni in sploh slovenski zgodovini in tradiciji. Tretji cilj je povezovanje razpršenih slovenskih vasi v Beneški Sloveniji v kulturno enoto. Toda po skoraj šestih desetletjih njegovega obstoja se časopis lahko označi tudi kot glavni učbenik, slovnica in slovar slovenskega jezika za vse prebivalce teh dolin: brez tega lista bi bila slovenska beseda že zdavnaj izginila iz mnogih beneških vasi.

Ob koncu nam je gost, velik poznavalec zamejske narečne besede, Tomaž Pavšič, prebral nekaj narečnih besedil s kanalskega in Beneške Slovenije. Obiskovalci smo se iz srca nasmejali enostavni rabi domačega jezika, ki je razvil besedišče skozi govorjeno besedo domačega delavsko kmečkega okolja. Tako pravijo v delu Benečije stranišču *sernik*. Sodobni predmeti (npr. pralni stroj) pa so seveda privzeti iz italijanskega jezika. Čeprav je gost z lahkoto podajal narečno besedo zbranim poslušalcem, slednji nismo vsega razumeli in tako smo se prepričali, da bomo morali za boljše poznavanje zamejskih rojakov prevoziti nekaj kilometrov in izumirajočo besedo slišati iz prve roke. Namig, Beneška Slovenija je od nas po zračni razdalji oddaljena približno toliko kot vsem dobro znana Ljubljana.

Tomaž Mivšek

PREBUDIL SE JE KRALJ MATJAŽ

Votlina pod goro Peco. V njej vsepnek spi vojska kralja Matjaža. Na sredi miza, ob njej kralj Matjaž, ki se mu brada ovija okoli nog mize. Zraven Alenčica in drugi. V votlino pridejo turisti z vodičko, ki jim pravkar razlaga legendo o kralju Matjažu. Kar naenkrat se začne kralj Matjaž premikati, turisti in vodička se prestrašijo in pobegnejo iz votline. Kralj se dokončno prebudi in z njim vsa njegova družčina: njegova žena Alenčica, Micika, paž, Gusti in vojaki. O, kako prijetno je po dolgih letih spanca odpreti oči. Vse lepo in prav, vendar je bila tu velika in dolga nadloga, brada, ki se je bilo potrebno znebiti. Alenčica predlaga, da zapustijo votlino in poiščejo škarje.

Uh, kako težka in dolga je brada kralja Matjaža. Foto Robert Rijavec

Pridejo mimo igrišča pred šolo, kjer se podijo otroci in njihova učiteljica telovadbe. Matjaževa vojska se jim predstavi, vendar jim učiteljica in otroci, razen Tomažka in Matjažka, ne verjamejo. Učiteljica misli celo, da so čisto navadni preoblečeni huligani, ki so se sedaj prišli maščevati šoli za vse strese, ki naj bi jih doživeli. Kralj Matjaž hoče biti prijazen, vendar se izkaže, da je njegova prijaznost zastarela. Reče ji namreč: »Spoštovana podložnica,« in to učiteljico spravi v jok in skupaj z otroki se odpravijo nazaj v razred. Le bratca Tomažek in Matjažek verjameta, da je stric z dolgo brado res kralj Matjaž, ostali pa so njegova vojska. Kralj Matjaž jima pove, da iščejo škarje, da bi si odstrigel brado. Fantoma se porodi ideja in skupaj odidejo k frizerki. Ta mu s težavo odstriže brado in kralj Matjaž se počuti kot preroben. Kralj Matjaž hoče nazaj svoje skrinje z zlatniki, ki so mu še ostale po koncu vojne. Fanta ga peljeta mimo banke, kjer hranijo denar, vendar ugotovita, da je tega dne zaprta. Kralju Matjažu ne gre v glavo, kako je možno, da so njegovi zlatniki zaprti, in si misli, da jih bodo pa zanj odprli, saj je vendar kralj. Mimo pride snažilka, ki jih nažene kar z metlo. Ne verjame, da so vojska kralja Matjaža, in misli, da so navadni potepuhi. Odidejo na Matjažkov in Tomažkov dom, saj si kraljica Alenčica zelo želi novo obleko, in fanta pravita, da jih ima njuna mamica polno

in ne bi smel biti problem, da bi si kakšno izposodili. Pa še doma je ni, tako da res ne bo težav.

Pri Tomažku in Matjažku se začnejo dogajati sila nenavadne stvari. Najprej zazvoni telefon, za katerega so mislili, da je to neka žival. Potem jim Matjažek prižge radio, ustrašijo se in se poskrijejo, le počasi se začnejo približevati pojoči pošasti. Paž potegne za kabel in glasba utihne. Alenčici je dovolj. »Glasba, ki je in ki je ni, nihče ne igra, pa vendar se sliši muzika. Nočem tega enaindvajsetega stoletja!« Potem ji Tomažek prinese obleke in sendviče in pice, da bi jedli, saj so že pošteno lačni. »Kako pa se je pica?« sprašujejo. Kraljica Alenčica in njena služabnica Micika odideta nazaj v votlino. Fanta pokažeta kralju Matjažu računalnik, ki se mu je zdel zelo imeniten, saj bi znal izračunati, koliko zlatnikov mu je še ostalo po koncu vojne. Matjažek pa vojakom prižge televizijo. »Kaj pa je to takega? Škatla, v kateri so ljudje in se premikajo in govorijo. Toda, kako je sedaj to ...? Gredo na eno stran škatle, pa grem pogledat in jih ni na tisti strani. In kako je možno, da so v to škatlo spravili morje?« Vojaki odidejo nazaj v votlino.

Domov se vrne mama. Fanta vpraša, kaj pomeni ves ta nered, in onadva ji namesto odgovora predstavi njenega novega prijatelja. Mama ne more verjeti, da je možki nasproti nje res kralj Matjaž. V kuhinjo si gre po kozarec vode. Fanta in kralj Matjaž se zmenijo, da bo od sedaj naprej Matjaž njun stric.

V votlino pridejo turisti z vodičko. Ne najdejo kralja Matjaža. Na tleh leži le brada in njegova vojska z Alenčico in Miciko, ki se pogovarjajo s turisti. Oni pa mislijo, da je votlina računalniško opremljena in proizvaja glasove Matjaževe vojske. Odlična turistična poteza! Brado pa bodo prodali in zaslužili.

To je vsebina dramske igre, ki jo je mlajša dramska skupina zaigrala v nedeljo, 5. 4. 2009, pred polno dvorano gasilskega doma. Dan prej pa smo imeli snemanje. Da, prav ste prebrali. Pravo snemanje. Vsak igravec bo dobil posnetek te igrice za spomin.

Četica najboljših igralcev na svetu! Foto Robert Rijavec

Za vse igralce je bil to velik podvig, saj je bila igrice dolga kar petinštindeset minut. Potrebno se je bilo naučiti veliko besedila, vendar jim je uspelo! Zato čestitke vsem osemnajstim igralkam in igralcem!!!

Darja Kogovšek

UČENOST SALAMANKE

Kakšno ime predstave pa je to Salamanška jama? Vsi poznamo Postojnsko jamo, pa še visoko ceno vstopnice je potrebno vplačati, če jo želimo obiskati. No, ogled naše predstave Salamanška jama je bil v vseh primerih brezplačen, nismo pa se branili prostovoljnih prispevkov obiskovalcev.

Koliko ima naša predstava skupnih značilnosti s kraškimi jamami po Španiji, so me spraševali tudi gledališčniki sami. Nejeverno so gledali mene in naslov igre. Salamanška jama. Kaj pa je to? Po kratki razlagi slavne Salamanke in njeni najstarejši univerzi na španskih tleh smo prebrali besedilo in se odločili, da ga odigramo na odru.

Prvo, kar je bilo mladim igralcem všeč, je bilo besedilo samo. »Tri zlate tenke kocinice ...«, so povzročile aplavz smeha, k temu moramo dodati še kopico asociacij na temo kocin, brad in dolgih las. Morda je tudi zato šlo besedilo v naše trde diske v glavah v časovnih intervalih, tako da smo besedilo obvladali na prvem nastopu v Idriji. Dvorana je bil polna na tričetrt. Odrske luči so bleščale v nevajene oči tako močne svetlobe. Z okornimi gibi smo igrali predstavo. Študenta (Blaž in Damjan) sta nehote požirala besede in črke in hlatala za zrakom, pa tudi slino. Krčmarici (Anamarija) se je visok, a nežen sopran nalahno tresel v vsakem izgovorjenem stavku. Cerkovnik (Žan), Brivec (Matej), Pankracio (Niko) so besedilo deklamirali v rafalu, na glas in čim hitreje. Še največ pohval je od selektorice Martine Mrhar prejela Kristina (Lara), ki jo je navdušila s svojo vsestransko igro. Medtem ko je Leonarda (Metka) po mnenju strokovne opazovalke blestela predvsem v obleki.

Lara in Metka kot Kristina in Leonarda. Foto Mateja Lazar

Kljub kritični oceni se nismo predali. Skrivnostim Salamanške jame smo hoteli priti do dna. Nekaj vaj, utečenega in sproščenega časa v gasilskem domu je bilo dovolj, da smo zablesteli v Zavrattu. Treme prvega nastopa ni bilo več. Mlajši otroci so veselo gledali svoje starejše kolege, kar je še dodatno nabilo adrenalin na odru. Predstava je bila odigrana suvereno, z duhovitimi vložki vsakega posameznega igralca je igra zasijala v pravi renesančni obliki. Nasmejali smo domačo publiko in bili nad zaigranim tudi sami navdušeni.

Celotna zasedba Salamanke. Foto Mateja Lazar

Po nekajmesečnem dogovarjanju je prišla predstavitev Salamanške jame na vrsto tudi v rovtarskem hramu učenosti. Osnovna šola Rovte nas je gostila kot goste na kulturnem dnevu. Po kratki napovedi smo zasedli oder. Igra je bila v mojih očeh verjetno najbolje odigrana do sedaj. Igralci so učinkovito menjavali razpoloženje na odru. Od začetnega joka in stoka, do škodoželjnega veselja, mladostniške predrznosti ter panične histerije. Zraven pa je bilo še na pretek dobrikanja, izkazovanja naklonjenosti in šepetanja v zakulisju. Čeprav glede besedila ni bilo vse čisto, so igralci naredili korak naprej v improvizaciji. Glede na skromni dve vaji tik pred predstavo je improvizacija prišla še kako prav. Damijan se je izkazal v dveh vlogah, dodali smo še bombastičen konec z lovom na kradljivce kopunov. Na koncu ostaneta na odru samo študenta, ki pojesta kopune in priključeta k priklonu obiskovalcem še ostale soigralce.

Tomaž Mivšek

CMePZ ZAVRATEC GRE NAPREJ, Z NOVIM ZBOROVODJEM MARKOM KRŽIŠNIKOM

Dolga leta je naš zavraški zbor vodila domačinka Polona Gantar, s katero se je lani sodelovanje končalo. Zbor je nekaj časa miroval s pevskega vajami, v cerkvi je zavladovalo ljudsko petje. Močno pa se je pogrešalo vodjo, ki bi zbor peljal naprej. Orgle na koru so nekaj mesecev molčale, a pevci smo vztrajali z bogatjenjem bogoslužij in upali na to, da bodo orgle nekega dne spet zadonele in s svojim glasom napolnile zavraško cerkev.

Tisti, ki je prekinil molk naših orgel, je bil Marko Kržišnik z Medvedjega Brda, eden izmed članov našega zbora, ki je na pobudo sopevcev in drugih župljanov sprejel izziv, sedel za orgle in postal naš novi zborovodja. Marko je bil tisti član zbora, ki je imel že predhodne izkušnje z vodenjem dekliške vokalne skupine ter veliko glasbenih izkušenj iz glasbene šole, solopetja ter drugih zborovskih sestavov. Stopil pa je pred novo izkušnjo, izkoristil svoj talent in se pričel učiti igranja orgel. To mu je tudi predstavljalo težji del izziva kot vodenje zbora samega. Pravi, da odločitev ni bila lahka, ker to potegne za seboj veliko vložnega časa, vendar ga je dokončno prepričala podpora sopevcev, ki so natihoma upali, da se bo tako odločil. Sam pa pravi, da se je tudi kot pevec v zboru dobro počutil in bi pri tem vztrajal še naprej, če ne bi prišlo do te spremembe v zboru.

Zunaj domače cerkve se je zbor z Markom prvič predstavil na Dekanijskem srečanju cerkvenih pevskih zborov v Cerknem. Pravi, da je bil lep, prijeten občutek stati pred zborom, pri katerem je do nedavnega pel, in ga za spremembo sedaj poslušati. Naslednji podvig, ki se ga je zbor z Markom na čelu lotil, je bila Primorska poje v Zavarhu v Italiji, kjer smo se predstavili z izbranimi pesmimi, ki so bile dovolj zahtevne, da smo lahko napredovali, kljub temu pa to za nas ni bila prevelika obremenitev. Marko pa poudarja tudi druženje v našem zboru kot tudi z drugimi nastopajočimi zbori.

Ritem delovanja vsakega cerkvenega zbora postavlja cerkveno leto. Marko pa se še posebej trudi, da se res skrbno pripravljamo na pomembne praznike, da poskušamo v zboru samem delati na razumevanju, doživljanju liturgije in jo nato s pesmijo predstaviti in približati tudi ljudem v cerkvi. V bodoče bi Marko rad ohranil te načrte, želi pa si tudi, da bi ga ob večjih praznikih še kdaj kdo podprl na orglah (kot na primer na lanski polnočnici).

Marko se že vse življenje ukvarja s glasbo. Od kje mu talent in veselje do petja? Talent mu je prav gotovo prirojen, veselje do glasbe pa je že od začetka prejemal in srkal od svoje družine, ožje in širše, saj so mnogi njegovi sorodniki povezani z glasbo. Odločilna je bila podpora doma, saj so ga vozili v glasbeno šolo, ga spodbujali, prav tako pa tudi učitelj klarineta,

solopetja ter tudi petje pri zboru na Škofijski gimnaziji, ki ga je glede borovskega petja zelo pritegnila.

Vendar še vedno ostaja glasba ob njem le kot ljubezen, saj kot pravi sam, si z njo krepi čustveno razsežnost ter krepi stik sam s sabo. Trenutno je njegova največja glasbena ambicija zbor, ki ga vodi, obenem pa tudi obuja igranje klarineta, ki ga je v preteklosti dosti več igral.

Na drugi strani pa je Marko letos zaključil študij ekonomije v Ljubljani in si tako tudi gradi kariero na tem področju. Ukvarja se s podjetništvom v širšem smislu in z mladinskim delom, mediji, vzgojo mladih za medije. Že nekaj časa sodeluje na internetnem portalu Mladi.net, kjer se ukvarja tudi z vzgojo mladih za medije. V okviru tega se odvijajo razni vikendi, delavnice za različne novinarske pristope, fotografiranje, pisano besedo ... Tu katoliško mladino spodbujajo, da si upajo in znajo izraziti svoje katoliške vrednote in se izpostaviti na tem področju.

Poleg vsega tega pa si Marko najbolj želi s svojo izbranko ustvariti družino, predvsem pa ustvariti čim boljši kompromis med kariero ter bodočo družino.

Naj za zaključek povem, da je zavraški zbor tudi pod vodstvom Marka še vedno odprtih vrat za vse nove člane, ki bi želeli sebi in drugim popestriti bogoslužje. Petje v zboru je tudi veselo druženje, praznovanje naših osebnih praznikov ter sklepanje mnogih, tudi medgeneracijskih prijateljstev. Pa ne pozabite, Markov moto, ki se ga tudi sam drži je: »Tisti, ki ima talent, ima tudi dolžnost, da ga razvija!«

Po pogovoru z Markom zapisala Karmen Kogovšek.

JUBILEJNA 40. IZVEDBA REVIE PRIMORSKA POJE

Cerkveni MePZ Zavratec se je letos prvič pod vodstvom Marka Kržišnika udeležil letne tradicionalne revije pevskih zborov Primorska poje, ki je bila letos že kar 40. po vrsti.

Primorska poje, revija odraslih pevskih zborov Primorske, je luč sveta zagledala 1. marca 1970 v Kopru, 14. in 15. marca v Trstu in 22. marca v Postojni z 49 prijavljenimi zbori.

Takrat se je misel o ustanovitvi skupne revije Primorska poje, na kateri bi nastopili slovenski zbori na Tržaškem, Goriškem, Benečiji in ostali Primorski, spremenila v resničnost.

Iz leta v leto je revija pridobivala na kvaliteti in število nastopajočih zborov se je večalo. Tudi naš zbor se že kar nekaj let udeležuje te revije. Letos se nas je v treh mesecih predstavilo 213 zborov z več kot 4500 pevci, nastopi pa so se zvrstili v kar 32 krajih.

Pevski zbor na nastopu v Zavarhu. Foto Andrej Mivšek

Po besedah organizatorjev, na čelu z **Zvezo primorskih pevskih zborov** (ZPZP), revija Primorska poje 2009 »dokazuje, da je zborovsko petje najljubša kulturno-ljubiteljska dejavnost med Slovenci tostran in onstran politične meje. Še več, odraža zgodovinsko navezanost Primorcev na svojo zemljo, pesem in jezik, kajti prav iz tega je lahko zraslo tako izvirno pevsko gibanje.«

Pri organizaciji sodelujejo še Zveza slovenskih kulturnih društev v Trstu, Gorici in Vidmu, Slovenska katoliška prosveta Gorica in Zveza cerkvenih pevskih zborov Trst ter Javni sklad RS za kulturne dejavnosti.

»Primorska poje je bila po drugi svetovni vojni tista, ki je štirideset let udeleževala enoten slovenski kulturni prostor,« pa je o razvoju revije poudaril predsednik ZPZP, **Rudolf Šimac**.

Naš nastop na letošnji reviji Primorska poje je prišel na vrsto v nedeljo, 19. aprila 2009. Takoj po maši v podružnični cerkvi sv. Katarine na Medvedjem Brdu, kjer smo prvič zapeli, smo se odpravili do avtobusa, ki nas je že čakal, da nas odpelje v kar precej oddaljeno zgornjo Tersko dolino, ki spada v občino Bardo (Lusevera).

Naš cilj je bil zaselek Zavarh – Villanova delle Grotte, ki se razprostira na koncu strmo vzpenjajoče in ovinkaste ceste. Zaselek je dobro poznan predvsem zaradi dostopa do Zavarških jam (Grotte di Villanova), ki so deloma opremljene z razsvetljavo in omogočajo turističen dostop tudi povsem neizkušnim osebam.

Za tamkajšnje ozemlje je značilna bogata zgodovinska, jezikovna in kulturna tradicija. Zanimivo pa je tudi naravno okolje, ki zaradi prepletanja gozdov, skal in kraških votlin v večjem delu spada v Naravni park Julijskih Predalp.

Nastopili smo v cerkvi svetega Florjana kot prvi nastopajoči zbor. Za nami pa so se predstavili še Mešani pevski zbor Antona Martina Slomška iz Zagreba, Mešani pevski zbor Rečan iz Grmeka, Mešani pevski zbor Mačkolje iz Doline, Komorni zbor

Musica viva iz Tolmina, Komorni zbor Julius iz Trsta in Mešani pevski zbor Obala iz Kopra.

Po nastopu so nas organizatorji pogostili v bližnji gostilni Terminal Grotte, kjer lahko turisti okusijo lokalno tradicionalno kuhinjo. Sledilo je petje in prijetno druženje ter seveda dolga pot domov, na kateri smo si izmenjali mnenja o nastopu in se strinjali, da je bil uspešen. Da pa je bila vožnja primerna potnikom, smo vso pot domov glasno prepevali in se smejali.

Viri:

<http://www.zpzp.si/>

http://www.primorske.info/novice/2726/primorska_poje_ze_40_let

Jasmina Kogovšek

KRESOVANJE

Tudi letos smo se odločili, da ohranimo ta vaški običaj. Vreme pa nam pri tem ni bilo naklonjeno.

Pri Birtovem križu smo napravili kar precejšen kup smrečja. Nato smo nemo strmeli v nebo in opazovali oblake. Ker smo pričakovali dež, smo smrečje pokrili in tudi mi stopili pod pregrinjala. Tako smo le pričakali napovedani dež. Kljub temu nismo odnehali in ko se je zvečerilo, smo zakurili kres. Zaradi mokre trave in manjših padavin smo s kresovanjem kmalu končali.

Pogled na sosednji hrib. Foto Jože Lazar, Zavrtec 25

Prebudilo se je novo jutro in posijalo je sonce in lahko smo nadaljevali z zastavljeno nalogo. Ob kresu smo kar uživali, ker je bilo prijetno toplo. Predvsem pa smo se zaradi velike količine žerjavice odločili, da spečemo čevapčiče. Za mnoge je bilo to kar kosilo. Ko se je dan prevesil v večer, smo vse lepo pospravili in odšli domov.

Ob tej priliki bi se prav lepo zahvalil vsem, ki so kakor koli sodelovali pri pripravah na ta lep običaj.

Jože Lazar, Zavrtec 25

ŠKOFJELOŠKI PASIJON

V nedeljo, 26. 4. 2009, smo se odpravili v Škofjo Loko na predstavitev Škofjeloškega pasijona, ki je prvo ohranjeno besedilo slovenske igre. Prvič so jo uprizorili leta 1721. Igrali so domačini in tako je bilo tudi na ta dan. Obsega dvajset prizorov: od padca Adama in Eve, do Jezusovega križevega pota. To tradicijo naj bi obudili vsakih šest let. Zagotovljeno je že, da ga bodo uprizorili leta 2015 in 2021.

Začuden sem bil nad tako dobro organizacijo te prireditve in nad ogromnim številom obiskovalcev in prostovoljcev, ki so v to izvedbo vložili veliko ur svojega prostega časa. V igri je nastopalo 800 ljudi in 80 konjenikov. Igrali so na štirih prizoriščih hkrati. Ta so bila: A, B, C in D. Mi smo bili na prizorišču B. Igralci prvega prizora so začeli igrati na prizorišču A in se nato pomaknili do prizorišča B, tačas pa se je na prizorišču A že odvijal drugi prizor, in tako naprej do konca. Tako ni bil en sam Jezus, ampak jih je bilo toliko, kot je bilo prizorov, v katerih je nastopal njegov lik. Nekateri prizori so se odvijali kar na nosilih, ki jih je držalo več mož. Na nosilih so bili igralci in še vsa scena, potrebna za prizor. Vsak možiček je tako lahko v rokah držal tudi 30 kilogramov.

Jezusova zadnja večerja.

Jezus na Oljski gori.

Gledalci iz župnije Zavratec; manjka fotografinja Kristina.

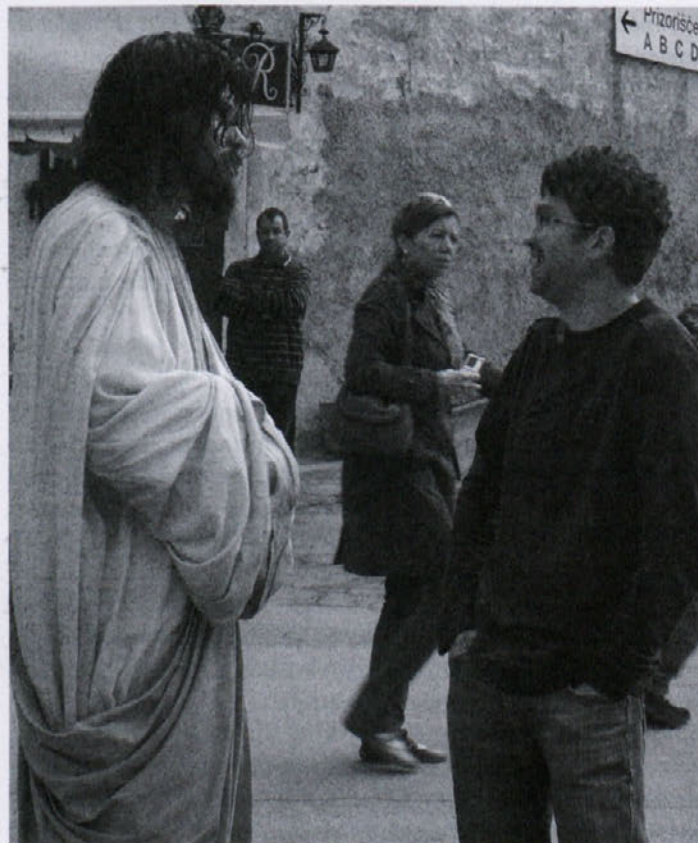
Najbolj sem se čudil in spraševal, kaj je imel pri bičanju oblečeno igralca, ki je igral Jezusa, saj so ga ostali možje prav zares tepli. Prizori so bili med seboj povezani z vmesnim besedilom, ki je na kratko opisalo prizor in ga je nekdo bral.

Vse skupaj je trajalo nekaj minut več kot dve uri.

Ob koncu predstave sem na lastne oči ugotovil, da si je bilo vredno ogledati to slovensko posebnost, ki je prav zares nekaj znamenitega in enkratnega.

Ko smo se vračali domov, smo se ustavili še na pici, ki smo jo z veseljem pojedli, saj smo bili že pošteno lačni.

Boštjan Kogovšek,
foto Kristina Bogataj

Tomaž v pogovoru s Kristusom, v katerega se je odlično vživel Rok Klemenčič.

BOGDAN MLINAR, VOKAL IN KITARA ADIJO KULTURE TER ŠE MARSIKAJ

V naši okolici ste Adijo kultura poznani in poslušani že kar lep čas.

»Uf, koliko je že tega... Zdaj si me pa našla! (po premisleku) Trinajst let ... Mislim da je skupina nastala leta 1996.«

Kako se je vaša zgodba sploh začela?

»Najprej so Adijo kulturo imeli čez Hotenjci, jaz sem prišel kasneje, čez par let. Novembra 2008 je bilo 10 let, odkar sem pri skupini, nastala je pa drugače dva, tri leta prej, ko so se Luco (*Lucijan Nagode*), Janc (*Janko Zelenc*) in Maks (*Aleš Zelenc*) dobili: 'A bi imeli mi en band?! Okej, pa dajmo met!' Najprej so imeli ene dve vaji v garaži pri Maksu v Novem svetu, kasneje so naredili eno v redu sobico na podstrešju v gostilni Turk.

Ko je šel Maks stran, rekel je, da ne bo več igral, sva se z Lucom, ki je bil drugače moj sošolec iz osnovne šole, dobila enkrat v Montani, (*smeh*) na nekem koncertu. In pride Luco do mene: 'Dej, Bohc, bi pršu ti h nam špilat!' To je bilo v srednji šoli, oziroma po četrtem letniku. Vedel sem že v srednji šoli, da igrajo, nisem jih pa nikoli slišal, vedel sem samo, da obstaja skupina Adijo kultura; mi smo bili takrat z Đurom (*Jure Žejn*) in še z enimi iz Logatca, ki so zdaj Notranjci.«

Od Notranjcev do Adijo kulture?

»Ne, ne, mi smo bili Ajzenponerji. Pred tem pa Polom. Jani (*Jani Kogovšek*) nas je provociral, da se ne bomo navadili zaigrati niti deset komadov, ampak smo, Aleš (*Aleš Kogovšek*), Jernej (*Jernej Kogovšek*) in Đuro imeli kar ene par koncertov in tako je nastala tudi Naša roža. Z Ajzenponerji smo igrali pa večinoma Don Mentoni (*Band*), sam rock'n'roll. Takrat je začel tudi Lampe (*Aleš Lampe*), ki je igral kitara in je hodil k nam pozimi z motorjem, s štirko in kitara na hrbtu, ker sem imel edini feršterker, da je lahko igral električno kitara; v snegu moker in umazan, samo

da smo lahko imeli vaje. Še bobnov nismo imeli, ker jih noben ni znal igrati, uporabljali smo tiste nasnete na sintesajzerju. (*smeh*) Igrali smo v Zavrtaču v kavarnah, v Dolah v gasilskem domu na zaključku plesnih vaj, za Silvestrovo v gasilskem domu v Zavrtaču, za 1. maj na Tratah v Tavžentroži... Tukaj naokrog smo kar nekaj preigrali. Potem smo šli pa v vojsko: Lampe (kitara), Đuro (bas kitara), in Davor Klasič (sintesajzer), vsi trije hkrati. Ko so prišli nazaj, je rekel Lampe, da bo kupil harmoniko, ker jo je igral že prej, sedaj pa je imel namen iti tudi v glasbeno šolo, midva z Đurom pa: 'Ni šans, midva bova rock'n'roll špilala!' Potem smo se čisto razšli. Z Đurom sva nato sama igrala pri nas doma kolikor nama je dopuščal čas. Takrat me je Luco zalovil v Montani. Že v osnovni šoli na zaključku vaje sva, on je pel, jaz za kitara, zaigrala Don Mentonijevo Ko noč zamenja dan. Zažgala sva na tisti čudni prireditvi ob zaključku leta za starše. Na začetku glasbene točke nama je učiteljica rekla: 'Kaj si pa ti to čudo prinesel?' ko je videla električno kitara, saj sva sicer vadila na akustični, 'Zakaj pa sedaj to ropotanje?', (*smeh*) jaz pa: 'Kaj, saj bova čist lepo odšpilala', in potem je bilo res dobro. Takrat sva bila edinkrat z Lucom skupaj. Janc je bil pa iz paralelke, in takrat se že kakih pet let nismo pogovarjali od glasbe, videli smo se na kakšnem koncertu in v kakem diskaču pljuvali na štanc, ki je bil takrat na udaru. V nedeljo smo tako že imeli prve vaje in čez 14 dni prvi koncert.«

In?

»Ja, super! Takrat so sicer igrali bolj priredbe, imeli so dva al tri svoje komade, predvsem punkerske. Čez eno leto sem se vpisal na faks, prav tako Bubi (*Bogdan Bošnjak*), pevec, ki je takrat še pel, je bil med tednom v Ljubljani. Eden drugega smo začeli bolj čutiti in tisto zimo, v petih mesecih smo naredili večino plošče, tj. dobro leto po temu, ko sem prišel v skupino. Vizija takrat ni bila snemanje plošč, takrat so bili Prisluhnimo tišini v Rovtah, ki so imeli zunaj Tihožretje, Adijo kultura pa so rekli, da nimajo kot Rovtarji kakšnih visokoletnih ciljev, da bi izdajali plošče, da špilajo za žur, smo pa začeli delati malo bolj avtorsko glasbo. Potem je šel Bubi stran, enostavno ni se mu več pošlo, niti ga ni več zanimalo, tako da smo se razumno razšli. On je bil večino časa v Ljubljani, mi smo pa ves čas delali pesmi, ki sem jih odpel na vajah jaz, potem ko sem priganil domov (*smeh*). Oni so prišli po mene z Lado nivo iz Hotedršice, po mene in feršterker, nato v Hotedršico na vaje, nazaj domov oziroma h Kranjc na pivo. (*smeh*) Takrat smo res delali glasbo. Če sedaj pogledam za nazaj, pa bi prvo ploščo naredil čisto drugače.«

Zakaj?

»Prvo kot prvo drugače razmišljam kot takrat. Ko je bila plošča že zunaj sva govorila z Aldom (*Ivančič*, producent), kaj vse bi naredili drugače. V tistem momentu pa smo naredili najbolje, kolikor smo znali.

Prvič smo bili v studiu, demo, na katerem je bilo dvanajst komadov, smo posneli na Metelkovi v dveh dneh v živo, na plati pa je štirinajst komadov, ki niso posneti v živo in mogoče ni tiste prave energije na posnetkih, kot bi bila, če bi snemanje bilo v živo, se pa pozna na kvaliteti. Pri prvi plati tega enostavno nisi vajen delat, sploh ker noben od nas ni šolan glasbenik.«

Kako ste prišli na idejo imena za ploščo Novi svet? Patriotski navdih?

»Zato ker je pri Hotedrščici Novi svet. Ko je Aldo prišel k nam na vaje je rekel katero dobro tablo je videl: 'Novi svet in ke v šumo ti kaže!' On je sicer iz Kranja, doma pa iz Pule. 'To bi bil pa ful dober ime za vašo plato!' In smo začeli študirat, konec koncev je nekaj novega za nas, glasba, neke za nas nove stvari, ki jih delamo, v glavnem res novi svet.

Ni povezave, mogoče je podzavestna, načrtovana pa ne.«

To je bilo 2003?

»Ne vem več (smeh). Ja, ja.«

Se spomnim evforije, ko ste se s pesmijo Žalostna uvrstili na Videospotnice.

»Žalostna spot je bil posnet leta 2004, eno leto kasneje, ker ni bilo denarja (smeh). Ker smo rekli da hočemo narediti videospot v nulo, kot se gre, te zadeve pa stanejo. Še dobro da smo imeli takega režiserja, pobral je že par nagrad, je bil pa naših let, par let starejši od mene, spomnim se ga še iz Postojnske gimnazije. Z njim se je dogovoril Jolly (Uroš Rudolf), naš menedžer, ki nam je dogovarjal tudi nastope. Takrat smo imeli res ogromno nastopov, preden smo sploh izdali ploščo smo jih naštel okrog 40 na leto...«

Konkretno.

»Se spomnim ko so nas iz postojnske porodnišnice klicali enkrat med tednom: 'Fantje, kaj delate?' Mi smo imeli ravno vaje, oni pa nam, naj pridemo igrati v Postojno, da imajo tam 'ene amerikance', predskupine pa ne. In smo rekli okej, javne vaje.«

The Blamed?

»Ja, kako se je paral pevec, drl se je na vse grlo! Mi takrat še nismo imeli plošče, imeli smo samo demo. Pa še opremo smo jim morali posoditi.«

Pride znan ameriški band in si mora sposoditi opremo od lokalcev.

»Ja. (smeh) Alter skupina, HC, samo dretje, in sem rekel pevcu, kako da ni hripav?! 'Finta, ki jo uporabljajo vsi muskontarji v Ameriki', Rod Stewart, Tina Turner itd., da kuhajo čaj iz češnjevga lubja in po koncertu niso nič hripavi. In jaz pridem domov (smeh), grem gor na grič, tukaj doma, češnjevo lubje nasekat in si čaj kuhat. V Rovtah so bili ravno Big Foot Mama ali Prisluhnimo tišini, mi pa njihova predskupina. Jaz sem si pred koncertom lepo skuhal tisti čaj, skuhal lubje, nič sladkal, precedil, dal v termovko in vrgel v nahrbtnik. Res zanič, kot bi imel les v ustih! (smeh) Nato sem prišel do zaključka, da ne pomaga kaj dosti, par koncertov smo z Izijem (Izidor Zelenc) in Jancem, ko sta še pela back vokale, še pili to .... Zdaj pa pred koncertom dve pivi in to je to. (smeh)«

Kar nekaj glasbenikov hvali čudežne učinke piva pred nastopom...

»Res, odpre glasilke in zviša glas! Se upoješ in spiješ dva piva. (smeh) Je pa odvisno koliko se prej naprezaš, od vremena recimo, koliko ješ...«

Če prej ne ješ in spiješ dve pivi, je verjetno učinek močnejši na katero drugo področje kot glasilke?

(smeh)

Od uvrstitve na Videospotnicah je bilo kar nekaj sprememb samo v zasedbi, ne?

»Ko je bil videospot zunaj lzi pri nas že ni več igral zaradi dela v gostilni, je pa imel željo, ker je snemal ploščo, biti poleg tudi pri spotu. Takrat je začel igrati Kranjc (Jani), ki je prišel namesto Izija. Dogajalo se je, da smo na koncertih igrali trije, brez njega, ker je imel v gostilni toliko dela, da ni mogel. V Zakonu na Vrhniki smo prosili skupino, ki je bila za nami, če lahko igrajo pred nami, ker je imel lzi doma večerjo. Goste je postregel, priletel na Vrhniko, odigral in odšibal nazaj. Za njega je postajalo vedno bolj naporno. Potem je tudi sam videl, da ne gre več tako in nas ni hotel ovirati, tako da smo iskali nekoga, ki bi 'ustrezal' Adijo kulturi, nekoga, ki je zadosti odbit in zna dovolj back vokalov da tudi poje. Pomislili smo na Kranjca in ga vprašali če bi bil z nami. Prva plošča je bila zunaj, tako da smo mu jo dali, da se je navadi. Na prvih vajah je imel tako tremo da se je kar tresel. (smeh) Potem smo delali skupaj, dokler ni šel po svoje. On je imel zmeraj rajši rock'n'roll, kot našo glasbo, potem pa še tista Afrika, drugo sobico smo si morali narediti in smo bili kar nekako zgubljeni... nismo se več 'štekali', nikoli se nismo skregali ali si česa očitali, enostavno smo kar spustili. Kasneje smo poskusili vaje brez ene kitare in videli, da bomo vseeno speljali. Kranjc pa uživa sedaj v skupini, ki jo ima, je pač stare rock šole.

(smeh) Enkrat je začel igrati komad od Dire Straitsov, pa mu Janc reče:

'Ej, Kranjc, ti bi ful Straitse špilu, ane?'

'Ej, ful, ful!'

'Pa jih ne boš! Pr ns že ne! Žagej!'

Vsi v smeh! Res smo imeli cel kup internih for.

Kranjc je bil tudi uradni režiser dokumentarca o nastajanju spota: snemali smo z dvema kamerama, Kranjc pa je to zmontiral skupaj. Javno premiero smo imeli pri Turku in ko smo videli, kaj se je iz tistega dneva matranja naredili, smo bili samo...«

Je res bilo 17 ur?

»Misliš skupaj z oštarijo? (smeh) (po premisleku) Ja, je bilo, ja.«

Si bil kar precej premočen?

»(smeh) Prezebel! Voda na Bajerju je imela mislim da okrog 12,13 stopinj, ko sem se moral vreč noter. 15.,16. maja smo snemali, en teden prej je bilo zelo toplo, vroče, in sem mislil, da se bo Bajer malce bolj človeško ogrel, par dni prej pa se je vremo pokvarilo.

Najprej smo snemali zjutraj pri Bajerju, potem pa smo se preselili k Olgi v črno kuhinjo, da bi kader, ko se vržem v vodo posneli kasneje, ob enih, dveh, ko bi bilo bolj toplo. Samo to mi je šlo po glavi, da bi začelo sonce sijati, da bi bilo bolj toplo vsaj ko pridem iz vode. Saj prvič ko sem se vrgel noter še ni bilo hudega ker sem bil suh. (smeh)«

Koliko poskusov je pa bilo?

»Dvakrat dol in še dvakrat peš, preoblečen. Prvič res ni bilo sile, zebe, kaj, noter, takoj ven, v odeje zaviti, potem pa so se začeli zabavati s tistimi čolnički, ker so morali prestaviti kamero iz stolpa na stran in počakati da se je voda umirila, da ni bilo valov. Začelo je pihat in bil sem cel premražen; v suhih cunjah sem se malce segrel, nato pa sem šel počasi v suhih cunjah nazaj noter. Veš kako je, ko greš na morju počasi v vodo... Imel sem oblečene srajco in hlače, in naročili so mi, da moram pod vodo in nato priti iz nje ven, kar pa itak ni uspelo, ker je preveč pihalo, srajca na koži pa kot brusni papir. Tisto sem posnel, šel ven in prav preklel Blaža (*Švent, režiser*), posneli smo še druge kadre, in šli, da ne bi bilo kakšne pljučnice, sušit se k Turku. (*smeh*) Ko sem pa videl spot... Nekaj povsem drugega, kar si predstavljaš, in kar potem vidiš! Res nam je bil všeč. Profesionalno narejen, s profesionalci, ampak še zmerom domač, kot smo ga hoteli narediti, tako kot zgodba. Ta je pravzaprav parodija na 'ne gane me, ne gane me komade' (*smeh*), tudi zaradi tega smo dali na začetku komada valove noter, češ, terasna skupina, ki igra ob obali 'zakaj me ne ljubiš'...

Videospot smo pravzaprav hoteli snemat za povsem drug komad, mislim da za prvega na plošči, ki je bolj resen. Ampak potem ko smo dali za poslušat, so rekli, da se da za komad narediti dobro zgodbo, gre v ušesa in res je postal vsesplošni, ljudski. (*smeh*)«

Kdo je v klasični zasedbi sedaj?

»Trijo adijo. Trije 79 letniki, trideset jih bomo letos. Jaz in Luco imava že naraščaj in družino, Janc je privatnik, tista Afrika njegova nas je precej sesula... Ko je šel v Afriko so že sploh mislili, da smo nehali igrati, in tudi sami smo hoteli več dogajanja. Takrat smo se dobili Tončk (*Toni Šemrl*), Robi (*Trpin*) in Luco ter naredili za Janca ska raggae komad, ki smo mu ga zaigrali v Grajskem parku. In ker smo potem tudi še nastopali, smo potrebovali ime, tako da smo se pod vtisom bližine Zavrata poimenovali v Radioactive vibes. (*smeh*) Adijo kultura smo sicer skupina, ki dela bolj počasi, se niti ne sekiramo, bi pa radi in delamo naprej.«

Brala sem opredelitve vaše glasbe... Verjetno ti, glede na to, da si v tem, opredelitve ne dišijo posebej?

»Res igramo čisto mešanico, hard core, punk, rock, metal, HC, bolj paranje, med novjšimi komadi je nekaj funk rapa. Nikoli nismo bili čisto opredeljeni, z drugim mojim skupino smo pa dejansko opredeljeni na Brit stil.«

The Hand.

»Mi smo se pravzaprav dobili, ko se je Luco ženil; Maruša, njegova žena, je učiteljica angleščine. Bila je tri mesece v Londonu na usposabljanju in na poroki smo starima punkerjema naredili presenečenje, venček starih punk komadov: Greenday, The Clash, en komad smo naredili sami in pa Solinarje, s katerih smo se vedno delali norca, kar je izpadlo super. Po pol leta smo se slišali s Tončkom, ki je takrat igral še pri Guštiju (*Miha Guštin*) in na prvih vajah ugotovili, da je to to. Smo trije, kitara, bas, bobni, en kitarist bi prišel še prav, je pa dostikrat tako, da ga niti ne rabiš. Če so komadi dobro narejeni, se lahko dve kitari še tepeta med sabo, sicer so pa na ploščah vse kitare

nasnete. Delaš na tak način, da vidiš, da stvar pade v kontekst. Po treh mesecih smo se prijaviли na tečaj Vala 202 in čez en mesec nas je poklical Karoli (*Andrej*) da smo sprejeti. RTV nam je pokril cel studio, Tončk je komad poslal Žaretu (*Pak*), ki je celo mislil, da je pevec res Britanec, v glavnem se mu je zadeva zdela in se mu zdi res dobra. Material se dela tudi z drugo skupino, je pa naš bobnar do konca leta v Nemčiji. RTV nam je plačal studio, prvi studio v Sloveniji, RSL v Novem Mestu, res, prvi po opremi in ceni; kot smo hoteli smo snemali v živo, rabili ogromno vaje, bili smo pa po vsej vaji res uigrani.«

Torej si trenutno trojni vodilni pevec?

»Ja (*smeh*).«

Prebrala sem da se opredeljujete kot »RPM underground band«?

»Ja, to smo si mi izmislili, RPM je sicer mera za obrate v avtu, 'revolutions per minutes', mi pa smo potem dali kratico ARPIME, R za rock, P za punk in M za metal. Še studio pri producentu Aldu v Kranju je RPM. Glede prve plošče se je res vse nevede poklapalo.«

Kako bi se opredelili zdaj? Imate precej drugačen pristop. Kilometrina?

»Kilometrina in pa odraz skupine, slišalo se bo klišejsko, ampak res 'skupina raste'. Nekateri so nam za 1. maj očitali, da še bolj našigamo kot prej in se deremo kot živali. (*smeh*) Je drugače kot takrat, malce bolj počasi gre vse, kot ko smo delali prvo ploščo. Mogoče malo bolj razmišljam. Starejši smo, konec koncev.«

Kaj poslušate sicer? Wernerja verjetno ne, ali pač?

»(*smeh*) Nismo nič kaj preveč opredeljeni, da bi recimo poslušali samo metal, rock ali punk, ne, mešanica vsega, tudi 'čist u izi' No Doubt nam je všeč, pa je povsem nasprotna glasba tisti, ki jo igramo, ampak je produkcijsko tako dobro narejena... Prodigy, živi odklop, jasno klasika, Metallica in Guns N' Roses, Nieti, s katerimi je začela praktično vsaka skupina tukaj okrog... Če slišiš komad, ki ti je všeč, nima veze kaj je, edino elektronike, moram priznati, niti ne spremljamo. V zadnjem času recimo The Killers, čeprav so že prepeti, njihova prejšnja plošča mi je zelo všeč, Wombats, Interpol, američani z angleškim stilom; prejšnja dva tedna sem cel teden poslušal Nirvano, danes Live. Mi pa res ni všeč forsiranje pop glasbe. Kar se po komercialnih radiih suka sicer slišim, ampak ne spremljam. Čakam da me glasba, če je dobra, sama najde.«

Izhaja potem tvoj glasbeni okus delno tudi iz upornišva?

»Ma ne, ne bi rekel, saj je v Sloveniji tudi dobra rock glasba, Dan D recimo. Imamo ogromno dobrih rock skupin, ogromno je tudi tistih, ki nimajo dovolj dobrega PR-a, da bi njihovo glasbo spravili na površje. Kar se tiče popa, mi gre pa na kozlanje ko slišim kakšne te neumnosti... Se zmeraj sladko nasmejem Bizovičarju in Zrnecu, ko se delata norca iz vseh teh drekačev, ki mislijo, da so muzkontarji, ampak pustimo...«

Za vami je kar lep repertoar še neomenjenih koncertov (Bikers Wikeend Lendava, Koprška noč, K4, Študentska tržnica, Majski koncert Logatec, Zakon Vrhnika, MKNŽ Ilirska

Bistrica, Gala Hala Metelkova, Postojna, Žiri, Festival Trnje, Ravne na Cerknem; nastopali ste z Elvis Jackson, Perom Lovšinom, Big Foot Mamo, Zmelkoov, Zablujeno generacijo...). Katere so tvoje najlepše cvetke s poti z Adijo kulturo?

»Zanimivo, ko smo bili drugič v Lendavi, je bila Alya pred nami! Takrat smo ravno naredili ploščo in producent je na glavno ozvočenje dal naš komad. In to je sekalo čez cel zbor, Bikers Weekend ima res odlično ozvočenje. Tam smo bili dve leti zapored. Takrat je šla večina že v petek gor, igrali smo pa v soboto. Jaz sem v četrtek začel kihati in smrkati, v petek sem imel že 39, 5 stopinj vročine. Kaj zdaj? V postelji sem se prekuhal in se v soboto zbudil na 36, 5 stopinj. Po kosilu sem imel že skoraj 37 stopinj vročine, ampak se nisem dal. V Lendavi smo odigrali koncert, poslušali smo še Leningrad Cowboys, glavno skupino, nato pa smo tam prespali. Niti šotora nismo postavljali, prespali smo v avtu, ker smo nameravali zjutraj domov, skupine so igrale do pete zjutraj in zato smo precej malo in slabo spali; ko se zbudim v avtu in na meni pika ob piki! Doma sem videl, da so imeli nečaki vodene koze. Še ko smo se igrali z njimi, sem spraševal mamo, če sem sam to že prebolel. In ona: 'Ja, ja, si, si.' Ko sem prišel domov, sem vprašal mamo še enkrat: 'Mati, a sm js prebolu vodene koze?' 'Ja, itak da si, par let si meu.' Dvignem majico: 'Ja, kaj je pa to??' Pridem k zdravnici in povem, da je po mojem to to. 'Ja, ja, maš, maš, vodene koze, maš.' Zdravnica mi da kreme za mazat in me še vpraša, če sem bil kje v stiku z ljudmi: 'Bog ne daj, da greš in si kje med ljudmi, tut če misliš da se v redu počutiš, lahko sprožiš celo epidemijo!', jaz pa nastopal na festivalu s 15.000 ljudmi....

Na Vrhniki v Zakonu je Luco padel z odra. Med odrom in steno je bil meter prostora, kamor je zlezal med koncertom, se ujel za steno in vmes naprej igral bobne, dokler ga ni Janc potegnil z bobnarskimi palčkami nazaj na oder.

Ali pa ko so nas pred tem v neki gostilni na Vrhniki zamenjali za Zmelkoov, pred katerimi smo igrali tisti večer!

Jolly, naš menedžer in motorist je uredil koncert v Vodichah na bikerskem vikendu, mednarodni guitariadi tekmovalnega značaja. Na hrvaško morje, pa smo šli. Takrat smo ravno potrebovali še nekaj denarja za videospot. Na začetku junija 2004, ko je bila Slovenija sprejeta v EU pridemo dol. Tam smo srečevali avte, ki so imeli že nalepko z evropskimi zvezdicami. Iz avtoceste smo zašli v neke vasi, porušene še iz vojne, zraven ceste so bile table 'Opasnost od mina', res totalno razsuto, ko le pridemo do Vodice.

Že na plaži pride do nas možakar in nas sprašuje, kaj se tukaj dogaja in nas začne spraševati, kako je sedaj v Evropi in nas provocirati. Mi smo vedeli, da gre za zavist, zato nismo preveč pametovali in raje malo potožili, da je še slabše kot prej in ugotovili, da se bomo tega vprašanja še naposlušali v tem vikendu. S plaže smo šli jest in popoldne, utrujeni od vožnje in zaužitih sokov spat.

Zvečer nas Jolly opomni, da igramo čez pol ure. Začnemo nabirat opremo da odigramo svojih pet komadov, pridemo za oder, ko pride eden do nas, če imamo kakšne kable za mikrofone, da so jih pokradli, rečeno pa je bilo, da bo vse tukaj. Tako niti nismo igrali na kompletno centralno ozvočenje,

ampak samo iz ojačevalcev. In res nas napovejo kot 'skupina iz Evropske unije, Adijo kultura iz Slovenije'. Tam so bili še eni Žirovci, Jolly in kolegi, ki so nas res spodbujali in odigrali smo špica.

Tip, ki je imel šotor približno petnajst metrov stran, samo momljaj, ko je šel mimo nas, ko nas je slišal, da smo Slovenci, direktno pa nikoli nič rekel, je bil popolnoma navdušen, ko nas je slišal igrat, ko smo šli z odra nam je dal roko: 'Momci, tako se svira!'

Na razglasitev smo šli kar tako, bolj pogledat; tretje mesto so zasedli neki Splitčani, potem pa napovejo, 'Kao smo rekli, ovo je mednarodna guitariada, i izvrstna nagrada za drugo mjesto ide obični skupini Adijo Kultura iz Slovenije'. (smeh) Šel sem na oder po kuverto s 500 EUR nagrade, ko me, jasno, vprašajo najpomembnejše vprašanje: 'Kako je sada kad ste v Evropi?' (smeh) Na prvem mestu je bila nato skupina iz Zagreba, ki je preigravala priredbe.

Splitčani so si nas privoščili z naprednostjo, češ da igramo že HC in metal, oni so bili pa stari rokerji, a na koncu smo vseeno skupaj nazdravili. (smeh)

Imeli smo res dober odnos s parom iz Crikvenice, s katerim smo se spoznali tam, ostali smo na vezi prek maila in prišla sta celo na moto zbor v Žiri. Zanimivo, še kasneje sem dobil sms s hrvaške številke, če sem pravi od Adijo Kulture. Neko dekle nas je zasledilo, videospot ji je bil všeč, tako da smo ji poslali tudi cd. Ko smo igrali z Zablujeno generacijo v Hotedršici sta prišli z mamo z avtobusom iz Zagreba v Hotedršico na koncert!

Za dokumentarec 110 let elektrike v Ljubljani smo z Radioactive vibes na RTV poslali nekaj idej in nato za uvod in zaključek posneli zvočno podlago. Dokumentarec je bil nato predvajan tudi kot dokumentarec novembra 2007. Najlepši občutek, ko sem se za silvestrovo usedel v avto in slišal Longyko (Jure), ko govori na našo zvočno podlago.«

In nova plošča?

»Komadi so v izdelavi, približno tričetrt materiala je že narejenega, glede producenta bomo pa še videli. Rekli smo, da bi se lotili kar sami, ker tudi prostor za vaje počasi preurejamo v studio, zgleda pa časovno težko izvedljivo. Ampak smo stari prdci! (smeh)

Besedila so v slovenščini in angleščini, kaj točno bo na plošči, razen komadov, ki so zdaj narejeni, pa ne vemo, no, za večino kaj več še ne vemo, v glavnem bo.

Igramo zares, z dušo, ne za prodajo, če je še komu všeč poleg nas hvala bogu. Če bi hoteli biti bolj popularni, bi pa klicali v Novo in se kregali z Murkom (smeh).«

Kristina Bogataj

ZIMSKI POHOD NA BLEGOŠ

Letošnja zima nam je nasula kar nekaj snega in tisti, ki ga imamo radi, smo komaj čakali, da pride polna luna, lepo vreme, da se podamo na kakšen nočni pohod. To smo dočakali že kmalu po novem letu, in sicer 10. januarja.

Franci je poklical Jožeta (Zavratac 25), če bi šel v soboto na Blegoš. Zraven sta povabila še nekaj vaščanov in tako se nas je v soboto šest naložilo v avto in smo se odpeljali lepi zimski noči naproti. Z avtom smo se peljali do Leskovice, kjer smo si nadeli gamaše, rokavice, kapo, v roke vzeli palice in se podali na pot. Noč je bila zelo jasna, zato tudi precej mrzla, saj je termometer pokazal kar 11 stopinj pod ničlo. Ko smo se podali v hrib, nam je hitro postalo vroče. Hodili smo skozi gozd, kjer nam je pot kazala luna, ki je sijala v vsej svoji lepoti. Naredili smo majhen postanek, se malce okrepcali s šilcem »takratkega« in s čajem in jo ubrali naprej. Za vodiča je bil Franci, ki je dobro poznal pot, saj jo je že mnogokrat prehodil. Peljal nas je po zelo strmi poti skozi gozd, tako da sva s Tino že komaj dohajali ostale. Med potjo smo srečevali pohodnike, ki so se že vračali, vmes nekatere prehiteli, pri vseh pa je bilo čutiti dobro voljo in zadovoljstvo, ki ga človek lahko doživi, če se poda na tako pot. Bolj ko smo se bližali koncu gozdne steze, bolj smo čutili mraz, ki nam je bril okoli glave in nas rezal v lica. Sneg je bil tako zmrznjen, da je bila hoja že skoraj nevarna. Ko smo prispeli na vrh, je bil čudovit razgled daleč naokoli. Ker je zelo pihalo, smo jo kar hitro ubrali po drugi strani proti koči, kjer smo se malce pogreli in okrepcali. V koči je bilo zelo živahno, saj je bilo v njej polno pohodnikov,

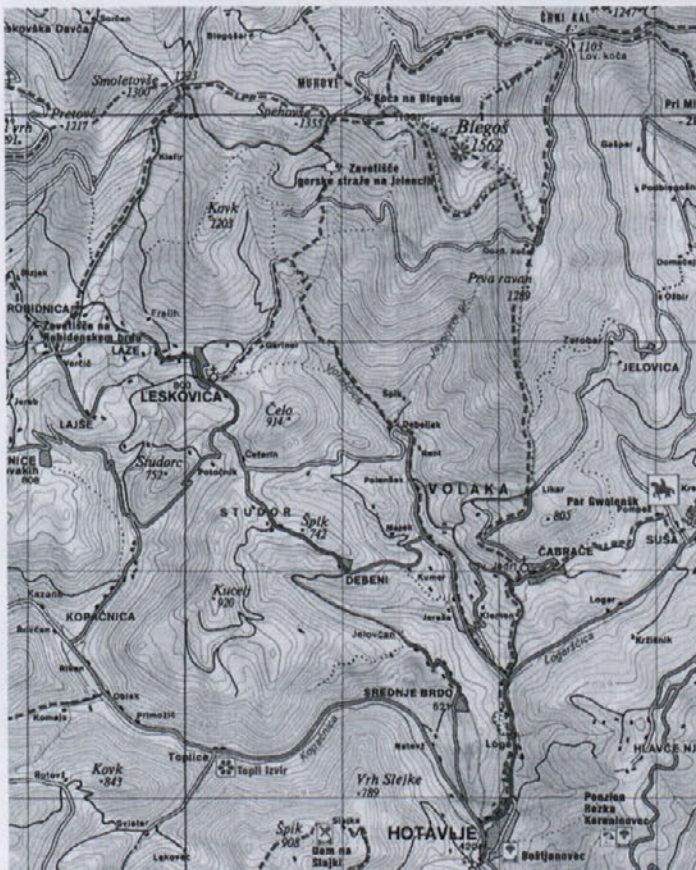

Blegoš - Joj, kako brije burja. Foto Mateja Lazar

ki so si tako kot mi zaželeli naužiti lepote polne lune pozimi. Igrala je harmonika, tako da človeku kar zaigra srce. Srečali smo veliko znancev, rekli nekaj besed in se odpravili proti dolini. Vedeli smo, da nas čaka še kar lep del poti. Med potjo smo se ustavili še v koči na Zelencih, kjer imajo svojo postojanko tamkajšnji planinci. V koči je bilo tako prijetno toplo in domače, da bi človek ostal kar pri njih. Toplo pa je bilo tudi zunaj, saj je termometer pokazal samo dve stopinji pod ničlo. Zadovoljni smo se podali na pot do avta, kjer je bil le-ta čisto zmrznjen. Ne boste verjeli, bolj ko smo se približevali Zavratacu, bolj je termometer kazal nižjo temperaturo. Ko smo prispeli v Zavratac, nam je le-ta pri »Rupniku« pokazal minus 17 stopinj celzija. Pa vendar. Vsi smo bili zelo zadovoljni in polni nove energije, saj je bilo to res eno najlepših doživetij, ki nam jih ponuja narava.

Lep pozdrav do naslednjega takega doživetja.

Mateja Lazar

Koča pod Blegošem. Vir internet

MEDŽUGORJE

Poleg rednega izobraževanja na Katehetsko pastoralni šoli v Idriji se slušatelji redno udeležujemo tudi romanj, izletov in družabnih piknikov. Ob letošnjem prvem maju smo se odpravili na romanje v Hercegovino, natančneje v Medžugorje. Svetovno znana hercegovska vas, ki danes prerašča v večje naselje trgovinic in apartmajev, je znana po ogromnih množicah romarjev in po Marijinih prikazovanjih.

Pravo romanje se je pričelo že na avtobusu. Ko smo ob osmi uri stopili na avtobus v Godoviču, je bil avtobus že skoraj poln. Zlasti starejše romarice so pošteno godrnjale čez izbrano traso poti. Na avtobusu so bile že od štirih zjutraj, ko je štartal iz Izole v smeri Nove Gorice, Ajdovščine, Idrije, Logatca in Postojne. Kakor koli že, romarska pokora ima svoj namen. Po počivališču Krka, kjer smo kosili, smo se ustavili še v Makarski in imeli sv. mašo v »Hrvaškem Lurdu«, v kapeli, ki jo je z veličastnim mozaikom opremil slovenski p. Marko Ivan Rupnik. V poznih večernih urah smo so nastanili v apartmaju v Medjugorju. Pred spanjem nas je čakala večerja. V tem pogledu moram reči, da nismo trpeli prav posebne askeze. Jedače in pijače je bilo precej.

Prvo jutro smo se odpravili na Križevac, hrib z nekajmetrskim betonskim križem, ki so ga postavili v začetku XX. stoletja v priprošnji pred neurji s točo. Danes je Križevac množično obiskan hrib. Na pobočju vzpetine je postavljen križev pot s postajami vse tja do vrha. V zadnjih letih so bili romarji priča čudežem in ozdravljenjem na tem griču. Naša skupina je pridno obirala jagode »krunice« – rožnega venca. Zaradi množice

Križev pot - na vrhu Križevca. Foto Jože Lazar, Zavratac 16

romarjev se je občasno bolj slišala italijanska različica molitve, pa tudi Hrvati so bili precej glasni. Zaradi gneče smo potrebovali dve uri do vrha, čeprav bi pot lahko opravili v pol ure.

Po kosilu smo šli še na Brdo, kraj prikazovanj. To je mesto, kjer se je Marija prvič prikazala sedmim vidcem. Tudi tu je bilo kakih tisoč romarjev. Ob vznožju se nahaja bazar nabožnega kiča, pa tudi kaka trgovinica z normalnimi spominki se najde vmes. In kakšno je mesto prikazovanj? Preprosto, med skalami apnenca raste resasta trava in grmičevje, kar bi lahko ocenili kot klasično hercegovsko rastlinstvo. Do mesta prikazovanj vodi več poti, ki so ponoči osvetljene. Sredi Brda stoji Marijin kip, obkrožen z množico romarjev na kolenih. Naša skupina se je tu malo razkropila, vsak član je našel svoj prostor in molil. Ker se nam je mudilo, smo hiteli v medžugorsko cerkev, kjer smo imeli sv. mašo, po njej pa klanjanje križu.

Maša v kapeli v Medjugorju. Foto Jože Lazar, Zavratac 16

Današnja medžugorska cerkev je po času nastanka mlada. Zgrajena je bila v sedemdesetih letih, dograjena (z vso opremo) tik pred razpadom Jugoslavije. Prejšnja cerkev se je zaradi slabih temeljev pričela nagibati. Razpoke v stenah so se večale, iz strahu pred zrušitvijo so ljudje pričeli graditi zdajšnjo cerkev, ki je bila za takratne razmere predimenzionirana. Mostarski škof je celo nasprotoval gradnji tako velike cerkve. Župnija Medjugorje je bila takrat po velikosti primerljiva naši župniji. Trmasti Hercegovci se niso dali in izbojevali so svoje. Danes je cerkev z dvema zvonikom po velikosti primerljiva žirovski cerkvi. Vanjo se zgnete okoli 4 tisoč ljudi. Ob praznikih je cerkev daleč premajhna za vse romarje.

Po večerji smo si romarji imeli veliko povedati. Ura je bila že krepko čez polnoč, ko nas je prišla pozdravit romarica, ki je poizkušala spat. Na kratko. Nagnala nas je spat. Iz uvidevnosti smo se umaknili po sobah in nadaljevali z debato vse do jutra.

Naslednji dan smo bili priča videnju na Brdu. Šli smo kake dve uri pred uradnim začetkom prikazovanja. Množice romarjev smo obšli po iznajdljivosti našega vodiča Kornelija. Tako smo se lahko preinili skozi grmovje, da smo bili od vidkinje oddaljeni le nekaj metrov. Med molitvijo in pesmijo je nekaj tisočglava množica naenkrat utihnila. V bližini videnja so se zablistali fotoaparati. Po dveh minutah se je zopet zaslišala pesem. Tako

smo vedeli, da je prikazanja konec. Med samim prikazovanjem so pozornost zbujali Italijani, ki so se kobacali na kamnito ograjo. Zaradi prevelike teže se je kamnita gmota pričeli podirati, kamenje pa valiti na noge ostalih videnja in molitve željnih romarjev. Zahvaljujoč italijanskemu temperamentu imajo organizatorji tudi prav poseben vrstni red branja Marijinega sporočila. V italijanskem jeziku se sporočilo prebere čisto na koncu. Zakaj? Ko so Italijani slišali sporočilo v italijanščini, je bilo tišine konec. Dvignili so se iz trave in pričeli rinuti ostalo množico proti avtobusu.

Dopoldne smo si ogledali še večinsko muslimansko mesto Mostar. Desni breg je hrvaški, levi pa pripada bošnjaški entiteti. Parkirali smo na varovanem parkirišču, baje kraje po avtobusu tu niso redkost, in se sprehodili po Mostarju, ki je prikupno mesto nad Neretvo. Za plačilo je sloki mladec črnih las skočil z mostarskega mostu in požel velik aplavz. Ob dvanajsti uri se je iz minareta zaslišalo petje – vabilo k molitvi.

Zadnje popoldne smo romarji izkoristili za duhovno poglobljanje in sv. spoved. Predtem so nam svoje pričevanje poti iz odvisnosti izpovedali ozdravljeni odvisniki iz skupnosti Cenacolo. Če strnem pričevanje v eno poved, so fantje v iskanju droge iskali predvsem nadomestek za neurejene družinske odnose in nesprejetosti.

Še ena zanimivost. Najdaljši del svetih maš je bilo branje evangelijev, ki so prebrani v okoli dvajset jezikih, tudi v

Dolina Neretve. Foto Jože Lazar, Zavratac 16

slovenščini. Med drugim je zanimivo slišati odlomek v arabščini ali poizkušati razumeti ostale slovanske jezike. Vsekakor ostaja Medžugorje kljub cvetočemu verskemu turizmu kraj molitve. S tega vidika je Medžugorje pravi raj za molitve željne romarje.

Tomaž Mivšek

Znameniti mostarski most na Neretvi. Foto Jože Lazar, Zavratac 16

KOZOLEC ZNAMENJE NAŠE POKRAJINE IN SLOVENSKEGA PODEŽELJA

Pred časom sem v neki reviji prebral članek, kako je bil neki tuj turist navdušen nad slovensko pokrajino, ko je videl toliko kozolcev in cerkva po naših hribih. Mirne vesti lahko rečem, da toliko kozolcev ali cerkva, ki so posejane po naši deželi, ne vidiš nikjer, pa čeprav sem bil že marsikje. Kozolec je prisoten v celotnem alpskem prostoru, pa tudi v Skandinaviji se ga vidi.

Kozolci že stoletja krasijo podobo našega podeželja na celotnem etničnem ozemlju. Njihova premišljena postavitve v prostor in dognana lesena konstrukcija pričata o starodavnem gradbenem znanju in izkušnjah, ki so jih takratni mojstri prenašali iz roda v rod.

O nastanku kozolcev in o njihovi starosti na naših tleh ne vemo veliko. Preproste oblike sušilnih naprav so se najverjetneje pojavile sočasno z nastankom stalnih naselbin na podeželju. V 17. stoletju so bili enojni kozolci razširjeni že v dobršnem delu naših dežel. V Slavi vojvodine Kranjske (1689) jih omenja že Valvazor. Zlaganje žita v kozolec (štant) je prikazan kot samostojen motiv enega izmed bakrezov.

Kozolec se je v svojem zgodovinskem razvoju prilagodil različnim potrebam in funkcijam. Prvi kozolci, ki še niso imeli lastnosti stavb, so bili zasnovani kot preproste sušilne naprave, sestavljene iz navpičnih kolov z zatiči in horizontalno položenih vej. Pozneje, domnevno ob koncu srednjega veka, so sušilnice dobile streho. Najprej so se pojavili enojni ali stegnjeni kozolci, ki so imeli so preprosto strešno konstrukcijo. Iz njih so se postopno razvijali dvojni kozolci z dvo- ali štirikapno streho. V notranji prostor so spravljali krmo in žita. Stegnjeni kozolci so tipični za Gorenjsko. Tekom stoletij so se izoblikovali različni tipi dvojnih kozolcev v obliki nizkih kozolcev, toplarjev in kozolcev na kozlu. Kdaj so se iz enojnih kozolcev izoblikovali dvojni kozolci, ni znano. Vemo pa, da so bili v začetku 18. stoletja razširjeni po večini slovenskega ozemlja.

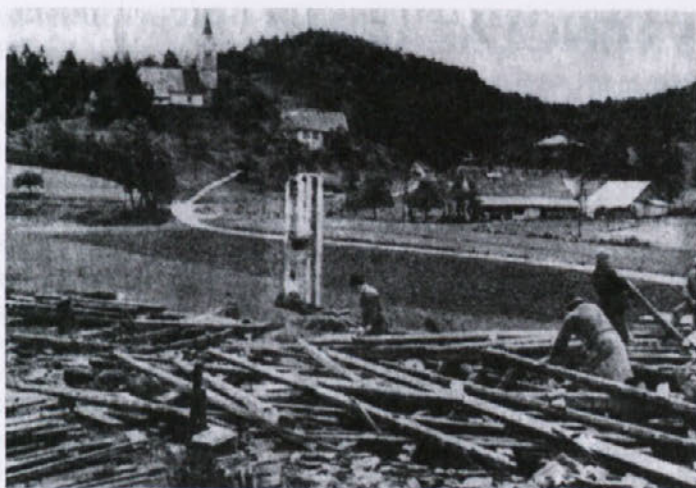
Stegnjeni kozolec - Značilnost gorenjske. Foto iz domačega arhiva Jožeta Lazarja, Zavratac 16

Toplar je najpopolnejši tip kozolca. Podoben je klasičnemu gospodarskemu poslopju, ki se je domnevno razvil najprej na velikih fevdalnih in samostanskih posestvih. Toplar z vzdanimi ali lesenimi stebri je imel v spodnjem delu hodnik, ki je služil za shranjevanje orodja in vozov. V osrednjem delu so nekateri imeli mrežasto krono (križe), drugi pa so bili obiti z opažem. V opažu so bile izrezane line. V sami konstrukciji kozolcev je bilo precej kubičnih metrov lesa. Kozolec je vedno stal na soncu v smeri vzhod-zahod, da je bil izkoristek sonca čim boljši. Vsak element v kompoziciji je imel natančno določeno funkcijo in skoraj ni detajla, ki ne bi imel tudi konstrukcijske vloge. Povsod na slovenskem etničnem ozemlju so se »cimpermani« posluževali načrtovanja kozolcev po načelu zlatega veza. Pri tem je igrala vloga tudi izbira kritine.

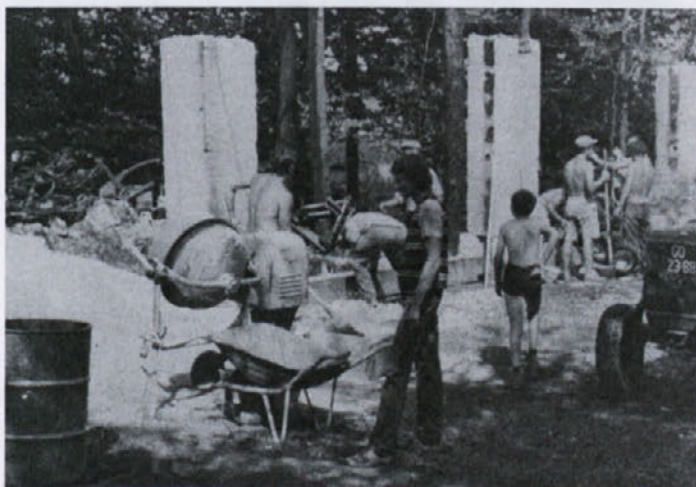

Kozolec toplar, ki je omogočal spravilo krme in žita - Križi (1955). Foto iz domačega arhiva Jožeta Lazarja, Zavratac 16

Tudi v Zavratacu in okolici smo imeli take mojstre. Moj stari oče »Matic« in njegovi sinovi so leta 1955 pri Pucu postavili lep toplar. Leta 1962 je pri sosedovih Rupnikovih v kozolec udarila strela. Bil je poln žita in še s slamo krit, tako je pogorel do tal. Postavili so novega, pri katerem je bil mojster Andrej Govekarjev. Tega je 15. junija na god sv. Vida 1987 podrl tornado, ki je prečkal Zavratac. Strela je udarila tudi pri Maticu na Grič in sicer 13. junija leta 1983, pri Poldetu pa leta 1966. Nov kozolec je na isto mesto še istega leta postavil »Tone z Veharš«.

Posledice tornada 15. junija 1987. Ruševine Rupnikovega kozolca. Foto iz domačega arhiva Jožeta Lazarja, Zavrtec 16

Obnova Kozolca pri Matic na Grič. 13. julij 1983. Foto iz domačega arhiva Jožeta Lazarja, Zavrtec 16

Na Dolenjskem in obrobju Štajerske je prevladovala slamnata streha, medtem ko je v alpskem svetu prevladovala kritina iz lesenih desk, t. i. skodel. Za stebre so navadno uporabili hrastov ali kostanjev les, za ostale dele konstrukcije pa smrekov. Tudi pri sečnji lesa so gledali na čas sečnje. Navadno se je drevesa sekalo od decembra pa do konca januarja. Tudi debelina lune

je imela svojo vlogo. Izbrali so čas, ko je bilo deblo najmanj sočno, kajti vedeli so, da škodljivci takega lesa ne napadajo.

Enojni kozolci, ali kot rečemo v naši okolici »stegnenci«, so bili namenjeni zgolj za sušenje sena in žita. Dvojni kozolci pa so imeli tudi druge namembnosti. Ponekod so pod kozolci popravljali stroje in opravljali različna kmečka dela, kot so: ličkanje koruze, jeseni mlačev žita, ponekod tudi pripravljali škopnike. Za škope (del, kos slamnate strehe) je morala biti slama čim daljša, zato je niso mlatili, ampak so žito s posebnimi grabljami razčesali. Jeseni so »štante« zamašili s praprotoj ali slamo.

Največ ohranjenih kozolcev v Sloveniji je iz 19. in iz prve polovice 20. stoletja. Danes kozolci redko služijo svojemu prvotnemu namenu predvsem zaradi tehnološke posodobitve žetve. V naši okolici se tudi več ne seje toliko žita kot nekoč ali skoraj nič, zato so kozolci spremenjeni v strojne lope ali žage in delavnice. Nekdanja funkcionalnost kozolca ne ustreza zahtevam današnjega časa. Kljub temu ostajajo kozolci zaradi svoje konstrukcijske zasnove prava arhitekturna umetnost.

Kozolec, pripeljan iz Rovt malo pred prvo svetovno vojno pri Možinatu (1837). Foto iz domačega arhiva Jožeta Lazarja, Zavrtec 16

Če gledam z razdalje, se mi zdi, da imamo vihar v kozarcu vode. Ne smemo se izogibati tistemu, kar so nam zapustili naši predniki. Posebej pa se moramo zavzeti, da bi mladi ljudje v času odraščanja in izobraževanja, ko imajo še veliko časa in možnosti, spoznali našo lepo slovensko domovino s te in one strani meje z vsem, kar nam lepega prinaša iz svoje preteklosti do danes. Naš svetovno znani arhitekt Jože Plečnik je zapisal: »Ne samo hiša je naloga arhitektov, ampak poduhovljeno bivališče človeku. Zato je bila in bo sakralna arhitektura vzornica in smernica profanega.«

Literatura in vir
Revija Kultura bivanja
Primorske novice
ustno izročilo

Jože Lazar, Zavrtec 16

DRAGA SVOBODA

Šolsko leto gre h koncu in otroci že veselo odštevajo dneve, ko se bodo pričele počitnice. Šolske torbe bodo počivale v kakšnem skritem kotu in čakale naslednjega šolskega leta. Otroci se bodo prepustili svojim otroškim igram. Šolske skrbi bodo pozabili in se veselili v svoji otroški razigranosti.

Tako se tudi po moji glavi podijo spomini. Tudi jaz se spominjam raznih neprijetnih trenutkov v šoli. Še zelo dobro se spomnim, ko smo se učili srbohrvaški jezik. Učila nas je zelo »zavedna tovarišica«, takrat so bile tovarišice, in dogajalo se je kmalu po vojni. Nekega dne je spraševala za oceno sklanjanje besede sloboda. Seveda se v srbskem jeziku reče: »Menjaj sloboda.« Vstane prvi in začne: »Sloboda, slobode, slobodi ...« »Sedi!« jezno odgovori tovarišica, a v redovalnico pade prvi 'cvek'. Nato pokliče drugega in ta zopet začne: »Sloboda, slobode, slobodi ...« Tovarišica zopet jezno: »Sedi!« in v redovalnico pade 'cvek'. Pokliče tretjega in ta nekaj menca, ker ne ve, kaj bi rekel, da bi bilo prav, a tovarišica zopet še bolj jezno: »Sedi!« in v redovalnico pade tretji 'cvek'. A tovarišica ne odneha in jezno sprašuje naprej četrtega, petega. Takrat je bilo v enem razredu tudi okrog dvajset otrok, saj so bile družine zelo številne. Ko je padlo že več kot deset 'šusov', vprašani s strahom vstane, najprej nekaj menca, potem pa vseeno boječe pravi: »Se ne menja,« kar slovensko pomeni se ne sklanja. To je rekel kar tako slučajno in si mislil, kar bo, pa bo, več kot 'cvek' ne morem dobiti. Prestrašen je pogledal tovarišico, če že tudi njemu piše 'cvek', in na obrazu mu je zaigral nasmeh, ko je videl, da mu tovarišica ne piše 'cveka', ampak takrat je v svoji »zavednosti« vzvišeno rekla: »Tako je! Svoboda je samo ena. Svobode se ne sklanja!«

Tako so pred mnogimi leti te »zavedne« tovarišice mučile naše uboge otročje glave in nam solile pamet ter po nepotrebem pisale te uboge enke v redovalnico, čeprav se še prav zavedali nismo, kaj je »svoboda«.

Tako je s to svobodo. Čeprav se govori, da je samo ena, a izkušnje v življenju vse drugače povejo. Tolikokrat je ta beseda kršena in ponižana. In pri vsem tem pa največ gorja občuti ubogo nedolžno ljudstvo, ki mora velikokrat po nepotrebem bežati pred krivično roko višje sile. Po celem svetu je mnogo teh beguncev, ki izgubijo vse in povrh vsega so še povsod zaničevani.

Svoboda, kdaj boš res in zares prava svoboda, da bo po celem svetu zaželeni mir!

Olga Vehar

FRANC LAZAR

Franc Lazar je 87-letni možak nagajivega pogleda in toplega nasmeha. Je zakladnica, polna spominov na lepe in žalostne trenutke, ki jih je doživel. Težko sem verjela, da njegovim spomini lahko sežejo tako daleč, kot je leto 1924, ko se je kot dvoletni otrok selil z materjo Marjano in očetom Matijem iz Matjaževe bajte v hišo, ki jo je oče zgradil na griču nedaleč stran. Domačije se je prijelo ime 'Pr Maticu na griču'. Kot bi bilo včeraj, se spominja, kako je stopical s pručko v rokah proti svojemu novemu domu. Mati je bila do takrat dekla pri Matjažu, zato so tudi bivali v njihovi bajti. Ko pa so se preselili, je hodila k Matjažu v žernado. Mati Marjana je rodila 12 otrok, dva izmed njih sta že zgodaj umrla. Mici, Matija, Janez, Johana, Marene, Franc, Slavko, Jože, Tilka in Lojze pa so se borili za svoje mesto v svetu.

Ko je bil Franc star 9 let, so ga starši zaradi pomanjkanja doma poslali služiti k Strnad v Pikejce. Strnadovi so ga imeli radi in ga razvajali. Hodil je v šolo na Medvedjem Brdu, doma pa pomagal gospodarju. Spominja se, kako sta s Strnadovim Franceljnem vozila s konjsko vprego trame v Griže. Od Strnadovih, kjer se mu je dobro godilo, je odšel predvsem zaradi medvejskih otrok, ki so mu nagajali v šoli. Spotikali so ga in se norčevali iz njega: 'Glej, Lazar je od mrtvih vstal'. Še vedno se spominja Reberske Marjance, prijazne punce, ki je skrbela za šolo in mu v težavah vedno stopila v bran. V zahvalo ji je pomagal nanositi drva, ki so jih potrebovali v šoli.

Od Strnadovih ga je pot vodila v Zverše, kjer je 2 leti živel pri neprijaznih ljudeh, v revščini in pomanjkanju hrane. Doma so imeli sicer veliko otrok, ki pa so bili premajhni za delo, ki so ga nalagali Francu. Ta je pasel krave, nosil mleko v mlekarno v Zavratac, mlel žito in opravljal ostale vsakodnevnne opravke. Ta čas je hodil v šolo v Zavratac. Nekega dneva se mu je v vsej tej bedi stožilo po domu. Pripravil si je šolsko torbo in svoje drobnarije ter po večernicah v Zavratacu namesto proti Zveršam zavil proti domu. Prva ga je zagledala sestra Johana, ki se ga je zelo razveselila. Tudi ona je služila tisto leto pri neki domačiji v Pikejcah tako kot Franc in ob nedeljah, ko je imel prosti čas, ji je vedno pomagal nanositi vodo do hiše. Ko je stopil v hišo, je zagledal zbrano družino ob peči. Potožil je, kako se mu godi, toda nič ni pomagalo. Oče je ukazal, naj se vrne, in sestra Mici ga je spremljala nazaj do Zverš. Tam ga je z grobimi besedami napadel stari oče: 'Ti kojou ti. A ti jih je naložil tastar?' Brez večerje se je odpravil spat na podstrežje, kjer so ga grizle bolhe in kjer mu je junica nekega dne pojedla najlepše spodnje hlače, kar jih je imel. Nekega jutra je zaspal uro, ko bi moral odnesti mleko. Zbudila ga je kangla, polna vode, ki jo je gospodar zлил nanj.

Na srečo so ravno takrat v Novem Svetu iskali pastirja. Maticov gospodar iz Pikejca se je spomnil na Franca in ga predlagal. Pri Belarju so se za Franca končno začeli lepši časi. Janez in Franca Cigale sta bila mlad par z dvoletno hčerko, ki mu je delala družbo na paši. Z gospodarjem sta se dobro razumela, hrane ni manjkalo in prostori so bili čisti in urejeni. Po dveh letih bolh in umazanije je bila to za Franca čudovita sprememba.

Velikokrat je vozil hlode z volovsko vprego. Ko ga je nekoč videl Belarjev sosed, je ta vprašal Janeza: 'Te ni nič strah, da se fantu kaj zgodi?' Ta pa mu je odgovoril: 'Ah kje, pob je bolj pameten kot jaz.' Pri Belarju je ostal 4 leta in ko je prišel čas za slovo, mu je gospodar solznih oči povedal, da je pri njih vedno dobrodošel.

Ker je bil Franc prevelik za pastirja, je šel k Možinat v Zavratac za hlapca. Prvi dve leti je bil glavni hlapec Črnsk Janez, nato pa ga je zamenjal Franc. Tu je začel 'tišlariti'. Spominjal se je očeta, ki je doma izdeloval iz lesa, in s svojo iznajdljivostjo in pridno roko je kmalu izdeloval škafe, kosje, grablje, vile, korita in vse, kar so potrebovali. Pri Možinat je bil hlapec štiri leta. Dobro so se razumeli in pridno je delal. Ko so ob sveti Neži minila štiri leta, kar je prišel od Belarja, je bilo tu leto 1942.

Franc v vojski, 1942. Foto iz arhiva Lazarjevih

22. januar 1942 je datum, ki bi ga Franc težko pozabil. Tega dne je šel dvajsetletni fant v vojsko. Za sabo je imel že veliko življenjskih preizkušenj toda vojna leta dajo človeku poseben pečat.

Franca so vojna leta najprej peljala v Italijo, v Raveno. Ko so nastanili vojake v kinu, da bi tam prespali, so Franca stenice tako hudo ogrizle, da je bil dva dneva v bolnici. Seveda se je po tuširanju hitro počutil bolje. Ko je tako ležal v bolnici, je naletela nanj redovnica, ki je iskala pomagače za delo v kuhinji. Ker je bil pripraven za vsako delo, se je naglo javil in skoraj tri mesece pomagal v kuhinji. Iz šolskih dni je znal tekoče govoriti italijansko, kar mu je velikokrat prišlo prav. Redovnica je bila tako vesela njegove lepe molitve, da ga je velikokrat po molitvi 'pocrkljala' s 'kriglom' vina.

Iz Forli so pot nadaljevali v Kalabrijo, kjer so vojaki tri mesece skupaj vadili. Nato pa so si smeli vzeti 5 dni dopusta in z vlakom odpotovati domov na obisk.

Ko so se vrnil, je ves bataljon odpotoval s Sicilije v Afriko. Sledilo je pet let tujine, nobenega stika z domačimi in nobenega pisma od srcu ljubih ljudi. Z letalom, ki so ga že na poti v Tunizijo poskušali sestreliti, so srečno pristali. Sledil naj bi počitek pred odhodom na fronto, vendar ga je prekinilo bombardiranje letališča. Že tam so bili prvi ranjenci. Nato so 20 do 30 vojakov naložili na kamion in jih peljali proti fronti v Alžiriji. Ker so bile ceste slabe, so imeli na poti nesrečo in so jih naprej vozili z motorji.

Na fronti so se začele bitke. Franc je doživel pretresljiv dogodek, ki ga je skorajda stal življenja. Stal je v jarku za 'tatežko bredo' (težka strojnica), ko je naravnost nanjo padla granata od 'basače' (minomet). Zasulo ga je kamenje in začutil je bolečino v pasu. Zbežal je stran, odstranil pas z municijo in ugotovil, da ga je le ta rešil smrti. Prišli so rešilci in ga odnesli na štab, kjer so mu dali pol kozarca žgane pijače, da bi omililo bolečine. S štaba so ga odpeljali v bolnišnico, kjer so pregledali rano in ga obvezali. Dobil je injekcijo proti tetanusu in upal, da se rana čim prej zaceli.

Odpeljali so ga v bolnico v Tuniziji in tudi na tej poti so doživeli bombardiranje, a na srečo le prispeli na cilj. Rana se mu je hitro zacelila in kmalu je dobil priložnost, da se preiskusi kot bolničar, ki jih nikoli ni bilo dovolj. Tu je 3 mesece razporejal ranjene vojake na proste oddelke in pomagal zdravniku pri posegih.

10. 5. 43 so bolnico zajele sovražne čete Francozov in Angležev. Od tega dne naprej je bil Franc vojni ujetnik. Ujetnike so vodili do železniške postaje in ljudje, ki so jih videvali, so jih obmetavali z rožami, poleni in z vsem, kar jim je prišlo pod roke. Od tod so jih z vlakom peljali v 'Konstantin' v Alžirijo.

Približno pet dni je bil zaprt v zaporu. Nato so jih nekaj časa hodili iskat v zapor francoski žandarji in jih odpeljali delat k domačinom, zvečer pa odvedli nazaj v zapor.

Kasneje pa so jih dodelili različnim gospodarjem in so za svoje delo dobili tudi nekaj plačila. Franc je v tem času delal kot kovač, vinogradnik, vrtnar, hišnik in v vinski kleti. V tem času je delal pri dveh različnih gospodarjih. Hrane jim ni manjkalo, posebej bob je bil velikokrat na jedilniku. Njegov drugi arabski gospodar je bil grof, ki je imel mlado hčer. Pri njem je delal v vinski kleti in vinogradu. Franca je imel rad in mu dal vodstvo nad arabskimi fanti. Ti so nad ukazi velikokrat negodovali in se med seboj pomenkovali nevedoč, da jih Franc razume. Seveda je nekoč po arabsko povedal, kar jim je šlo, in od takrat je delo dobro potekalo. V spominu mu je ostal smešen pripetljaj, ki se je zgodil pred odhodom od njih. Grofovi hčeri se je Franc zelo dopadel in je zato očetu natvezila, da želi Franc po vojni ostati pri njem. Ko je prišel čas za odhod, je Franc presenečenemu grofu pojasnil, da si želi domov in da ni nikoli rekel, da bo ostal pri njih.

Poroka Franca in Ivanke, 1958. Foto iz arhiva Lazarjevih

Italija je kapitulirala in vojna se je končala. Odpotovali so v Neapelj in od tam z vlakom do Gorice. Fantje niso vedeli, kakšno je stanje doma, ker niso dobivali nobene pošte in informacij. Ponekod so jih svarili pred vrnitvijo, toda Franc se je napotil proti domu.

Maja 1946 je prišel nazaj v domačo hišo. Vabili so ga nazaj v službo k Možinat, toda želel si je ostati doma. Odločil se je, da bo hodil v 'žemado' k Brnk. Spet je delal v gozdu, kosil in spravljal seno. Z bratom Jožetom in očetom pa so hodili zidat. Tačas je spoznal dekle po imenu Ivanka. Srečal jo je pri Seljaku v Pečniku, kjer je Franc zidaril. Vnele so se iskric in Franc se je veselil srečanj z njo.

Leta 1948 je bil spet poklican v vojsko. Tokrat v Jugoslovansko vojsko v Sarajevo, v Bosno. Izkoristili so njegove zidarske veščine in tako je 18 mesecev zidal po različnih lokacijah. Eden izmed velikih projektov je bil 'dom armije' oziroma vojašnica. Zidal je skupaj z zidarskim mojstrom iz Tolmina, ki je bil v civilu in je vodil velike projekte. Ko pa je našel čas, je napisal pismo domov svoji dragi.

Leta 1949 je prišel nazaj domov. Spet je začel zidati in opravljati udarniško delo. Ko je kot udarnik sekal drevesa v državnem gozdu pri Novem Svetu, se je spet srečal z Belarjevimi. Gospodar ga je bil silno vesel in mu takoj predlagal, da se priženi k njim. Gospodarjeva najstarejša hči pa se je Francu zdela še vedno premlada, poleg tega pa mu je srce že utripalo za drugo. Se mu je pa lepo zdelo, da ga gospodar tako ceni.

Leta so tekla in čas je bil, da si Franc in Ivanka po dolgem znanstvu ustvarita družino. Selakov oče ni bil nič navdušen nad njeno selitvijo v Zavratac, zato sta po poroki na svetega Štefana leta 1958 živela pri Ivankini družini v Pečniku. V tem času se je poročil Seljakov najmlajši, ki naj bi bil naslednji gospodar domačije. Franc in Ivanka sta se preselila k teti Katri, ki je živela sama v hiši poleg domačije. V tem času sta sama vneto gradila svoj lastni dom. Delala sta ves čas, ki sta ga imela na razpolago in vanj vložila veliko truda in dela. Leta 1959 se jima je rodil prvi sin Bernard in devet let kasneje hči Mirjam.

Franc si je našel delo v Žireh, v zidarskem podjetju Remont Žiri, in tam delal eno leto. Nato pa je osem let delal na žagi v Spodnji Idriji, ki so jo kasneje premestili v Kanomljo. Večji del delovne dobe, celih 16 let, pa je preživel kot hišnik na Marovtu. Ves ta čas pa je poleg službe zidal. Ponudb je bilo ogromno, časa pa je zmanjkovalo.

Francu in Ivanki v življenju ni bilo prizanešeno. Doletelo ju je veliko preizkušenj in vedno sta se morala boriti in trdo delati za boljše življenje. Trenutki, ko je žena Ivanka doživela prometno nesrečo, ter okrevanje in posledice nesreče so bile za družino hude. Toda življenje je šlo dalje.

Danes je Franc že 26 let v penziju. Njuna otroka sta odrasla. Ustvarila sta si vsak svojo družino in življenje. V svet zrejo štirje vnuki, ki imajo pred seboj še veliko nepopisanih listov.

Franc in Ivanka sta 26. decembra 2008 v domu upokojencev praznovala zlato obletnico poroke. Po vseh teh letih poznanstva in poroke sta še vedno prijatelja in največja opora drug drugemu v življenju.

Zlata poroka Franca in Ivanke, 2008. Foto iz arhiva Lazarjevih

Življenje je pač tako, da nikoli ne veš, kaj dobiš. Toda iz vsake preizkušnje mora človek izluščiti tisto najboljše, kar se da.

Po pogovorih s Francem Lazarjem napisala Jasmina Kogovšek.

ETIMOLOGIJA SLOVENSkih KRAJEVNIH IMEN

Slovenska krajevna imena so pomembna sestavina našega jezika, pa tudi kulture in narodove identitete. Kot je mogoče v jeziku odkrivati narodovo preteklost, tako nam tudi krajevna imena marsikaj povedo o deželi, njenih prebivalcih, naravnih in družbenih zakonitostih.

Tako nam nekatera imena naselij odkrivajo, katera območja so bila gosto poseljena že pred prihodom Slovanov.

Iz rimskega obdobja:

Logatec – iz imena starorimske postojanke Longaticum.

Trojane – iz imena rimske postojanke Atrans, ki pa je ilirskega porekla.

Celje – iz antičnega imena Celeia, ime je predromanskega izvora.

Po izvoru pred slovanska, langobardska, deloma celo predromanska krajevna imena zahodne Slovenije: Bača, Bovec, Breginj, Čepovan, Ozeljan, Rižana, Piran, Solkan, Tolmin in Vrtojba.

Imena naselij osrednje, vzhodne in severne Slovenije pretežno nemškega izvora govorijo o premoči nemškega jezika in njegovih nosilcev na našem ozemlju skozi stoletja. Na to kažejo številna krajevna imena, ki se končajo na -berk, -perk, -štanj. Boštanj, Šoštanj (po imenu tamkajšnjega gradu Schostein, A. Šivic Dular), Virštanj, Vurberg, Čušperk, Letuš, Vuhred, Binkelj. Malo pa je imen madžarskega izvora, npr. Apače.

Veliko krajevnih imen ima izvor v krščanskem bibličnem izročilu: Škocjan, Šentjur, Jeruzalem, Nazarje, Šmihel Šempas, Sežana ...

Slovanski priseljenci so staroselce (Kelti in romanizirani Kelti) imenovali (V)lahi po imenu keltskega plemena *Volcae*, iz česar so Nemci izpeljali v Valah, Valh. Od tod torej krajevna imena Lahovna, Laško, Lahinja.

Prisotnost tujerodnih prebivalcev, priseljenih na slovensko ozemlje, izpričujejo krajevna imena Nemška vas, Nemci, Hrovača, Hrvaški Brod, Skoke (po priseljencih Uskokih).

V krajevnih imenih so opazni sledovi tudi migracije znotraj slovenskega prostora. Koroška Bela na Gorenjskem, predniki Draveljčanov so verjetno živeli v bližini Drave, Savci v občini Ormož ob Savi ipd.

Imena Braslovče, Doslovče, Lastomerci, Tihaboj, Tomišelj izhajajo iz osebnih imen Bratislav, Vidoslav, Vlastimir, Vitomer, Tihaboj.

Krajevna imena z levim prilastkom stari so relativno starejša od sosednjih naselij. Npr. Stara vas, Stara Gora, Stare Žiri.

Na postopno poseljevanje višinskih zemljišč kažejo imena: Novi Svet, Novinci, Novaki. Na nekdanjo obmejno lego spominjajo kraji Meja, Predmeja ali na nekdanjo carino Col, Muta, Motnik. Naselja, kot so Straža, Pogled, Videž, Grmada, Stražišče, Branik, Zemon(o), Tabor, Ostrožno, kažejo na nekdanji strateško prometni položaj naselja.

Zelo pogosto poimenovalno izhodišče naselja je zemljišče, na katerem ali v bližini katerega se je oblikovalo naselje: Blato, Griže, Grosuplje, Kamen, Rodica, Hudo, Pustike, Trzin, ali vremenske in hidrološke razmere: Mrzli Vrh, Vetrnik, Mrzlo Polje, Suha, Mokronog, Suhadol, Topla, Znojile, Žejno, Žeje. Nekatera naselja spominjajo na reliefne posebnosti: Kotlje, Retje, Slomi, Vrata, Krn, Krnica, Ojstro, Ostri/Tolsti Vrh. Lastnosti kamnin, na katerih je naselje nastalo: Škrilje, Laporje, Ilova Gora, Apno, Železniki, Zlato Polje, Črni Vrh, Bela, Črni/Rdeči Kal.

Pogosto krajevna imena kažejo na bližino tekočih ali stoječih voda in obvodnih pojavov: Jezero, Potok, Reka, Rečica, Ribnik, Mlaka, Studenec, Vrzenec, Vir, Obrh, Kropa, Vrhnika, Pivka, Ponikve, Slap ...

Reliefne značilnosti so zapisane v krajevnih imenih: Strmica, Ravne, Sleme, Preval, Obrežje. Glede pokritost tal imamo Boršt, Gozd, Gaj, Smladnik, Trate, Golico, Plešivec. Še posebej so slovenska krajevna imena poimenovala po drevesnih vrstah: Borovec, Breza, Bukovo, Bukov Vrh, Javorje, Hrastnik, Kostanjevica, Liplje, Smrečje, Topolovo, Vrba, Tisovec, Dob, Cirje, Brestje. Ne zaostajajo niti imena krajev po kulturnih vrstah: Češnjice, Slivnica, Orehek, Jablanca, Grahovo, Lanišče, Koreno, Repno, Ovsišče. Krajevna imena so poimenovala tudi po drugih rastlinah: Lešje, Čemšenik, Maline, Praprotno, Ščavnica, Koprivnik, Srobotnik.

Ne dosti manj pogosto od rastlinskih se pojavljajo v vlogi poimenovalne baze tudi živalska imena. Gre za živali, ki so (bile) značilne za neko območje ali so kako drugače z njim povezane, npr. Jelenk, Jelenče, Landol (v pomenu »košutina dolina«), Srnjak, Medvedje Brdo, Jazbine, Lesično, Zajčji Vrh, Mišji Dol, Kačji Dol, Kanji Dol, Zapuže, Turjak (po izumrlem govedu tur), Volče, Ribnica, Ribce, Žablje, Žabnica, Pijava Gorica, Veliki Brebovnik, Orlek, Jastrebnik, Vransko, Srakovlje, Golobinjek, Škrjanče, Škrabče, Sovinja Peč. Zanimivo je, da med našimi krajevnimi imeni skoraj ni takih, ki bi jih bili naši predniki poimenovali po pticah selivkah, npr. lastovka, štoklja, kukavica. Domače živali so svoje parklje in krepeljce pustile v imenih, kot so Kurja Vas, Konjsko, Kozje, Kozina, Govejk, Kravjek in Volavje.

Poimenovanja, ki se nanašajo na neobdelano, nekultivirano ali na novo izkrčeno zemljišče, so relativno mlajšega nastanka, npr. Boršt, Loka, Log, Senožeti, Ledine, Krčevina, Trebež, Laze, Rovte, Rut, Rovt.

Nekateri kraji se imenujejo po tem, kar je človek naredil s svojim delom, npr. Laze, Rovte, Rut, Preska, Njiva, Obrov, Čadež, Trebnje, Trbovlje, Krčevina, Seča, Padež, Velenje, Opale, Požeg, Cesta, Stegne, Gonjače.

Nekatera krajevna imena so s svojim imenom opozarjala na nekdanjo pripadnost. Npr. Škofja Loka, Knežak, Banjaloka, Županje Njive. Naselja, kot so Delnice, Družina, Občine, Razdelj, pa kažejo na lastninsko pravne odnose.

Daleč največ slovenskih krajev, okrog 60 odstotkov, je osebnoimenskega izvora. Naselja so poimenovala po ljudeh, ki so naselja osnovali ali imeli v naselju močan, prevladujoč vpliv. Tako je bila ta oseba lahko višjemu fevdalcu podrejen vitez, prvi naseljenec ali funkcionar v vasi, župan, oseba, ki je

imela oblast, svojo cerkev ipd. Npr.: Bratislavci, Bojanci, Bič, Bogojina, Črnomelj, Godovič, Radovljica, Radomlje, Mengeš, Dekani.

Sama imena krajev so različno zastopana po slovenskem ozemlju. Tako najdemo imena podstav *boršt ali rovt* le v osrednji in zahodni Sloveniji, naselja iz podstav *gaj* ali *čret* samo na vzhodu Slovenije. Tudi krajevnih imen iz podstav *brdo* ni vzhodno od Šentjurja pri Celju, največ jih je na zahodu Slovenije. Na zahodu in v Beli krajini je veliko naselij iz občnega imena *lokev*, nič pa na Gorenjskem in v Prekmurju. Naselij iz podstav *kal* in *potok* je največ na Dolenjskem in v zahodni Sloveniji, drugje po Sloveniji zelo malo ali sploh nič. Iz podstave *smreka* so skoraj vsa naselja iz osrednje Slovenije, kjer je tudi največ naselij iz podstave *javor*. Na pretežno gorenjski prostor so omejena krajevna imena s podstavo *žir*. Tudi iz občnega imena *reber* je največ krajevnih imen na Dolenjskem in v Beli krajini, medtem ko je iz besede *leska* največ krajev poimenovanih na Štajerskem in Dolenjskem.

Krajevna imena iz podstave *vas* so razporejena po celotni Sloveniji. Največ jih je na Dolenjskem (delež tovrstnih imen v občini Brežice znaša kar 15,6 % glede na vsa krajevna imena v občini). Ime *vas* izhaja iz indoevropskega korena *vik* – v pomenu »hiša, bivališče«. Po mnenju nekaterih raziskovalcev je beseda prvotno označevala prebivališče enega rodu, istega prednika. Ta naselja naj bi pri nas spadala med najstarejša. Tudi naselja, ki vsebujejo besedo *selo*, se najpogosteje pojavljajo na Dolenjskem.

Krajevna imena iz iste podstave (npr. praprot) se v različnih območjih Slovenije razlikujejo v skladu z narečno različnostjo izhodišča besede. Na Gorenjskem imamo tako *Praprotno*, *Praproče* (iz *praprot*), na Štajerskem in Dolenjskem *Prapretno*, *Prapreče* (iz *prapret*) in na Tolminskem *Prapetno*, *Prapetno Brdo* (iz *prapet*).

Nekatera naselja je mogoče locirati tudi po besedotvornih značilnostih, npr. imena na -ovci Filovci, Adrijanci v panonskem delu Slovenije, ali imena na -an, -ana, Čepovan, Ozeljan, Solkan in Biljana v zahodni Sloveniji.

Tudi v okolici Zavrata imamo krajevna imena, ki bi jih lahko uvrstili v zgoraj naštetih kategorije. Izvora imena Zavratac tudi ni potrebno posebej razlagati, saj vemo, da je nastalo po naših znamenitih vratih. O okoliških krajih pa sama imena že veliko povedo. *Ravne* se nahajajo na uravnani polici nad dolino Sore. *Podklanec*, zadnji zaselek ob Sori, kjer se strma pot pne proti Zavratacu. *Potok* s potokom. *Žiri*, ki imajo v svojem grbu žir. *Izgorje* bi lahko na podlagi sosednji Opal tudi etimološko uvrstili v kategorijo krčenja gozda, glagol (iz)goreti. Etimologija *Opal*, *Presk* je opisana v prejšnjih vrsticah. Imeni krajev *Dole*, *Gore* je potrebno jemati skupaj. Gore so višje od Dol, za slednje so tudi značilne podolgovate uravnane dolinice, vrtače, ki jim rečemo doli, doline. *Mravljisce*, na topografskih kartah velikokrat Mravljisce, morda imajo res kaj skupnega z mravljiscem in mravljami oz. obliko, ki spominja na mravljisce. *Malavice* so glede na naklon zemljišč res ene »male vice«.

Na koncu dodajam še obrazložitev nekaterih krajevnih imen. V oklepaju je navedeno ime raziskovalca.

Ajdovščina – po naselbini staroselcev Ajdov (F. Bezljaj).

Apače – iz madžarske besede *apa*, v pomenu »oče« (F. Bezljaj).

Col – iz nemške besede *Zoll*, v pomenu »carina« (L. Pintar).

Čreta – na Štajerskem »močviren, nižinski svet, porasel s travo in nizkim grmičjem« (SSKJ).

Črna – krajevna imena iz osnove *črn* so pogosto povzeta po vodnih imenih, po temnih iglastih gozdovih ali celo po osebnem imenu.

Črnomelj – iz ljubkovalne različice osebnega imena *Črnomir*, *Črnomer* (F. Bezljaj).

Godovič – iz osebnega imena *God*, *Godič*.

Grize – pusto, s skalami in kamenjem pokrito zemljišče.

Grosuplje – iz korena *gras*, v pomenu »moker, vlažen« (F. Ramovš).

Jeruzalem – v 13. stol. je Friderik Ptujski podaril tamkajšnje ozemlje križarjem, ki so v zgrajeno kapelo iz Jeruzalema prinesli dragoceno ikono Device Marije (M. Pogačnik).

Letuš – iz nemške besede *Leithau*, s v pomenu »krčma, gostilna«.

Kropa – iz besede *kropa*, v pomenu »močan kraški izvir«.

Mengeš – iz osebnega imena *Meingost* (L. Pintar).

Muta – iz nemške besede *Maut*, v pomenu »mitnina«.

Mozirje – iz besede *mozirje*, v pomenu »močvirje« (F. Bezljaj).

Naklo – sorodno s staročeščino *nakel*, *naklo*, v pomenu »mesto ob reki«, srbsko *naklja* v pomenu »rečni zavoj« (F. Bezljaj).

Opale – iz glagola *paliti*, v zvezi z nekdanjo tehniko krčenja gozdov (F. Bezljaj).

Otlca – iz *votel* (F. Bezljaj). R. Badjuri pa pravi, da se tako imenujejo »naravno presvetljene peči, kjer skozi ni preduha«.

Polzela – iz *polzeti* (F. Bezljaj).

Preserje – iz *presoje*, v pomenu »kraj z veliko sonca« (L. Pintar).

Rižana – ilirskega izvora iz indoevropskega korena *-reg-*, v pomenu teči ali pa izhaja iz besede *risel*, v pomenu »dež« (F. Bezljaj).

Sežana – po kapelici, posvečeni sv. Suzani (S. Rutar), F. Bezljaj pa meni, da je ime predromanskega izvora.

Solkan – iz *castrum Silicanum* – zemljišče Siliusa (J. Kelemina).

Sopot(e) – iz *sopot*, v pomenu »vodna para, slap«, prvotno vodno ime (F. Bezljaj). Po R. Badjuri izhaja iz pomena »najmanjši izmed slapov«.

Šempas – iz svetniškega imena san Basso (J. Kelemina).

Tolmin – iz predslovanskih besed *komun*, *cemun*, v pomenu »vodni požiralnik, podzemna vodna luknja, tolmun« (J. Kelemina), po F. Bezljaju mogoče iz ilirske besede *Talamona* ali keltske besede *Tilmon*.

Trbovlje – iz glagola *trebiti* ali iz osebnega imena *Treb* (F. Bezljaj).

Trzin – iz *trznina*, v pomenu »ledina, prelog, praha« (F. Bezljaj), po R. Badjuri pa iz *trzen*, v pomenu »izkrčenina, s travo porasla goljava, zlasti ob poti«.

Velenje – iz *velenje*, *velenjak*, v pomenu »živinski pašnik« ali »za binkošti prihranjen del pašnika«, lahko pa tudi iz *velna*, v pomenu »izkrčen del gozda pred požigom« (F. Bezljaj).

Vojsko – po F. Bezljaju iz *ozek* z danim protetičnim v-jem.

Vrhnika – verjetno iz glagola *vreti*. Tudi na Hrvaškem in Bosni so naselja z močnimi kraškimi izviri, poimenovani Vr(h)lika.

Vrtobja – iz besede *tovum*, v pomenu »votlina v skalah« (F. Bezljaj).

Zemno(o) – po F. Bezljaju in P. Skoku naj bi ime nastalo po zemeljski utrdbi nekdanje vojaške postojanke.

Vir: Viktor Majdič, 1994: POMENSKI RAZVOJ SLOVENSkih KRAJEVNIH IMEN, *Geografski vestnik* 66, str. 99–123.

Tomaž Mivšek

O ZGODOVINI ZAVRATCA

O Zavratcu je bilo že kar nekaj napisanega v našem glasilu Oglar, o običajih, znamenitostih, starih opravilih in naravnem okolju. Morda bi bilo dobro osvetliti še kakšno zgodovinsko dejstvo, s katerimi sem se srečal po naključju, in so začela v meni zbujati radovednost o preteklih časih našega kraja. Nekaj podatkov bo dokumentacijsko podprtih, nekaj pa lastnega razmišljanja ob ugotovljenih dejstvih, tudi bralec si bo lahko ustvaril svojo lastno miselno predstavo, ker še veliko dejstev ostane neodkritih v senci preteklega časa. Kar nekaj zgodovine o naših krajih pa nam odkrivajo zapisi iz urbarjev škofjeloškega gospostva ki so še danes shranjeni v različnih arhivih.

Zavratac je lep kraj, ki ga obkrožajo štiri naravne značilnosti, na vzhodu dolina Potok, ki se nadaljuje s sotesko Jakopnik, na severu dolina reke Sore, ki je na več mestih zelo ozka, na jugu Zavratac poteka hribovit greben, razvodnica med Jadranskim in Črnim morjem, na zahodu pa je dolina Črne, ki je tudi zelo ozka in poraščena, temačna, tako da je ime Črna povsem upravičeno. Potok in Črna imata vodotoka, ki nosita ime po omenjenih dolinah. V sredini med omenjenimi dolinami in grebenom na jugu pa na planoti leži večji del vasi Zavratac, kajti pod to planoto v smeri severovzhod leži drugi manjši del Zavratac. Domačini kar stalno uporabljamo domače ime za oba dela, kajti večjemu delu vasi s cervkijo na planoti rečemo Gornji Zavratac, manjšemu delu spodaj pa Spodnji Zavratac, ali med domačini še bolj uporabljani imeni: »Gornja vas in Dolnja vas«. Nobena pretekla niti sedanja oblast pa Zavratac ni delila na dva dela, najbrž zaradi njegove majhnosti. Le na katastrski karti, še iz časa avstrijske oblasti iz leta 1823, je napisan Dolnji Zavratac (Dolm Zavrac).

Pa se vrnimo v malo starejšo zgodovino. Zgodovinska dejstva si bom izposodil iz knjige ŠKOFJA LOKA IN ŠKOFJELOŠKO GOSPOSTVO in SREDNJEVEŠKI URBARJI ZA SLOVENIJO, ki ju je napisal Pavle Blaznik. V njih opisuje zgodovino Škofje Loke in zemljepisnega območja, ki je spadalo pod oblast freisinških škofov. Le-ti so imeli sedež v nemškem mestu Freising. S širitvijo nemške oblasti na slovensko ozemlje v letih 900 do 1000 je pod

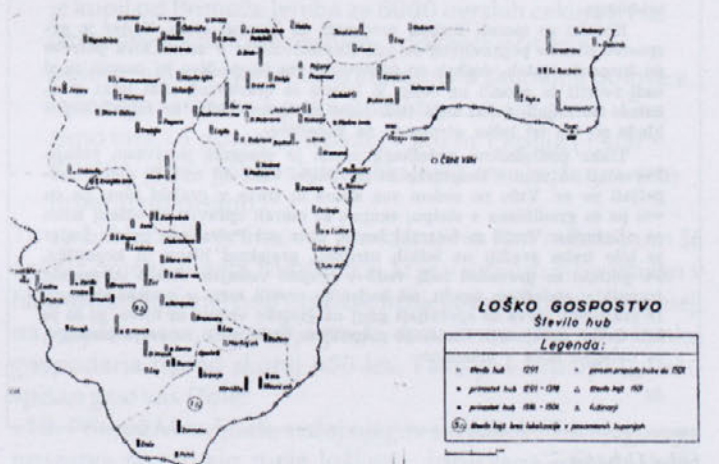
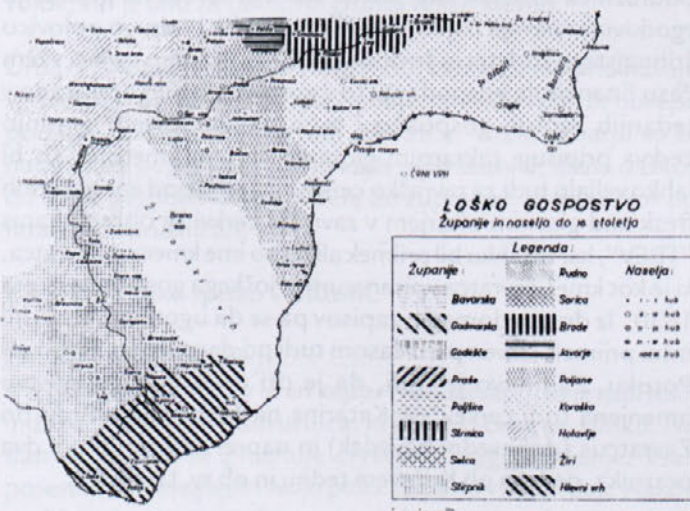
njihovo oblast prišlo tudi porečje Selške in Poljanske Sore, torej v grobem rečeno Selška in Poljanska dolina, pa tudi območje proti Kranju, kar pa za nas ni tako pomembno. Sedež oblasti in sodstva za omenjeno področje je seveda bil v takrat nastajajoči Škofji Loki.

Opisal bom samo južni del meje poljanskega dela gospostva, ki je potekala preko naslednjih krajev: Podlanišče, Slamovje, Jazne, Lanišče, Koprivnik, Gradišče nad Ledinami, Pečnik, Idršek, Cajnarjev vrh, Veharše, Potok, Sopot, med Hlevnim Vrhom in Praprotnim Brdom, Smrečje (Pod smrekho) Žirovski vrh, Šentjošt.

V času loškega gospostva je Zavratac spadal pod Županijo Hlevni Vrh, ki je sicer zajemala sledeče kraje: Dole, Zavratac, Izgorje, 'Gornje Izgorje - današnje Opale', Račevo, Svete tri kralje, Hlevni Vrh in Hlevišje.

Omenjeni pisec navaja, da se je začel v letih 1000-1100 sistem oblasti nekako spreminjati. Po dolinah in ravninah bližje Škofji Loki naj bi se gradili večji dvorci, v katerih so bili nastanjeni tako imenovani nesvobodnjaki ki so obdelovali zemljo, gojili živino in opravljali tudi rokodelska dela. Ker pa bi gospostvo rado dobilo dohodek tudi od oddaljenejših in težje dostopnih krajev, je začelo s sistematičnim naseljevanjem in podeljevanjem zemlje svojim podložnikom obliki zemljiških enot v velikosti ene kmetije, tako imenovane »hube«. »Hube so bile odmerjene zemljiške enote, ki so služile zemljiškemu gospodu kot osnova za urejanje razmerja med njim in podrejenimi kmeti. Nasledniki hub so današnji grunti« (dobesedno navedeno iz knjige). Dalje pisec navaja, da naj bi bil žirovski del gospostva do konca poseljen s kmeti v 13. stoletju, ko sta v urbarju omenjeni naselji Pečnik pri Ledinah s štirimi in Kmice s tremi hubami. V 14. stoletju je poseljeno tudi hlevnovrško ozemlje, v katerega okoliš, poznejšo županijo, spada tudi Zavratac. Morda bi lahko rekli, da je bil to začetek Zavratac.

Kako je bilo urejeno razmerje med gospodom in kmetom, ki je obdeloval hubo? Gospod je kmetijo podaril, dodelil kmetu. Ta je ni mogel prodati ali samovoljno zapustiti. Po smrti jo je podedoval najmlajši sin, če pa je gospodar prej umrl, jo je podedovala vdova, če je gospostvu plačala nekak davek -

Župnije in naselja Loškega gospostva do 16. stoletja in število hub v loškem gospostvu.

mrtvaščino, ki je znašala vrednost enega vola in ene ovce. Lastnik hube je bil poimensko zapisan na gospostvu v urbarju, koliko davka je moral plačati na leto v blagu in denarju. Če upravitelj (kmet) na hubi ni zadovoljivo gospodaril, ga je gospod lahko zamenjal z drugim.

Zavratac se omenja v škofjeloških spisih v letu 1500–1501, kjer je že zapisano, da je v Zavratacu 5 hub (danes kmetij). V knjigi URBARJI pa Blaznik navaja zapis iz loškega urbarja iz leta 1501, kjer so poimensko zapisani takratni lastniki (obdelovalci) hub v Zavratacu, in sicer je v urbarju zapisano takole:

Czabratzi - Oswald, f. Paul - Lucas Iereb
 - Thonnan Rasnosnik - Iuri, f. Lienhart
 - Ruprecht, f. Petter - Gregor Iereb

Obrazložitev:

Czabratzi – Zavratac

Iuri, f. Lienhart – je v urbar vpisan leta 1500, pa je leta 1501 prečrtan, iz česar bi se dalo sklepati, da je bil leta 1500 zamenjan kot lastnik kmetije, tako da je brez njega v letu 1501 vpisanih pet lastnikov, kar se ujema s številom kmetij v Zavratacu.

Oswald, f. Paul – pomeni Oswald, Pavlov sin

V urbarju ima zavraški kmet Lucas Iereb poleg pripis »suppan«, kar pomeni »župan«, iz česar lahko sklepamo, da je opravljal tudi funkcijo župana. To je povsem možno, saj zgodovinar navaja, da je župan lahko bil kateri koli kmet iz županije, največkrat ga je določil loški gospod, so pa kmetje izrazili željo pri gospostvu, da bi župana izbirali sami, kar jim je bilo do neke mere tudi dopuščeno.

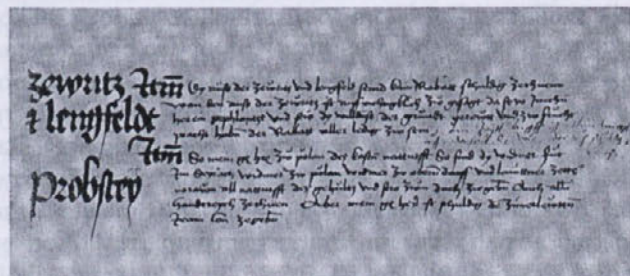
Zgodovinar dr. Franc Kos, ki ga bom pozneje še omenil, pa v svoji knjigi napiše podatke iz loškega urbarja z letnico 1560 o zavraških kmetih – lastnikih (upravljalcih hub). Iz imen se da ugotoviti, da so nekateri nasledniki prejšnjih lastnikov iz leta 1501.

1. Lenart, sin Oswaldov	2. Mihael Žonta
3. Urban, sin Raznožnikov	4. Jurij Lah
5. Lenart, sin Gregorja Jereba	

Število lastnikov (upravljalcev) je zopet pet.

V istem urbarju iz l. 1560 je v sosednji vasi Dole kot deseti kmet napisan Štefan, sin Jurija Mravljčka, o katerem bom še pisal, ko ga bom zaradi današnjega hišnega imena še omenil v nadaljevanju. V tem času je bil v Hlevnovrški županiji že en kajžar »Valant Rubenčič, ki je imel tudi mlin«, in štirje gostilničarji: 1) Lenart, sin Urbana Trpina; 2) Jurij Lah; 3) Štefan Mravljček; 4) Jurij Jazbec (torej možno, da je mišljena gostilna na Mravljiašah in pri Juriju Lahu v Zavratacu).

Tudi cerkev sv. Urha v Zavratacu je prvič omenjena leta 1501. Tako se glasi dobeseden zapis za Zavratac: »Sant Vlrich kh. zu Sabratzi h. ain k. an sand Marx tag, den andern an sand Vlrich tag, den dritten am suntag vor heyligen kreutz erhohen«. Zgodovinar zapisa ne prevede, približen prevod bi se glasil: »Cerkev sv. Urha v Zavratacu,« potem so naštetih prazniki: »Prvi sv. Marko, drugi sv. Urh in tretji nedelja pred povišanjem sv. Križa,« mogoče pa je tudi, da so ti trije prazniki imeli razen verskega še drug pomen, npr. da so podložniki v času okrog teh praznikov poravnali tudi določene davke gospostvu. V poznejšem urbarju bomo videli, da se na dan sv. Marka praznuje posvečenje cerkve v Zavratacu. Zavratac je bil najprej podružnica žirovske fare. Glede starosti cerkva na podeželju zgodovinar navaja najverjetnejši čas gradnje – drugo polovico štirinajstega stoletja in še dodaja: »Če bi gradnja cerkva v tem času financirala gospoda, bi to z gotovostjo bilo arhivirano v tedanjih zapisih gospostva,« tako da zgodovinar gradnja cerkva pripisuje takratnim globoko vernim kmetom. To bi lahko veljalo tudi za zavraško cerkev, saj se je pod eno od štirih fresk nad glavnim oltarjem v zavraški cerkvi še ohranil napis »TREV«, kar bi lahko bil priimek ali hišno ime kmeta iz Zavrataca, ki je kot kmet Zavrataca vpisan v urbar loškega gospostva iz leta 1630. Iz drugih domačih zapisov pa se da ugotoviti, da je bil hišni priimek Treven pred časom tudi pri današnjem Svetliku v Potoku. Zanimivo je tudi, da je pri cerkvah v gospostvu omenjena tudi cerkev »sv. Katarine na Medvedjem Brdu pri Zavratacu« (dobesedni navedek) in naprej napisana tudi dva praznika, nedelja ob Križevem tednu in ob sv. Lovrencu.

Sl. 22. Tekst govori o Soričanih in Dovžanih, ki so bili oproščeni tlake s pripisom, da olajšava ne velja več

namen razmeroma občuten znesek v višini 20 denarjev; štirikrat manjšo vsoto so oddajali podložniki po drugih uradih kot odkupnino za tlaško opravilo trenje lanu. Pač pa gadmarskih podložnikov ta davatev ni obremenjevala; te kmete je namreč zemljiško gospostvo še nadalje nekaj časa močno vpregalo v tlako kot viničarje. Spričo upadanja vinogradništva je pa tudi viničarska dolžnost plahnela, zato so bili pa viničarji tem bolj pritegnjeni k najrazličnejšim opravilom.

Podroben vpogled v tlako dajejo podatki, ki so ohranjeni iz časa okoli 1360. Zal, zajemajo samo tri urade: koroškega, godeškega in gadmarskega.

Korošci so morali skrbeti predvsem za Zgornji stolp. Kadar je gospostvo utrdbo popravljalo, so bili Korošci dolžni v celoti kriti potrebe po kamenju, letah, deskah in šperovcih; vse to gradivo so morali sami tudi zvoziti in znositi na stolp. Z letami so oskrbovali tudi loški grad, kamor so dajali razen tega tudi mize za meso. Dalje so morali cepiti klade za vse tri loške utrdbe in za kopališče.

Tlaka podložnikov godeškega urada je obsegala predvsem vožnje. Prevažali so vino z Dolenjske in iz Italije. Vsak od njih je moral prepeljati po sv. Vidu po sedem voz slame in trave v grajski hlev, po en voz pa za gradiščana v stolpu; skupno so morali opraviti 46 voženj letno za oskrbnika. Vozili so tesarski les od Sore pri Puštalu in pesek, kadar je bilo treba graditi na loških utrdbah, grajskem hlevu in kopališču. Po potrebi so prevažali tudi vodo v grajski vodnjak. Kosili so grajski travnik v godeškem uradu, od koder so zvozili seno v grajski skedenj. Iz grajskega hleva so spravljali gnoj na grajske vrtove in njivo, ki so jo bili dolžni ograjevati. Kadar je gosposčina žgala apno za svoja poslopja, so nalagali drva v apnenico.

zw Huebm¹⁰⁰ wirdet ain k. g. am sonntag nach sant Margareten tag¹⁰⁰. — Zu sannd Lucia in Drasigosch¹⁰¹ w. zwen k. g., der erst am sonntag nach sanndt Jacobs tag¹⁰², der ander nach vnser frauen gepurt¹⁰³. — Zu Sanndt Nicolaß¹⁰⁴ w. zwen k. g., der erst an sand Pauls pekherung¹⁰⁵, der ander am sonntag nach sandt Dionisy¹⁰⁶. — Bey sand Gedraut¹⁰⁷ ist ain k. am sonntag nach sandt Vrsula tag¹⁰⁸.

Hienach uolgen die pharr vnnd zuechirchen im Seyrach¹⁰⁹, wand vnnd zu welcher zeit bey ainer ieden k. g. wirt.

Erstlich sant Merten pharrkhirchen w. drey k. g., ainer den nagsten sonntag nach osstern, den andern an sant Margrethen tag¹¹⁰, der dryt am weissen sonntag¹¹¹. — Sand Obwalds kh. zu Ledinitz¹¹² h. ain k. den andern sonntag nach vnnsers Herrn fronleichnams tag¹¹³, den andern den nagsten sonntag nach aller heyligen tag¹¹⁴. — Sannd Lienharts kh. zu Dobratsch¹¹⁵ h. ain k. am mantag nach phingsten¹¹⁶, den andern sonntag nach sandt Michels tag¹¹⁷. — Sant Johans kh. zu Gorapetzi¹¹⁸ h. ain k. an sant Johans Gots thauffers tag¹¹⁹, den andern am sonntag nach sand Gilgen tag¹²⁰. — Sand Nicolaß kh. zu Khlenowurch¹²¹ h. ain k. an sand Jorgen tag¹²², den andern nach vnser frauen gepurt¹²³. — Der¹²⁴ heylig drey khunig kh. aufm Perg¹²⁵ h. ain k. am sonntag nach Philipi vnnd Jacobi¹²⁶, den andern an vnsern frauen gepurt tag¹²⁷. — Sannd Khatherina kh.¹²⁸ h. ain k. am sonntag vor der creutz wochen¹²⁹, den andern am sonntag vor sand Laurentzen tag¹³⁰. — Sant Virichs kh. zu Sabratzi¹³¹ h. ain k. an sand Marx tag¹³², den andern an sand Virichs tag¹³³, den dritten am sonntag vor heyligen khreutz erhohung¹³⁴. — Sand Thomaß kh. zu Werbnickh¹³⁵ h. ain k. am sonntag vor phingsten¹³⁶, den andern an sannt Bartlmees tag¹³⁷. — Sannd Jacobs kh. in der Ledina¹³⁸ h. ain k. den andern sonntag nach osstern, den andern am sonntag nach vnser frauen schidung¹³⁹. — Sanndt Achatz kh. Khernitzach¹⁴⁰ h. ain k. sonntag nach gotsleichnams tag¹⁴¹, den andern am sonntag vor oder nach Bartlmees tag¹⁴². — Sant Cantzian kh. zu Breßnitz¹⁴³ h. ain k. am sonntag vor sant Johans tag¹⁴⁴, den andern am sonntag vor Simon vnd Judas¹⁴⁵.

¹⁰⁰ F. 206.

¹⁰¹ Za khirchen prazen prostor.

¹⁰² Sv. Miklauž, nad Golico v Selški dolini.

¹⁰³ 23. januarja.

¹⁰⁴ 9. oktobra.

¹⁰⁵ Cerkev v Zg. Lajšah v Selški dolini.

¹⁰⁶ Prva nedelja v postu.

¹⁰⁷ 1. novembra.

¹⁰⁸ Cerkev sv. Katarine na Medvoedjem brdu pri Zavratac.

¹⁰⁹ 4. julija.

Jacob Harrer (1500, f. 5: Jacob von Weintzuri^{146a}) 1, Mertt Loll 1, Hannss Pintter 2, Lamprecht vonn weingarten (1515, f. 5' dostavek: in Rosenpuh¹⁴⁷) 6, Vrbann Schuestar von gartten 12.

Czhenndt¹ im Lurenfeld¹⁴⁸ gulden vngrisch 40.

Czinss im thuren¹⁴⁹. — Pawrenveindt s. 60, Swaystrick s. 60, Karlin s. 60, Swager s. 60 (1500, f. 5 razen prvih dveh le še: Thoman Glasser).

Officio¹⁵⁰ Klenovreh¹⁵¹. — Prvi podatek pri podložnikih se nanaša na obseg kmetij, drugi na letni davek (jarlich steur); mimo tega je v urbarju vpisan tudi prispevek za sirnice (sbaigelt) in to od cele hube po 16 s., sicer ustrezaajo del.

Dolech¹⁵². — Margaretha, fia. Mainhart 1/4, 100; Iuri Pibak 1/4, 90; Gregor Lusnik 1/4, 80; Wlass, gener Galob 1/4, 92; Kathria, fia. Iuri Zuepoldt (1500, f. 6: Iuri Zuepoldt) 1/4, 80; Iacob¹⁵³ Kolker 1/4, 90; Marin, f. Andre 1/2, 80; Mathia Petrisch 1, 80; Gregor, f. Michel Kaletz 1, 90; Petter, gener Mainhart 1/2, 50.

Czabratzi¹⁵⁴. — Oswald, f. Paul 1, 100; Lucas Iereb¹⁵⁵ 1, 70; Thoman¹⁵⁶ Rasnosnik¹⁵⁷ (1500, f. 7: Iuri, f. Lienhart¹⁵⁸) 1, 50; Ruprecht, f. Petter 1, 80; Gregor Iereb 1, 60.

Isgori¹⁵⁹. — Andre, f. Petrisch 1, 30; Matheus Vegus 1, 60; Steffann, f. Swetatz 1, 50; Laure, f. Friczl 1, 80.

Goreni Issgori¹⁶⁰. — Crisse, f. Paul 1, 70; Valent¹⁶¹, f. Crisse (1500, f. 8: Mathia Rasnosnik) 1, 40.

¹ F. 14.

² F. 14'.

³ F. 15.

⁴ F. 15'.

⁵ Ob robu pripis suppan.

⁶ Orig.: Thonnan.

⁷ Ob robu pripis expenß.

⁸ F. 16.

⁹ F. 16'.

^{10a} Vincarje, pri Škofji Loki.

¹¹ Hribi, poleg Kamnitnika pri Škofji Loki.

¹² Lurnsko polje, pri Spittalu na Koroškem.

¹³ Stolp na gradu v Škofji Loki.

¹⁴ Hlevni vrh, pri Zireh v Poljanski dolini.

¹⁵ Dole in Potok, jugozahodno od Zirov.

¹⁶ Zavratac, zahodno od Hlevnega vrha.

^{17a} Sledeca imena iz 1500 so bila v urbar prvotno vpisana, pa so v splošnem prečrtana in nadomeščena z imeni, ki jih vsebuje urbar iz 1501.

¹⁸ Izgorje, zahodno od Hlevnega vrha.

¹⁹ Opale, jugovzhodno od Zirov.

Nemški zapis o završki cerkvi.

Zavratac je omenjen tudi v popisu kmetij v škofjeloškem gospodstvu leta 1510. Pisec piše, da je bil popis v žirovski in hlevnovrški županiji izveden dokaj izčrpno. V popisu so navedeni podatki za stalež živine v teh dveh županijah, in sicer zajema število konj, govedi, ovc in koz. Iz popisa je razvidno, da je žirovska županija imela dobro razvito konjerejo, da pa je hlevnovrška prednjačila v staležu govedi. Tukaj je navedeno, da je podložnik v Zavratacu gojil 26 glav goveje živine, od tega 6 volov, kar je bilo za takratne grunte veliko število.

Urbar loškega gospodstva iz leta 1630, katerega vsebino navaja zgodovinar dr. Franc Kos, pa vsebuje, lahko bi rekli, že novejša podatke o naših krajih – tudi Zavratacu. V tem urbarju so že natančneje popisani grunti in kajže, njih lastniki, višina davkov do loške gospode in višina bere do župnikov, cerkvnikov po farah in podružnicah.

Zavratac je tako vpisan v URBAR:

ZAVRAZ («SOVRAEZI«)

V tej vasi je pet kmetov in en kajžar (vundersatz), tu je tudi mlin in žaga. Dalje je tu podružnica, ki je posvečena sv. Ulriku. Na dan sv. Marka se praznuje cerkveno blagoslovljenje. Vsak posestnik ima svoj les in svojo pašo. Županu v račun daje vsakdo po 52 krajcarjev in en črn penez, in kar se tiče robotnine, to je

doklada za karnsko županijo, plačuje vsak po 31 kr. in 2 črna penesa.

1. JAKOB KALČIČ. Ta plačuje po 40 kr. krčmarine »Taverngeld« ter od enega mlina po 12 kr.
2. ANDREJ ŽONTA (CUNTTA). Od njegove kmetije je treba plačati na leto po 7 gld. in 17 kr.
3. IVAN SEMARIN. On plačuje vsega davka 7 gld. in 1 p.
4. NEŽA, hči Jakoba Bezovljaka.
5. LUKEŽ TREVEN. Vsega davka ima 7 gld. in 10 kr. Kmetijo je kupil od Primoža Jereba za 6000 ogrskih cekinov. Na leto poseje 5 polovic pšenice, 2 polovici ječmena, 5 polovic ajde, 6 starov ovs in ječmena skupaj, 3 polovice lanenega semena, 1 polovico boba in malo prosa. Čez zimo ima 16 govedi, 10 ovac, 7 koz in 1 konja (1 star = 80,48 l, gld. – goldinar, kr. – krajcar). Ime kajžarja v tem urbarju ni vpisano.

To so bili lastniki gruntov iz Zavrataca. Na tem mestu bom še enkrat omenil kmeta Mravljička, ki je v urbarju sicer vpisan v hlevnovrški županiji pod vas Dole in njegova kmetija skoraj meji na vas Zavratac, domačija pa še danes nosi ime po priimku gospodarja izpred skoraj 450 let. Tako je v urbarju l. 1630 vpisan pod vas Dole:

»10. Primož Mravljišek, sedaj njegov sin Jakob. Tik njegovega posestva se stikajo meje loškega, idrijskega in logaškega

gospodstva. «V vasi Dole je po vrstnem redu vpisan kot zadnji, deseti kmet. Če vzamemo dejstvo, da je bila pri Veharšah tromeja gospostev in da se vas Dole konča pod današnjimi Mravljišami, potem je to današnja kmetija, ki nosi hišno ime »Na Mravljišah«.

Zavraški sosednji kraj Potok ni posebej omenjen v urbarju leta 1500. Da bi v vasi obstajale hube, pa je v prevodu pod nemškimi tekstom, kjer so našteje hube v vasi Dole, pisec knjige v slovenščini pripisal: »Dole in Potok jugozahodno od Žirov«. Lahko bi razmišljali o možnosti, da sta bila sedanja kmeta Mravljiški in Svetlik zapisana v urbarju pod vas Dole, čeprav prebivalca Potoka. Potok je v hlevnovrški županiji omenjen leta 1780, ko naj bi ob popisu prebivalcev imel 5 hiš z 28 prebivalci, in še Zavratac iz iste razpredelnice istega leta: 12 hiš s 96 prebivalci.

V urbarju iz leta 1630 so kraji ob Zavrtaču omenjeni tudi v zapisu komisije, ki je bila sestavljena iz treh visokih gospodov loškega gospostva in višjega pisarja, ki so obhodili vzhodni del tega gospostva. Napisal bom kar dobeseden prevod iz urbarja, ki se glasi: »Od cerkve sv. Jošta je šla meja proti Žirovskemu Vrhju (na Sherauski Verch) in potem proti ravnini navzdol do znamenja (Piildt), katero je postavljeno tako, da je obrnjen jeden ogel proti cerkvi sv. Jošta, drugi proti ravnini (»pod smrekho), katera spada še pod Logatec, tretji proti Žirovskemu Vrhju, ki je lastnina polhograškega gospostva, in četrti pa proti loškemu gospostvu. Od tega znamenja se vleče meja po ravnini (»pod smrekho«), od tod pa po poti in ob potoku, ki teče med Praprotnim Brdom in Hlevnim Vrhom, (»po potu inu po potoku med Praprotnomu berdu inu med Hlevnim verchu«), od tod na Sopot (»na Sapot na shaga Plachoua«), potem poleg potoka Jakopnika do lepe jablane (»na Jacobloue potokh inu na lepa Jablano«), katera stoji nekoliko nad veliko hišo na Veharših (»Vochershi«). Pri tej jablani se stikajo meje logaške, idrijske in loške sodnije. Do tu sem sega zemljišče Primoža Mravljička, ki je že loški podložnik. Konec citata.

Še o zavraški fari. Leta 1761 je goriški škof Karel Mihael obiskal škofjeloško gospostvo in zaradi takratne velike oddaljenosti vernikov od farnih središč dal pobudo za ustanovitev nekaj vikariatov in kaplanij na področju loškega gospostva. In res je bilo že naslednje leto nekaj novoustanovljenih vikariatov na Poljanskem, kar naj bi z odobravanjem sprejelo tudi prebivalstvo. 1788. leta je bila ustanovljena kaplanija na Vrhju (»Sv. trije kralji«) in Zavratac kot podružnica žirovske župnije preimenovan v samostojno faro. Lahko pa, da so med v urbar zapisano letnico preimenovanja zavraške podružnice v faro in dejanskim začetkom zavraške fare kakšna časovna odstopanja.

Kaj bi o zgodovini Zavrtača napisali na splošno? Zahvaljujoč pisanju urbarjev takratnih oblastnikov, katerih namen je bil evidentiranje podložnikov, njihove posesti in na osnovi le-te pobiranje davkov, so se nam ohranili zgodovinski zapisi o naših prednikih in krajih. Lahko rečemo, da Zavratac z vsemi okoliškimi kraji imensko in življenjsko že dolgo obstaja, da nosita kraja Jakopnik in Sopot že dolgo svoje ime. V Zavrtaču je še

danes pet velikih kmetij, ki so se ohranile od nekdanjih prvoustanovljenih tako imenovanih »hub«, kakor je prvič zapisano v Urbarju leta 1500–1501. To so danes posestva pri Možinatu, pri Brnku, pri Rupniku, pri Matjažu in pri Slabetu. Zanje bi lahko rekli, da so začetnice obstoja vasi. Lastniki teh kmetij imajo še danes med sabo ohranjeno lepo navado, za kakršno nisem slišal nikjer v bližnji okolici in se je gotovo ohranila še iz začetka Zavrtača. »Na vaseh podeželja je še običaj, da v slučaju smrti nekoga štirje najbližji sosedje poskrbijo za pokop pokojnika.« V Zavrtaču je ohranjena navada, če umre eden od teh petih »tavelikih« kmetov, poskrbijo za pokop ostali štirje, vaščani jim rečemo »ta veliki sosedje«. To je lep običaj, ki se je ohranil še do današnjih časov.

V vasi se je ohranila v veliki meri tudi solidarnost med vaščani v obliki nudenja pomoči ob morebitnih naravnih in drugih nesrečah.

Vas se je v teh stoletjih spreminjala, njeni prebivalci trpeli ob vojnah, naravnih nesrečah, boleznih, pa gotovo doživljali vmes tudi prijetne dogodke. Nekaj hiš se je porušilo, namesto njih je zrastle precej novih, v as še danes živi, le način življenja je povsem drugačen, vsem se nekam mudi.

Hvala našim prednikom, ki so se trudili za obstoj, pridobili toliko obdelovalnih površin, zgradili lepo cerkev v vasi in ohranili vas lepo, kakršna je še dandanes.

VIRI:

Pavel Blaznik: *SREDNJEVEŠKI URBARJI ZA SLOVENIJO ŠKOFJA LOKA IN LOŠKO GOSPOSTVO*

Dr. Franc Kos: *DONESKI K ZGODOVINI ŠKOFJE LOKE IN NJENE OKOLICE*

Originale urbarjev loškega gospostva hrani delno Arhiv RS v Ljubljani, delno pa Državni arhiv in Nadškofjski arhiv v Münchnu v Nemčiji.

Janko Rupnik

KO PRELETIMO PODATKE O NAŠI ŽUPNIJI ...

Iz urbarijev škofjeloškega gospostva zremo, da je leta 1630, ali vsaj okoli tega leta, Zavratac spadal kot podružnica pod županijo Hlevni Vrh in pod župnijo Žiri. Takrat je bilo v samem Zavrtaču pet kmetov, en kajzar, en mlin in ena žaga. Pri cerkvi svetega Urha je bilo takrat blagoslavljanje s procesijo na dan svetega Marka.

Cerkev ima na zvoniku napisano letnico 1647, vendar je kot podružnica obstajala že leta 1630. Nad obokom pred prezbiterijem pa je zapisana letnica 1713, ki dokazuje, da je bila cerkev takrat obokana in poslikana. Freske, ki so bile odkrite med beljenjem leta 1976, so po mnenju strokovnjaka dr.

Emilijana Cevca iz začetka 18. stoletja, avtor je neznan.

Župnija Zavratac obstoja kot samostojna duhovnija od leta 1788. Istega leta je bil 27. novembra v tej cerkvi tudi prvi sveti krst. Do prve svetovne vojne je župnija obsegala naselja: Dole, Ravne, Podklanec, Izgorje, Črna, Potok, Zavratac. Po prvi svetovni vojni so zaradi meje med Italijo in Jugoslavijo odpadla naselja: Ravne, Podklanec, Izgorje, pridruženo pa je bilo naselje Medvedje Brdo, ki je prej spadalo pod župnijo Rovte.

Župnišče je bilo zgrajeno leta 1789, potem ko je prišel prvi krajevni kaplan Anton Grošelj. V Zavratacu je bil do decembra 1794. Za njim so se zvrstili še naslednji duhovniki:

Bartolomej Proj, od 1795 do 1801,
 Bartl Božič, od 1802 do 1804,
 Štefan Terpin, od 1804 do 1808,
 Karel Žerovic, od 1809 do 1812,
 Simon Hladnik, od 1814 do 1817,
 Andrej Kodermac, od 1818 do 1824,
 Jakob Dežman, od 1824 do 1834,
 Štefan Kobau, od 1834 do 1845,
 Johan Zavrl, od 1845 do 1849,
 Janez Habe, od 1849 do 1864,
 Janez Pivk, od 1864 do 1884,
 Jakob Ferjančič, od 1885 do 1914,
 Ivan Miklavčič, od 1914 do 1948. On je tu pokopan kot »učitelj in oče Zavrataca«.

Franc Govekar, od 1949 do 1955,
 Mirko Žakelj, od 1955 do 1961,
 Ljubo Marc iz Godoviča upravljal župnijo od 1961 do 1962,
 Anton Lazar, od 1962 do 1972,
 Bogdan Berce, od 1972 do 1978,
 Ivan Kobal, od 1978 do 1991,
 Danilo Kobal, od 1991 do 2003 soupravljal župnijo poleg Gor,
 Bogdan Berce, od leta 2003 zopet med nami, tokrat soupravlja župnijo poleg Godoviča.

Župnija Zavratac je dala Cerkvi in s tem božjemu ljudstvu pet duhovnikov: iz Dolov je bil okoli leta 1867 duhovnik Lovro Gantar, ki je umrl kot dekan na Vrhniki, ni pa navedeno, da bi imel novo mašo v Zavratacu. Janez Albreht iz Zakolka je pel novo mašo leta 1970, Janez Kržišnik z Medvedjega Brda leta 1975, njegov brat Lojze Kržišnik in Evgen Gantar iz Zavrataca pa sta novo mašo zapela skupaj leta 1984.

**Po zapiskih pokojnega župnika Ivana Kobala,
 Bernarda Kogovšek**

Lastovica

Lastovica, ptica mala,
 spet si se iz daljnjih krajev vrnila,
 kamor si se jeseni oddaljila,
 zdaj si nam pomlad oznanila.

Svoje gnezdo staro pridno popraviš,
 nosiš blato, bilke in vse, kar rabiš,
 pridna in delavna si,
 dobra mati, ki za svoj rod skrbi.

Vsako jutro mi pred oknom
 budnico zažvrgoliš,
 dobro jutro razigrana
 mi veselo zaželiš.

Ko pred zimo se boš
 v tople kraje spet vrnila,
 naše mrzle kraje zapustila,
 v daljnih krajih veselje delila.

Lastovica mala, posodi mi krila,
 da s tabo v tople kraje poletela bom,
 da bom tudi jaz Ameriko odkrila
 in videla, kako velik je ta svet.

Olga Vehar

INTEGRACIJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Integracija otrok s posebnimi potrebami je novost v šolskem sistemu. Temelji na vključevanju »drugačnih« otrok v redne programe izobraževanja. Pojavila se je zaradi sprememb v miselnosti ljudi in zaradi želje po drugačnem pogledu na osebe s posebnimi potrebami. Miselnost ljudi pa se spreminja zelo počasi, zato je pri mnogih naletela na neodobravanje in zaskrbljenost. Med te ljudi sodijo tudi nekateri starši »normalnih« otrok, ki se bojijo, da bodo njihovi otroci zaradi otrok s posebnimi potrebami v redni osnovni šoli prikrajšani.

Naziv »otroci s posebnimi potrebami« zajema tisti del populacije, ki ima motnje v razvoju, zaradi katerih potrebujejo različne oblike pomoči in prilagoditve (Opara 2000, str. 29). Opredeljeni so z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP).

Ko govorimo o integraciji, moramo biti pozorni tudi na posledice, ki jih le-ta prinese. Te so pozitivne, ob neobravnovanju vsakega otroka posebej in posploševanju pa se lahko pojavijo tudi negativne. Predvsem kadar govorimo o neekvivalentni simbolni menjavi, ki velja za negativno posledico, je potrebno biti pozoren na otroka, da ugotovimo, kakšne so njegove želje, sposobnosti, volja in cilj. Po vsem tem se lahko spremeni tudi v pozitivno.

Pri integraciji otrok s posebnimi potrebami v redne šole imajo zelo veliko vlogo učitelji. S prizadevanjem in vztrajnostjo jo lahko dobro opravijo. Iz različnih vzrokov pa je lahko njihova vloga v integraciji slabo opravljena.

Predstavila bom svoj pogled na integracijo, prednosti in pomanjkljivosti le-te, na strah staršev »zdravih« otrok, ko razmišljajo, da bi imel njihov otrok sošolca, ki bi imel posebne potrebe, in nazadnje še na vlogo učitelja, ki jo ima pri integraciji otrok s posebnimi potrebami.

KAM NAJ GREDO OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI?

Starši zdravih in normalno razvitih otrok so zaskrbljeni, da bi bili njihovi otroci zaradi otrok s posebnimi problemi prikrajšani in oškodovani, država pa okleva zaradi odporov šol in šol s prilagojenim programom, zaradi različnih konceptualnih rešitev, ki jih ponuja stroka, pa tudi zaradi denarja, ki bi ga bilo treba nameniti za to, da bi ustvarili pogoje za sodobnejše obravnavanje in drugačen položaj oseb s posebnimi potrebami v šoli (Skalar 1999, str. 122).

Velikokrat se sprašujem, kaj pomeni pridevnik normalen. Priden, lepo oblečen, čist, prijazen, olikan, pameten ...? Kdo si je to izmislil? Verjetno »normalni« ljudje. Če pa kdo ne ustreza vsem merilom, ga družba izobči. Starši zdravih otrok so zaskrbljeni, ker si mislijo, da bodo njihovi otroci prikrajšani. Po mojem mnenju to ne drži, saj se bodo njihovi otroci veliko naučili od

otrok s posebnimi potrebami in obratno. Vsekakor pa je res, da se bodo morali njihovi otroci malce prilagajati, kar pa ni nič narobe in skrb vzbujajoče. Ne pomislijo na dejstvo, da je treba že in predvsem otroke učiti strpnosti do »drugačnih«. Strinjam se, da so lahko zaskrbljeni, kako bo učiteljica zmoгла v razredu vse to usklajevati, saj je normativ 25 učencev verjetno previsok če je v razredu en otrok s posebnimi potrebami (Sraka 1999, str. 31).

Država nima denarja, da bi ustrezno opremila redne osnovne šole, ni denarja za prilagojene programe, starši bi bili najbolj veseli, če v razredu njihovega otroka ne bi bilo otroka s posebnimi potrebami. Ob tem se mi postavi vprašanje, kam naj gredo ti otroci. Vsi so jim naklonjeni le na papirju, ko pa je čas, da se zanje kaj naredi, ni nikjer pogumneža. Starše, ki so bili še malo prej tako zelo tolerantni, kar naenkrat začne skrbeti, da bodo njihovi otroci oškodovani. Država (Kdo pa sestavlja državo?) pa nima denarja. Menim, da dokler je človek zdrav in seveda »normalen«, je vse v najlepšem redu, ko pa se pojavi bolezen ali poškodba, je tak človek vsem v breme. Žalostno.

Družba se boji oseb s posebnimi potrebami, izgovarjajo se, da ne vedo, kako naj z njimi ravnajo, kako naj se obnašajo v njihovi prisotnosti. Potrebno se jim je prepustiti, sami nas bodo najboljše vodili. Po mojem mnenju smo vsi na svetu potrebni in nujni, tudi ljudje s posebnimi potrebami. Časopisi so polni člankov o enakopravnosti vseh ljudi, vendar jaz mislim, da to ne pomeni, da naj opravljajo vsi ljudje vsa dela in da naj vsi ljudje odigrajo vse družbene vloge. Pomembno se je zavedati, da nismo vsi za vse, tako kot niso za vse osebe s posebnimi potrebami. Naša družba potrebuje ljudi, ki bi se tega zavedali, in potem ne bi bilo težav. Invalidi bi opravljali dela, kjer bi lahko sedeli, gluhi in naglušni dela, kjer ni pomemben sluh, slepi in slabovidni dela, kjer ni pomemben vid, nadarjeni bi opravljali stvari, kjer bi uporabljali svojo inteligentnost. Če bi na tak način delovala država, se ne bi nihče čutil zapostavljenega.

SIMBOLNA RAVEN INTEGRACIJE

Na simbolni ravni smo proti logiki integracije invalidnih ljudi v domnevno normalno družbeno okolje, ker integrirati pomeni spregledati dejstvo o neekvivalentnosti simbolne menjave, kar pomeni, da je integracija, ki jo v teh krajih zlasti pedagogji, psihologi, teologi in branjevke sicer vneto zagovarjajo, čeprav je vsaj kakšnih trideset let za časom, proces, ki preprosto prezre spoznanje, da strukturne ovire, pred katerimi se srečujejo hendikepirani ljudje, niso posledica zgodovinskih in drugih okoliščin, ampak so strukturne, tj. neodpravljive in večne (Rutar 1997, str. 35).

Integracija otrok s posebnimi potrebami v redno osnovno šolo je velik korak. Z vidika spreminjanja šolstva je to tudi velik poseg v šolski sistem, pri katerem ne gre le za spreminjanje in dopolnjevanje šolskega sistema, ampak za popolnoma novo stvar, ki se bo morala šele uveljaviti.

Simbolno menjavo je zelo težko oceniti, ker nimamo inštrumenta, da bi izmerili, koliko je nekdo dal in koliko je dobil. Velikokrat se nam samo zdi, da smo več dali, kot dobili. Moje

mnenje je, da pri osebah s posebnimi potrebami drži, da se morajo velikokrat oni bolj prilagajati dominantni družbi »normalnih« ljudi kot obratno, drugače se ne bi večina invalidov pritoževala, da država naredi premalo zanje. S tega stališča je simbolna menjava res neekvivalentna. Že če samo pogledamo okrog sebe, vidimo, koliko je samo fizičnih ovir, ki jih morajo invalidi premagati. Veliko pa je še drugih, socialnih, emocionalnih ovir. Kljub temu menim, da se da ovire odstraniti in niso neodpravljljive. Ne smemo postati pasivni opazovalci okolice, ampak moramo k problemom integracije otrok s posebnimi potrebami pristopati aktivno. Ne smemo se predajati miselnosti, da tako pač je, ampak moramo začeti spreminjati.

Kadar gre za veliko neekvivalentnost simbolne menjave, tj. prehudo motnjo v telesnem in duševnem razvoju oseb, integracija ni uspešna. Otrok se mora kar naprej prilagajati, s časom tega ne zmore več, posledično ne dosega uspeha in zato lahko začne dvomiti vase, postane nesrečen, depresiven. Takemu otroku bo izredno težko v rednih programih izobraževanja. Veliko bolje se bo počutil v prilagojenih programih, kjer bo imel možnost biti uspešen.

Veliko je otrok s posebnimi potrebami, ki so že od rojstva zaznamovani s hendikepiranostjo. Po mojem mnenju ti otroci tako kot vsi težijo k miselnosti sodobnega sveta, tj. popolnosti. Ko jih damo v posebne zavode, jim že v sami kali uničimo njihovo željo, ki je želja vseh ljudi. Ne damo jim niti možnosti, da poskusijo. Prav je, da ima vsak človek možnost, da se izkaže, da se dokaže. To popolnost oziroma »normalnost« lahko dokažeš, če se družiš z »normalnimi« ljudmi. Mislim, da bi šele po večkratnem neuspehu integracije morali misliti na segregacijo in je ne bi smeli posploševati kar na vse osebe s posebnimi potrebami.

(NE)PRIPRAVLJENOST UČITELJEV NA INTEGRACIJO

Večina učiteljev, ki niso pripravljene poučevati v integriranem razredu, navaja kot razlog za tako odločitev predvsem premajhno strokovno usposobljenost za to delo in meni, da ti otroci potrebujejo specializirane strokovnjake (Sraka 1999, str. 31). (Vprašalnik je izpolnjevalo 33 učiteljev, 7 jih je odgovorilo, da niso pripravljene poučevati telesno hendikepiranega otroka.)

Integracija otrok s posebnimi potrebami v redne osnovne šole bo uspešna, če bo prisotna volja otroka in njegovega učitelja. Učitelj mora biti pozoren na otroka s posebnimi potrebami. Ni prav, da ga obravnava kot posebnega otroka, ker se bo počutil manjvrednega kot ostali njegovi sošolci. Kljub temu se ne sme čutiti zapostavljenega. Menim, da mora biti učitelj pri vključevanju še posebej pozoren na socialno integracijo otrok s posebnimi potrebami, saj lahko drugače hitro postanejo izključeni s strani sošolcev.

Strinjam se, da otrok s posebnimi potrebami potrebuje specializirane strokovnjake. Veliko teh otrok je že obravnavanih s strani medicinskega diskurza, zagotoviti jim moramo še primerno pedagoško obravnavo. Če upoštevamo pedagoški diskurz, je moje mnenje, da imajo profesorji razrednega pouka

dovolj didaktičnega znanja in znanja, kako poučevati vse učence. Pri tem imam v mislih otroke s stopnjo oškodovanosti, ki ni prehuda, da bi takega učenca preveč ovirala pri šolskem delu (Sraka, str. 31). Učitelj mora verjeti v svoje sposobnosti, predvsem pa je pomembno, da ima pozitiven odnos do otrok s posebnimi potrebami. Menim, da bi učitelj moral vsaj poskusiti delati s takimi otroki in ne kar takoj obupati. Žalostno je, da je otrok že tako in tako zaznamovan s svojo drugačnostjo, potem pa še pri svojem učitelju čuti, da mu je v nadlogo.

Odgovor učiteljev, da so premalo strokovno usposobljeni, se mi zdi zelo površinski. Strinjam se, da se lahko nekateri učitelji ne čutijo dovolj kompatibilni, vendar to ni opravičilo, da niso pripravljene poučevati v integriranem razredu. Velika naloga oziroma kar dolžnost razrednega učitelja je zmožnost velike prilagodljivosti učencem in situacijam, ki nastanejo v razredu. Zato menim, da razlog, da je učitelj premalo strokovno usposobljen, ni na mestu. Mislim, da si nekateri s tem razlogom le operejo roke in si mislijo, da so naredili vse, kar je v njihovi moči. Učitelj mora biti pripravljen na nenehno izobraževanje in izpopolnjevanje.

Tudi v današnjem času je še vedno prisotno nerazumevanje drugačnosti segnosti in segregiranje v posebne zavode. Le počasi prihaja do sprememb v miselnosti ljudi in odnosu do drugačnosti. Postavlja se vprašanje: Kdaj se bomo znebili teh predsodkov in sami zadihali drugačno življenje, hkrati pa bomo s tem dali možnost boljšega življenja tudi osebam s posebnimi potrebami? To vprašanje pa ostaja zaenkrat še odprto.

SEZNAM LITERATURE

- *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v R Sloveniji.* (1995). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- *Izobraževanje otrok z motnjami v razvoju.* (1994). V: *Vzgoja in izobraževanje danes – za danes in jutri* (zbornik), (ured. Kožuh, B.). Portorož: ZDPDS.
- *Opara, B. (2000). Kako v Sloveniji uresničujemo spremembe v koncepciji vzgoje in izobraževanja oseb s posebnimi potrebami.* V: *Defektologija slovenica*, letnik 8, št. 3, str. 29–43.
- *Peček, M. (1992). Integracija, le drugo ime za posebno izobraževanje?* V: *Kaj hočemo in kaj zmoremo* (zbornik). Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 206–211.
- *Peček, M. in Lesar, I. (2006). Pravičnost slovenske šole: mit ali realnost.* Ljubljana: Sophia, str. 9–41, 42–45, 95–114.
- *Rutar, D. (1997). Za hendikep in proti integraciji invalidov.* V: *Didakta*, št. 34/35, str. 35–40.
- *Schmidt, M. (1999). Segregacija – integracija.* V: *Sodobna pedagogika (SP)*, let. 50, št. 1, str. 138–153.
- *Skalar, V. (1999). Kje smo in kam smo se namenili?* V: *PET: revija za ljudi s posebnimi potrebami*, let. 10, št. 48, str. 4–9.
- *Skalar, V. (1999). Osebe s posebnimi potrebami – konceptualne iztočnice.* V: *SP*, let. 50, št. 1, str. 120–137.
- *Sraka, D. (1999). Stališča učiteljev do integracije otrok s posebnimi potrebami v osnovno šolo.* V: *Šolsko svetovalno delo*, št. 1, str. 27–32.
- *Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami.* Uradni list R Slovenije, št. 54/00, 118/06.
- <http://www-varuh.rs.si>

Darja Kogovšek

PODRUŽNICA ZAVRATEC PREJELA 1000 KNJIG

Vsako šolsko leto je nekaj posebnega, tole zadnje pa si bomo gotovo še posebej zapomnili, saj smo v šolskem letu 2008/09 prejeli v dar okrog 1000 knjig za našo šolsko knjižnico.

Ta zgodba s fantastičnim koncem se je pričela v mesecu oktobru, ko smo na podružnici gostili gospo Mileno Miklavčič. Predstavila nam je svoje zgodbe z Zakajčkove ulice in učence navdušila za branje, kot se spodobi za začetek bralne značke. Obenem ji je padlo v oči, da premoremo precej bomo knjižnico, kateri se le redko pridruži kakšna nova knjiga, vsekakor pa premalo, da bi lahko potešile bralno lakoto učencev.

Tako smo kakšen mesec kasneje prejeli klic, da nas bo v naslednjih dneh obiskala Milena Miklavčič s snemalcem. Res je prišla 22. januarja 2009 s kamermanom, ta pa z reflektorji, da so se nam naše luči na stropu zazdele kot medle vžigalice. Ko pa so se reflektorji zazrli vate, si začutil afriško sonce. Na dolgo in široko smo tisto dopoldne govorili o naši šoli, kako nam je lepo, čeprav kakšno stvar pogrešamo, pa seveda o knjižnici in knjigah. Iz tega dopoldneva je iz srca Milene Miklavčič prišel kratek in simpatičen prispevek za oddajo Pomagajmo si, ki smo si ga lahko ogledali v mesecu februarju. V njem je avtorica nagovorila gledalce, naj tiste knjige, ki so jih že prerasli in jim bolj ko ne delajo napoto, koristno porabijo in podarijo naši podružnični šoli.

Podoben članek z nagovorom zbiranja knjig za našo podružnico je bil objavljen tudi v Loškem utripu, občinskem listu Škofje Loke, povabilo pa ste lahko zasledili tudi na internetnih straneh v blogu Milene Miklavčič. Z njo sva se tudi v februarju napotili v Poljansko dolino na obisk na OŠ Poljane, ki nam je pod okriljem pomočnice ravnateljice ga. Metke Debeljak že zbrala knjige. K zbiranju so pristopili praktično vsi učenci in učitelji in nam v tednu, ko Slovenci praznujemo svoj kulturni praznik, pod geslom »Bodimo kulturni in podarimo knjigo« pripravili pravcato presenečenje in nam izročili 300 knjig. Ostala sem brez besed, tisti hvala niti približno ni bil primeren za vse tisto, kar je vrelo v meni. Ko sem knjige pripeljala na našo šolo, niti športna vzgoja ni bila več zanimiva. Otroci so kar v kratkih hlačah in majicah knjige v škatlah odnašali v razred, posedli kar po tleh in se zabubili vanje.

V mesecu marcu nas je obiskal tudi novinar Vladimir Jerman z željo, da tudi Slovenske novice pristopijo k tej akciji. Tako je bil v imenovanem časopisu objavljen članek, vsebinsko sicer nedosleden, namen pa je dosegel; nanj so se odzvali bralci širom po Sloveniji.

Kmalu po oddaji ter nato po članku v Slovenskih novicah so na našo šolo začeli prihajati težki paketi. Teža knjig kar nanese. Odpirali smo enega za drugim in jemali iz njih knjige kar z neko spoštljivostjo, kot da jih prejemo iz rok darovalcev. V mislih smo si predstavljali gospo Betko iz Velenja, pa gospoda Toneta

Vesetje otrok ob prejetih knjigah. Foto Nataša Pintar

iz Novega mesta ..., vsakega posebej izmed mnogih darovalcev. Za nekaj jih niti ne vemo, ker so želeli ostati neimenovani, ker so to naredili zase, za svojo dušo. Gospod Jože iz Velenja pa nam je poslal slike živali.

Novi val nas je dosegel ob dnevu knjige ob koncu aprila. Iz dveh velikih paketov so se nam zasmejale knjige iz knjižnice Tržič, še bolj nasmejani pa sta stopili skozi vrata učiteljici Mojca in Betka iz OŠ Žiri. Ne boste verjeli, tudi nam se je nasmejala ob pogledu na 200 novih knjig.

Tisto, na kar niti v sanjah nismo pomislili, je postalo resnično. Naša podružnica je dobila knjižnico. Pa to ne kakršno koli, temveč knjižnico, ki je nastala izključno z darovi. Vsaka knjiga je kot živa, je odsev nekoga, ki ga je naša želja nagovorila. Vsako darežljivo ročico ali roko bi radi močno stresli in osebno rekli hvala, pa to žal ni mogoče, saj bi morali na turnejo po Sloveniji. Bomo pa najbližjim tudi mi podarili nekaj svojega – igrice, ki jo bomo zaigrali. Tudi igrica govori o dobroti in nosi naslov Kdo je napravil Vidku srajčico. Predstavili jo bomo učencem OŠ Poljane, OŠ Žiri in POŠ Godovič, navdušili najmlajše v vrtcu Žiri in Godovič ter starejše občane iz Črnege Vrha.

Tako se nam šolsko leto dejavno izteka. Knjižnica bo na novih policah in novi opremljena z naslednjim šolskim letom po izjemni zaslugi ga. Milene Miklavčič, mame projekta. Ta ženska gore premika, bi lahko rekli. Hvalissimo.

Učiteljica Mojca Miklavčič iz Žirov s podarjenimi knjigami. Foto Nataša Pintar

Zahvala tudi vsem, ki ste na kakršen koli način pomagali zbrati okrog 1000 knjig za našo knjižnico. Za nami stoji tudi naša matična šola Idrija, ki nam je s prevozom omogočila obiskati najbližje darovalce in nam za novo knjižnico obljublja novo opremo.

Učenci in učiteljici POŠ Zavratac

“UČENEC ZA UČENCA”

Na naši šoli deluje dobrodelni projekt “UČENEC ZA UČENCA”. Ustanovili smo ga v šolskem letu 2005/2006. Takrat smo se vključili v ta projekt z namenom zbiranja sredstev za izgradnjo šole za 50 sirot v Tibetu. K tej odločitvi nas je spodbudil obisk gospoda Matjaža Trontlja, avtorja knjižice z naslovom “KRALJ SVETA”. Na zanimiv način nam je predstavil težko življenje sirot v Tibetu. Učenci in učitelji smo se odločili, da bomozbirali prostovoljne prispevke in denar namenili tem sirotam. Ker je ta dobrodelna dejavnost dobro zaživela, so naši učenci v naslednjem šolskem letu izbrali geslo te dobrodelne dejavnosti, in sicer: “UČENEC ZA UČENCA”. Nekaj denarja smo zopet namenili izgradnji šole v Tibetu, nekaj pa pomoči potrebnim učencem naše šole. In kako smo zbrali denar? V oktobru tega šol. leta je 7. C pridno nabiral kostanj po okoliških gozdovih in ga prodajal, košarkarji so organizirali tekme in namesto vstopnine zbirali prostovoljne prispevke, 9. razredi so organizirali novoletni ples in celoten izkupiček darovali v dobrodelni sklad. Ob koncu šolskega leta pa je sledila še dobrodelna prireditev.

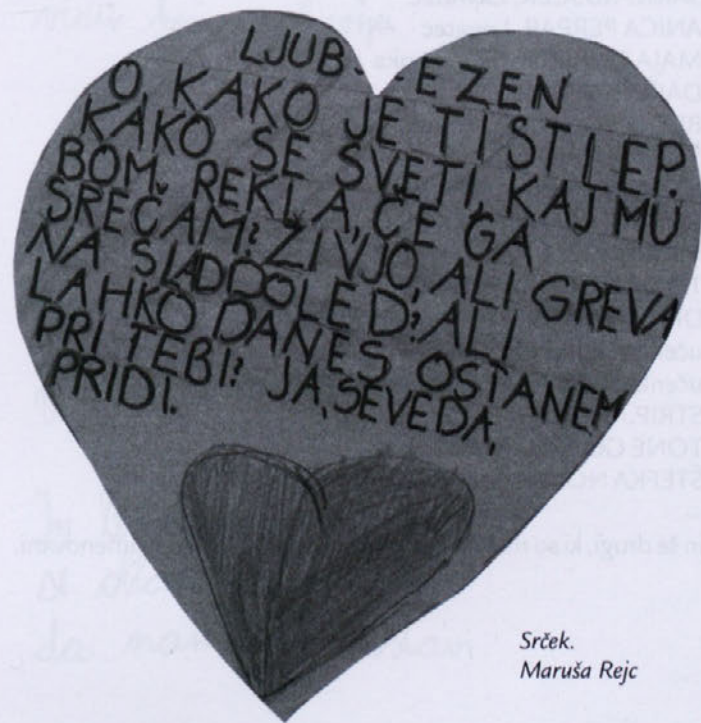
V šolskem letu 2007/2008 pa tudi nismo ostali ravnodušni. Videli smo posnetke poplavljenih železnikov, uničenih domov, objokanih obrazov ... V ta namen smo zbrali prostovoljne prispevke in sredi decembra obiskali dve družini ter jima izročili denar. Priredili smo tudi novoletno dobrodelno prireditev, na kateri smo zbirali prostovoljne prispevke.

V tem šolskem letu smo jeseni namenili denarno pomoč učencem naše šole. V mesecu marcu smo organizirali dobrodelno prireditev z naslovom “V POMLAD S PESMIJO IN PLESOM”, na kateri so sodelovali prav vsi učenci naše šole. Predstavili so se s petjem ljudskih pesmi in z ljudskimi plesi. Prireditev smo obogatili s prodajo ročnih izdelkov na stojnicah in z zbiranjem prostovoljnih prispevkov.

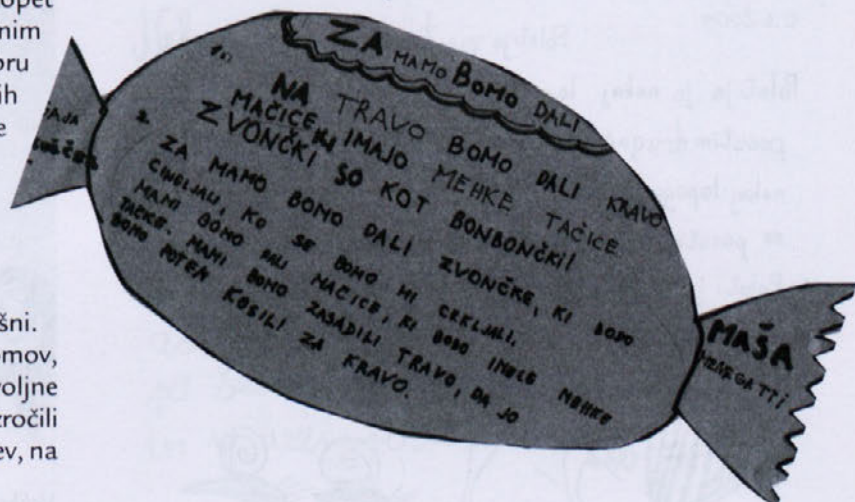
Vključili smo se tudi v akcijo “ZBIRANJA SLIKANIC IN KNJIG Z VELIKO SLIKAMI IN VELIKIMI TISKANIMI ČRKAMI” za OŠ Zavratac. Zbrali smo 200 knjig. Pred prvomajskimi prazniki sva s sodelavko Betko Pišlar obiskali šolo in jim knjige izročili.

In še za zaključek letošnjega šolskega leta: določeno vsoto finančne pomoči bomo nakazali človekoljubnemu skladu “KLIC V SILI” za 7-člansko družino, ki živi v nemogočih razmerah. Jeseni pa bomo nadaljevali z našim delom.

Mojca Miklavčič, OŠ Žiri

Srček.
Maruša Rejc

SEZNAM DAROVALCEV

OŠ Poljane
 OŠ Žiri
 OŠ Artiče
 OŠ Brinje, Grosuplje
 OŠ Brezovica
 POŠ Notranje Gorice
 četrtošolci OŠ Negova
 knjižnica dr. Toneta Pretnarja, Tržič
 Valvasorjeva knjižnica, Krško
 Založba Miš, Dob pri Ljubljani
 Galerija 2, Vrhnika
 Dom starejših občanov, Črni Vrh nad Idrijo

MATEJA LAZAR, Zavratac
 DORA MALI, Zavratac
 SAMO KUŠČER, Zavratac
 ANICA PERPAR, Logatec
 MAJA OGRIZEK, Škofja Loka
 DARINKA EGART, Selca
 BETKA POGAČAR, Krško
 ŠTEFAN HAJDINJAK, Rogaševci
 JOŽICA SOMRAK, Grosuplje
 ROMAN IN TAMARA KOŠIR, Rovte
 MARIJA CIZEJ, Polzela
 TOMINŠEK MAKS, Griže
 DRUŽINA GOVEKAR, Jelični Vrh
 učenka DEJA PRELOVEC, Idrija
 učenka BARBARA BUDISAVLJEVIČ, Šentvid pri Stični
 STRIP.ART.NICA BUCH, Ljubljana
 TONE GOŠNIK, Novo mesto
 ŠTEFKA NOVAK, Miklavž pri Ormožu

in še drugi, ki so nam knjige podarili in želeli ostati neimenovani.

12.6.2009

Poletje

Poletje je nekaj lepega ko si je sonce in takrat se počutim drugače. Lepo je ko gneš na monje in seti nekaj lepega pripeti. In ko spiš v drugi postelji. Takrat se počutiš čisto drugače, in to je tako drugače, drugače. Poletje je tako lepo!

MARUŠA REJO

LJUBEZEN

Zajček Bine je našel punco.
 Bila je zajklja.

Bine je vprašal:
 Kako ti je ime?
 Meni je ime Tina.

Zaljubila sta se na prvi
 pogled. Po tem sta šla
 na poroko.

VELIKA LJUBEZEN

NEKOČ JE ŽIVEL TIGER, KI JE BIL
 ZALJUBLJEN V TIGRICO. HOTEL JI JE
 POKAZATI, KAKO DOBER LOVEC JE.
 TIGRICA PA TEGA NI OPAZILA,
 MISLILA JE DA MU NI MAR ZANJO.
 TIGER PA, DA GA NE MARA.
 VSAK DAN SE JE ŠEL TIGER GLEDAT
 V JEZERO. MAENKRAT PA SE JE V JEZERU
 PRIKAZALA TIGRICA. TIGER SE JE OZRL
 NAZAJ IN ZAGLEDAL TIGRICO. TIGRICA PA JE
 REKLA: RADA TE IMAM. TIGER PA JE REKEL:
 JAZT TUDI IN STA SE OBLELA. ČEZ 1
 TEDEN STA ŽE IMELA PRISRČNE
 MLADIČKE.

Velika Ljubezen. Larisa Bogataj

KRAVA

sljuz
Menegatti

Ker imali smo kravo
pokosili smo travo.

Dali smo jo v tisti hlev
ki je bil bel.

Nekoč pa tista krava debela
zbolela.

Ča pravilo so dali. Kaj?
Milo sveta.

MORJE

12.6.09

1. Morje nas čaka
sol že namaka
premalo je vroče
za morje poskojče.

2. Zdaj, ko je poletje
se bo začelo petje
spravili bomo kotalke
in poiskali kopalke.

Andraž Menegatti 4.r.

12.6.2009

Počitnice

Kako je to lepo
ko nas v soljo dolgo več ne bo!

Zdaj lahko dolgo spiš
in pred televizijo sediš.

Ko pa greš na morje
ah dan čestitaj

ko pa se svezesi
vidiš krasno obzorje.

Sandra Bogataj 2.r

PO NEVIHTI

Pletje je vroče,
včasih pekoče.

In le redko kdaj
se oblček ustavi,
da nam dež dostavi.

Nebo je nevihtno
in v hiško je brijtno
oditi takej.

Končno konical, se je dež,
zdaj pa le brz
po skorenjčke stecimo
in v luži poskočimo.

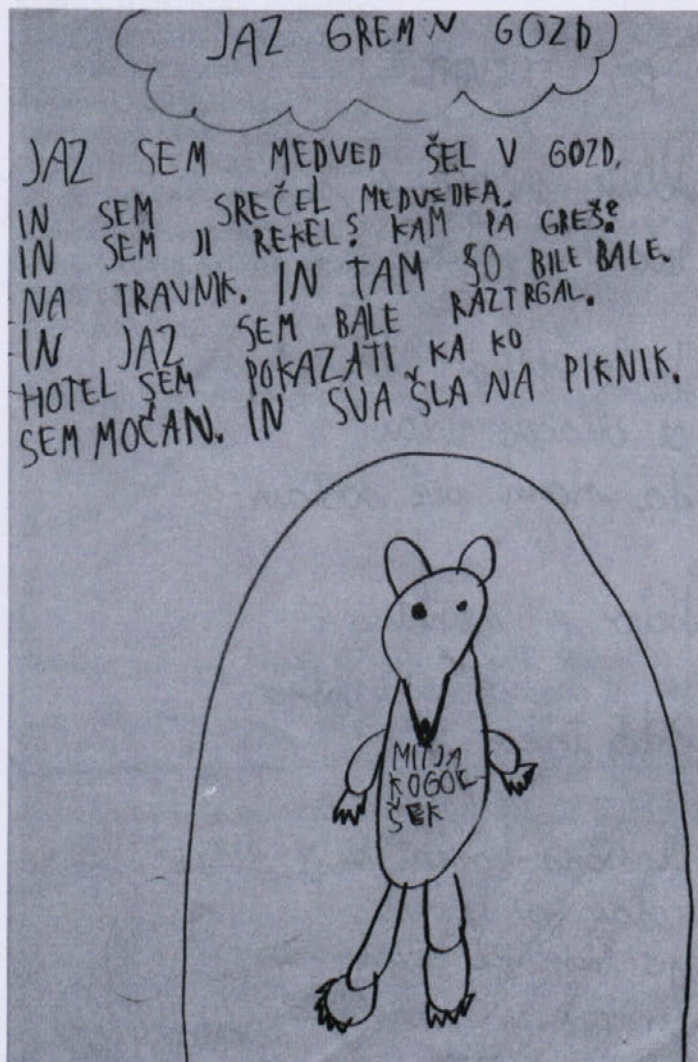
KARMEN 4r

PO ČEM SI BOM ZAPOMNIL/-A TO ŠOLSKO LETO

Izteka se mi zadnje šolsko leto v Zavrtaču. Tu sem obiskovala že prvi, drugi, tretji in sedaj četrti razred. To je gotovo najboljša šola. To šolsko leto je bilo najboljšo. Najbolj si ga bom zapomnila po prejetih knjigah, sošolcih in učiteljicah ter Darji, ki je prihajala ob petkih.

Letos smo dobili veliko novih knjig. Ko je prišla na obisk Milena Miklavčič, je rekla, da nas bo prišla posnet s kamero in da bomo v oddaji Pomagajmo si. Preko te oddaje smo dobili veliko knjig. Kasneje smo bili še v Slovenskih novicah. Tudi tu smo dobili veliko knjig. Knjige smo dobili v Poljanah (okrog 300), Žireh (200), v tržiški knjižnici in domu za starejše vaščane iz Črnega Vrha ter še od mnogih posameznikov. To leto si bo zapomnil tudi poštar, saj je v šolo prinesel veliko paketov knjig. Nekatere bomo obiskali z igrico Kdo je napravil Vidku srajčico. Radovedna odhajam v Rovte. Nasvidenje.

Karmen Bogataj, 4. r.

Je še zadnji mesec šole v Zavrtaču. To leto se je končalo zelo hitro, kmalu pa bom pristal v šoli Rovte.

Zavrtač si bom zapomnil po sošolcih, po novih knjigah in seveda po dobri malici, saj je tu najboljša malica. Bratje in sestre, ki so že v šoli Rovte, so mi povedali, da v Rovtah ni dobra malica. Zavraško šolo pa si bom zapomnil tudi po dobrih igricah, ki smo jih zaigrali, najbolj mi je bila vseč Do tiste stezice.

Imeli smo nekaj kulturnih dni. Začetek Bevkove bralne značke, ki je bil v oktobru, je bil za nas zelo pomemben. Najboljši naravoslovni dan je bil Grajski dan, ki je bil v maju. Tehniški dan je bil najboljši, ko smo pekli sirovke, bilo je v marcu. Najbolj zanimiv športni dan je bil pohod na Goropeke in sankanje. Konec junija pa bomo v šoli tudi prespali.

Zelo težko odhajamo v šolo Rovte. Adijo.

Andraž Menegatti, 4. r.

To šolsko leto si bom zapomnil po zabavnih izletih in zato, ker je tako hitro minilo.

Začenjajo se zadnji šolski dnevi šolskega leta, potem bom odšel v osnovno šolo Rovte. Zavrtač si bom zapomnil po učiteljici Nataši, učiteljici Tanji in seveda Darji, ki je prihajala vsak petek na prakso. Zahvalil se bom tudi hišniku Mitju in Angelci, ki je pripravljala najboljšo malico.

V teh štirih letih so mi bile zelo vseč igrice, ki smo jih igrali: Do tiste stezice, Vila Malina, Pika Nogavička, Mojca Pokrajculja in Kdo je napravil Vidku srajčico. Zelo težko zapuščam to šolo.

Aljaž Menegatti, 4. r.

MEDENA PITA

Sestavine:

- 2 jajci
- 5 dag masla ali margarine
- 10 dag medu
- 20 dag mletega sladkorja
- 60 dag moke
- 1 pecilni prašek

Nadev:

- 7,5 dcl mleka
- 5 žlic belega zdroba
- 15 dag masla
- 25 dag mletega sladkorja

Čokoladni preliv:

- 15 dag čokolade
- 15 dag masla
- 2 žlici mleka
- 1 žlica sladkorja

Za testo zgnetemo vse sestavine skupaj, nato pa ga razdelimo na tri dele. Vsak del razvaljamo na peki papir v velikosti pekača in ga spečemo na zlato rumeno barvo.

Medtem pripravimo nadev. V mleku skuhamo beli zdrob, pustimo, da zavre, nato odstavimo z ognja, dodamo margarino in sladkor.

Nato na pekač položimo prvo plast biskvita, nanj polijemo polovica nadeva, nato položimo drugo plast biskvita, zopet prelijemo nadev in nato še tretjo plast biskvita.

Na koncu čez prelijemo čokoladni preliv in pustimo stati dan ali še boljše dva. Nato sladico razrežemo na poljubno velike kocke in postrežemo.

Pa dober tek.

Mateja Lazar

RECEPT BREZ IMENA

Sestavine za biskvit:

- 4 jajca
- 20 dag sladkorja
- 25 dag moke
- 2 žlici kakava
- 1 vanilin sladkor
- 1 pecilni prašek
- 1 dcl olja
- 1 dcl radenske

Štiri rumenjake ločimo od beljakov in jih posebej stepamo. Rumenjacom dodamo sladkor in še vanilnega ter penasto vmešamo. Dodamo olje, radensko, moko pomešano s pecilnim praškom, ter kakav in zmešamo. Na kocu naredimo še sneg iz beljakov, nato pa vse skupaj z žlico dobro premešamo in damo peči.

Sestavine za poliv:

- 10 dag sladkorja
- 1/2 dcl ruma
- 1,5 dcl mleka

Vse skupaj dobro segrejemo, nato pa z ohlajenim polivom polijemo ohlajeno pecivo.

Sestavine za namaz:

- 2 dcl kisle smetane
- 10 dag kokosove moke
- 10 dag sladkorja v prahu

Vse skupaj zmešamo. Namaz damo na vrh ohlajenega peciva. Stopimo še 10 dag jedilne čokolade in 10 dag margarine ter s tem polijemo pecivo.

Naj vam tekne!

Darja Kogovšek

KARAOKE V KAVERNAH

V soboto, 17. januarja letos, smo se malo mlajši in malo starejši zbrali v kavernah, da smo preizkusili svoje glasbeno znanje. Zvečer smo se preizkusili mlajši, ko pa se je dan prevešal v nedeljo, so svoj talent pokazali tudi malo starejši. Na računalniku smo izbrali pesem, ki smo jo hoteli peti, nato pa se nam je pokazalo besedilo pesmi, da smo lahko peli. Kdor pa ni bil ravno navdušen za petje, je lahko igral biljard ali namizni nogomet. Kot se govori, se bodo karaoke še ponovile, tokrat s še večjo izbiro pesmi.

Metka Lazar

*Duo Metka in Anamarija ter Tjaša in Mojca v akciji.
Foto Jože Lazar, Zavratec 25*

ŠALE

V šoli so se učili sklanjanje in Janezka pokličejo k tabli.

»Janezek, kako se sklanja dedek?«

»Brez kosmodiska zelo težko!«

V šoli se učijo o naših prednikih. Učitelj vneto razlaga, da smo nastali iz Adama in Eve.

Janezek pa dvigne roko in pojasni: »Moj oče je rekel, da smo nastali iz opic.«

Učitelj pa: »Vaša družinska zgodovina me ne zanima ...«

Župnik in zdravnik se prepirata, kdaj se začne življenje. Župnik trdi, da ob spočetju. Zdravnik pa mu odgovarja, da ob rojstvu. Nikakor se ne moreta dogovoriti. Pa zagledata, da gre po cesti ena stara ženica. Zdravnik stopi k njej in jo vpraša: »No, mam'ca, kdaj se začne življenje?« Ženica odvrne: »Hm, veste, kdaj? Ko mož umrje in ko gredo otroci od hiše!«

Župnik vpraša ženina pri pripravi na sveti zakon: »Kdo te je razsvetlil?«

Ženin moško odgovori: »Ata z baterijo!«

Župnik sprašuje nevesto: »Kaj je sveti zakon?«

»Sveti zakon je zakrament, ki ga najtežje čakam,« odgovori nevesta.

V družini nekaj klepetavih žensk se pogovarjajo o problemih v zakonu. Nato pravi ena od sodelujočih: »Ali veste, kaj je zakon? Zakon je en velik lonec. Tisti, ki so v njem, silijo ven, tisti, ki so pa zunaj, silijo noter!«

»Šla sem v ženitno posredovalnico, kjer ti z računalnikom poiščejo moža,« razlaga ena dama drugi. »In v računalnik so vstavili moje želje, da iščem moškega nižje postave, s prirojeno eleganco, ki rad nosi večerne obleke in ki se ukvarja s športom, po možnosti vodnim ...«

»In koga ti je izbral računalnik?«

»Pingvina!«

V knjigarno stopi moški in reče prodajalki:

»Prosim knjigo Moški, gospodar v hiši.«

Prodajalka ga pogleda in reče: »Znanstvena fantastika je v drugem nadstropju.«

Policist ustavi blondinko, ker je ta po enosmerni ulici vozila v napačno smer.

»Ali veste, kaj se dogaja?« jo vpraša.

»Ne,« mu odgovori blondinka. »Ampak kar koli že je, mora biti zelo zanič, ker vsi odhajajo.«

Policaj: »Plačali boste kazen, ker niste videli znaka za prepovedano parkiranje!«

Šofer: »Znak sem videl, vas pa ne.«

Gorenjec se v čistilnici razburja:

»Ne bom plačal tega računa! Prati sem dal samo dve srajci, tu pa je še kup drugih stvari!«
 »Gospod, v žepih vaših srajc smo našli še dve majici, tri pare nogavic in dvojne spodnje hlače.«

»Tisti ribji file, ki sem ga jedel pri vas pred mesecem dni, je bil boljši kot ta, ki ste mi ga postregli danes,« je gost rekel natakarku.

»Nemogoče, saj je pripravljen iz iste ribe!« se je začudil natakark.

Ljubljanska družina preživlja dopust na Kreti. Janica najde na plaži veliko školjko in jo pristavi k ušesu in vzklikne: »Mama, mama, slišim obvoznico!«

Dve sosedi si med seboj poročata novice. Prva pravi: »Si že slišala, da je našega dimnikarja povozil avto?« Druga: »Strašno! niti na strehi nismo več varni.«

ANEKDOTA

Pisec kriminalnih romanov Edgar Wallace je bil najdenček. Ko je še hodil v šolo, mu je sošolec med preprirom zabrusil:

»Ti nisi nič vreden, saj nimaš niti svojih staršev! Tebe so morali tuji ljudje vzeti za svojega!«

Mladi Wallace pa se ni pustil ugnati v kozji rog in se je pogumno odrezal:

»Prav to je dokaz, da sem bil dober in priden otrok, kajti sicer me moji krušni starši ne bi izbrali. Tvoji pa sploh niso imeli izbire in so morali vzeti tisto, kar so dobili!«

Tomaž Mivšek, Olga Vehar in Kristina Bogataj

ALI VESTE?

- Vroče vreme v maju ni oslabilo samo rastlinstva, temveč je zdesetkalo tudi klope.
- Začela se je turistična sezona: čebele že rojijo!
- Zavraški pionirji blestijo v orientaciji v naravi. Pred konkurenco jih odlikujeta vsaj dve vrlini, da poznajo kompas in da orientacijsko karto v danem trenutku tudi uporabijo.
- Nadebudnost zavraških mladih gasilcev je bila očitna, še preden so njihov talent uradno priznali tudi drugi. Na tradicionalnem prenašanju ognja z bakel na travo, ki je letos potekalo na velikonočni procesiji že drugo leto, sta pogumni mladi pionirki odreagirali v rekordnem času in preprečili nadaljnje širjenje ognja. Bravo naši!
- Kot vsi tekmovalci dobro vedo, je vedno najbolj hvaležno nastopati v lastnem kraju. Vrli domači navijači so delali takšne valove, da se je nekaj tekmovalnih skupin skoraj utopilo.

- Kristinina Ibiza je uspešno prestala že 14. tehnični pregled! Servis in tehnični pregled: 300 EUR
Zavarovanje in zelena karta: 240 EUR
Povračilo za uporabo cest in podaljšano prometno dovoljenje: 80 EUR
Nasmešek na Kristininem obrazu: Neprecenljivo!
- V Zavrnatcu oprašujejo sadno drevje tudi sinice (literatura: šolski test).
- Da oglarji že sušijo les za kopo. Oglje bo!
- Naši gledališčniki so Evo Škofič Maurer postregli s frucom. Klovnosa je željo po avtogramih z veseljem podpisala.
- Volk, ki je celo pomlad, občasno tudi sredi dneva, poziral prestrašenim Zavračanom, je izginil neznano kam.
- Zavratac so raziskovale štirinožne turistke. Muuuu.
- Zavratac je verjetno eden od redkih krajev, ki mu je uspelo priti v Slovenske novice, ne da bi se morali vaščani med seboj pobijati. Je pa bil opis kraja kljub temu ŠOKANTEN.
- Zavraška knjižnica je bogatejša za nekaj sto pravljič.
- S farovške strehe se po novem vidi po vsem svetu! Internet v vsak dom!
- V Potoku skoraj ni pretoka informacij, saj internet še vedno deluje samo z 28 Kb/s.
- Letos so šmarnice prvič potekale po celotni krajevni skupnosti, in sicer ob vseh znamenjih, križih in kapelicah.
- Gorečnost vernikov ob procesiji Sv. Rešnjega Telesa je bila tako velika, da jim je kar teklo od glave.
- Maček Muc je izgubil ovratnico proti klopom.
- V Zavrnatcu se bo povečalo število mladih glasbenikov. Rovtarska glasbena šola je na preizkusu nadarjenosti pokala po šivih.
- Ob obisku Škofjeloškega pasijona je zavraška delegacija govorila s samim Kristusom!
- Od nas se je tragično dokončno poslovila Bella. Tačko je na srečo v letih, ko mu rada ponagaja senilnost, tako da izgubo kar dobro prenaša.
- Potok se uspešno urbanizira, saj smo zaznali povečanje prometa za približno 32,7 %. Začenja se turistična sezona.
- Da imajo pri Tavčarju novega kužka, ki ima mladostniško napako (ušesa mu še ne stojijo pokonci). Ima pa nadzor nad prometom iz Spodnjega v Zgornji Zavratac in obratno.
- Orientacijski tek gasilske mladine je bil tako zahteven, da so nekateri kljub dobri preglednosti karte zamenjali Kovk in Kresni grič.
- Idrijski komunalci se zelo veselijo zime, saj imajo očiščeno Zavraško obvoznico.
- Trava v Vrhu se kar trese od strahu, kajti Andrej ima na BCS-ki povsem nove gume.
- Zavraška žena ugotovi
Že pokojni Izidor Gantar, imenovani "DOHTAR", mi je razlagal, da lahko podpovršinske vode popačijo potek naravnih zemeljskih silnic S-J, s tem pa lahko na človeku delno ali pa povsem uničijo občutek za čas, ravnotežje in orientacijo. Šele sedaj razumem, da lahko nekateri moški v nedeljo po maši pozabijo na čas kosila, v določenih primerih pa do njega sploh težko pridejo.

OBČINA IDRİJA

**JAVNI SKLAD ZA KULTURNE DEJAVNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE
IZPOSTAVA IDRİJA**

ZALOŽBA BOGATAJ
ABC MERKUR d.o.o. Idrija
telefon: 05 377 37 47, 05 372 22 80

Lepo praznovanje Urhove nedelje!

Fotografija: Robert Rijavec

